الحمد لِلّــهِ

طه سورة އާއި އެކުގައި ސޯޅަވަނަ جزء ގެ ترجمة ނިމުނީއެވެ.
ދެން الله ދެއްވި توفيق ން ސަތާރަވަނަ جزء ގެ ترجمة ފަށަން
ފަށަނީއެވެ.

سُورَةُ الأَنْبِيَاءِ (٢١)

މިއީ مكيّة ސޫރަތެކެވެ. މިސޫރަތް އެކުލެވިގެންވަނީ
112 (ސަތޭކަ ބާރަ) آية އެއްގެ ޖަމްޢަކެވެ. މި سورة ހިމެނިގެންވަނީ
7 (ހަތެއް) ركوع އެއްގެ ޖަމްޢަކެވެ.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ ގަނޑުވަރުން رحمة ލައްވަވާ رحمٰن ވަންތަ الله ގެ
إسم ފުޅުން ފަށަމެވެ.

ٱقْتَرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ مُّعْرِضُونَ ﴿١﴾ مَا يَأْتِيهِم مِّن
ذِكْرٍ مِّن رَّبِّهِم مُّحْدَثٍ إِلَّا ٱسْتَمَعُوهُ وَهُمْ يَلْعَبُونَ ﴿٢﴾ لَاهِيَةً قُلُوبُهُمْ ۗ
وَأَسَرُّوا۟ ٱلنَّجْوَى ٱلَّذِينَ ظَلَمُوا۟ هَلْ هَٰذَآ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ ۖ أَفَتَأْتُونَ ٱلسِّحْرَ
وَأَنتُمْ تُبْصِرُونَ ﴿٣﴾ قَالَ رَبِّى يَعْلَمُ ٱلْقَوْلَ فِى ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ ۖ وَهُوَ ٱلسَّمِيعُ
ٱلْعَلِيمُ ﴿٤﴾ بَلْ قَالُوٓا۟ أَضْغَٰثُ أَحْلَٰمٍۭ بَلِ ٱفْتَرَىٰهُ بَلْ هُوَ شَاعِرٌ فَلْيَأْتِنَا
بِـَٔايَةٍ كَمَآ أُرْسِلَ ٱلْأَوَّلُونَ ﴿٥﴾ مَآ ءَامَنَتْ قَبْلَهُم مِّن قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَٰهَآ ۖ أَفَهُمْ
يُؤْمِنُونَ ﴿٦﴾

މީސްތަކުންނަށް ދިމާވުންގެ حساب ބެއްލެވޭ ވަގުތު ނުހަނު ކައިރިވެއްޖެއެވެ. ދެންވެސް އެމީހުން އުޅެނީ غافل ކަމުގައި ހުރަހޮޅިހޮޅިއެވެ. އެމީހުންގެ ގާތަށް އެމީހުންގެ، ربّ ގެ حضرة ން ކޮންމެ އަލު نصيحة އެއް، އައިސް އެމީހުން އެ نصيحة ، ކުޅިވަޅުކުޅޭހާލުގައި ނޫނީ އަހައި ނުލެއެވެ. (އަދި ކިޔައިދެއްވާށެވެ.) އެމީހުންގެ ހިތްތައްވީ، ކުޅިވަރު غافل ވެގެންވާ ހާލުގައިމުއެވެ. އަދި އެއަރިހާލެއް ވެއްޖެ މީސްތަކުން އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކަށްކުރާ ސިއްރު ސަލާމްގައި ބުނެއެވެ. މިމީހާ، يعنى: محمّد ގެ ރަސޫލް، މިއަހަރެމެންފަދަ އާދަމުގެ ދަރިއަކު ކަމުގައި ނޫނީ އެބަވާނުއެވެ. ވީމާ، މިއަހަރެމެންވެސް ދަކުދަކު މިބޭނުމް، އާލާގެ ޖާދޫގެ ބަސްތައް އަހާށްޓަސް އުޅެނީހެއްޔެވެ. އެ، يعنى: ނަބިއްޔާގެ ފަރާތުން ވިދާޅުވިއެވެ. މިމަސައްކަތްގެ ފަރާތުން ربّ އުނގެނއްވާ ބިމުގައިދާ، ދަކުވަމި ވާހަކައެއް ދަންނަވާކަށް ނަވެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ބޮޑަށް އަޑުއަހާ ސަހުރާވާ عليم ވަންތަ ކަލާނގެއެވެ. އަދި ކިޔާއެއް ނޫނެވެ. އެމީހުން ބުނެއެވެ. މި قرآن އަކީ خيالات ތަކެއް އެއްކޮށްލުމާ ބޮނޑެކެއް ވަޑުތަށެވެ. (އެބަހުއްޓެވެ ނޫނެވެ.) އަދި ކިޔާއެއް ނޫނެވެ. އޭނާ ޤަބިއްލުމަށް ހަދައިގެން އުފަދަ އެއްޗެއް ކަމެވެ. އަދި ކިޔާއެއް ނޫނެވެ. އޭނާއަކީ ޝާޢިރެއްކަމެވެ. (އެބަހުންނުންދަ) ޤުރުއާނުން ވާހަކަ ތަރުކުރުގެ ތަކުރާރުކޮށް ދަދައިން ދަޔަ އާޔާތެއް މިމަނަނަގެގާތަށް ކޮންމެވެސް، معجزات އެއް ނިޔަސް ގެންނަވާހުށެވެ. މިމަން الله އެމީހުންގެ ކިބައި ހަލާކުކުރެއްވި

އެއްވެސް ރަށެއް އީމާނެއް ނުވެއެވެ. ވީމާ މިމީހުންވެސް އީމާންވާނޫނެން ހީވޭހެއްޔެވެ.

ބަޔާނެއް:

ދަންނަވައެވެ. މާތްރަސްކަލާނގެ މިއާޔަތުގައި އަންގަވައިދެއްވައި އެވަނީ އެއީ ހިސާބު، ބެއްލެވުމުގެ ދުވަސް ވަރަށް ކައިރިވެގެންވާ ކަމަށެވެ. ނަމަވެސް قيامة ދުވަހުގެ ދަރާމަތް ކުޑަވެސް خيال އެއް ހިތްގައި ނުޖަހައި މީސްތަކުން ތިބީ غافل ވެގެންނެވެ. އިތުރު محمّد ގެފާނު އެންމެހައި عالم ތަކުގެ ފަރާތަށް ހިދާޔަތާއިގެން ވަޙީއާއިގެންނެވި قرآن ގެ އަޑު ކާފިރުތަކުން އެހިޔަސް، އަހައި އުޅެނީ ކުޅިވަރުކުރަމުން ހިތްތައް غافل ވެގެންވާހާލުގައެވެ. قرآن އާއިމެދު އަޑުއިވުމާ مشورة ތަކުގައި އެކުން ބަހުސްކުރެއެވެ، އެއީ އެއީވެސް އަހަރެމެންފަދަ އާދަމުގެދަރިއެއް ގެންސްޓަރާވާ އެއްކަލެވެ. ވީމާ އެގޮތް އެނގިއެނގި ތިބެމެ އެސާގެ ބަސްތަކަށް އަހުރެމެން ހުށަހަޅާކަށް، އޭގެ އަޑުއަހަން އަހަރެމެން ތަރުތީބު ކުރަމުންނެވެ. ދެން ދެން قرآن އާއިމެދު ކިޔާނީ فيصلة އެއް ނުކުރި حيران ކަމާއި އެކުގައި އެމީހުންގެ ބަހަނަޖެހި އޮތައްޗެއް ގޮތަކަށެވެ. އެއީ ހުވަފެން ބޭނިވަރުކަމެވެ. ނޫނީކަމެވެ. އެއީ އޭނާ އަމިއްލައަށް ހަދައިގެންއުޅޭ އެއްޗަކަމެވެ. ނޫނީކަމެވެ. ހަދައިގެންއުޅޭ އެއްޗަކަށްވެސް ނުވެއެވެ. އަދި ކިއްސަހައްދެވެ. އޭނާއަކީ ޝާޢިރެކްވިދާކަމެވެ. މިކަހަލަ އެތައް ބަސްތަކެއް ބުނެއުޅުއެވެ.

މިހުރިހައި   ދުރުކަމުގެ   ވާހަކަތަކެއް،   ދައްކަވާމީހުން

އެކަލޭގެފާނުންގެ ނަބީކަން قبول ނުކުރުމަށްޓަކައި، އެމީހުން ބުނެއުޅުނީ އެއީ، އޭނާއީ ނަބީބޭކަލަކުކަމުގައިވާނަމަ، صالح ގެފާނާއި موسى ގެފާނާއި، عيسى ގެފާނާއި މިބައިބައިކަލުން ގެންނެވިފަދަ، معجزات އެއް އޭނާ އަހަރެމެންނަށް ނުދައްކަނީ ކީއްވެގެންހެއްޔެވެ. މާތްރަސްކަލާނގެ އަންގަވަނީ އެއީ ނަބީބޭކަލުންގެ އަތްޕުޅުގެ މަތިން ބަޔަކަށް އެކަލާނގެ معجزات އެއް ދެއްކެވުމުގެ ފަހުގައި އެމީހުން އީމާންނުވެއްޖެނަމަ، އެކަލާނގެ އެބަޔަކު ހަލާކުކުރައްވާކަމަށެވެ. ވީމާ މިމީހުން، އީމާންވާނެކަމުގެ ހިއެއް ނުވެއެވެ.   مترجم

وَمَآ أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ إِلَّا رِجَالًا نُّوحِىٓ إِلَيْهِمْ ۖ فَسْـَٔلُوٓا۟ أَهْلَ ٱلذِّكْرِ إِن كُنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٧﴾ وَمَا جَعَلْنَٰهُمْ جَسَدًا لَّا يَأْكُلُونَ ٱلطَّعَامَ وَمَا كَانُوا۟ خَٰلِدِينَ ﴿٨﴾ ثُمَّ صَدَقْنَٰهُمُ ٱلْوَعْدَ فَأَنجَيْنَٰهُمْ وَمَن نَّشَآءُ وَأَهْلَكْنَا ٱلْمُسْرِفِينَ ﴿٩﴾

އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނުގެ ކުރީގައިވެސް وحي އާއިގެން އަރުއްވަމުން ފިރިހެނުން ނޫނީ رسول ބޭކަލުން ކަމުގައި ފޮނުއްވައިފައެއް ނުވަމެވެ. ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެކަމެއް ނޭނގޭނަމަ ފަހެ، اهل كتاب ގެ މީހުންކުރެން އަހައި އޮޅުންފިލުވާށެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުން ކެއުމެއް ބޭނުމެއްނުވާ ހަށިގަނޑުތަކެއް ކަމުގައި ނުލައްވަމެވެ. އަދި އެމީހުންނަކީ ވިޔަސް އަބަދުގައި، ދުނިޔޭގައި ދެމިހުރި ބަޔަކު ކަމުގައެއްވެސް

ނުވެދާނެއެވެ. ދެން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް ކުރައްވާ وعد ތެދެއް ތެދުކޮށް ދެއްވީމެވެ، ފަހެ އެމީހުންނާއި އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެދިވަޑައިގަންނަވާ ބަޔަކު ސަލާމަތްކުރައްވައި ހައްދުފަހަނަޅައިދިޔަމީހުން ހަލާކުކުރެއްވީމެވެ.

ބަޔާނުން:

ކާފިރުތަކުން އިތުރު އެކަލޭގެފާނަށް ދަންނަވިއެވެ. މާތްކަލާނގެއަށް ރަސޫލުކަމާއިގެން ފޮނުއްވާނީ މީހަކު ކަލޭގެފާނުން ގެނުވި ފެނިވޮޑިގެނޭގެހެއްޓެވެ. އާދަމުވަންތަ އެދުމެއް ނުވާ މަޤާމުކަމަކު ނުޖެހޭނޭ ކިޔައްވައިދޭނެހުރީއެވެ. މާތްރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް ދެއްވި جواب އެވަނީ މި آية ތަކުގައި بيان ވެގެންވެއެވެ. ރަސޫލުބޭކަލުން ޖެހިއްޖެފަދަ މިދުނިޔެ ބޭނުންވާ އިންސާނު މާތްރަސްކަލާނގެ އެކަކުއްވާނަށް، ދެން ޖެހިޖެހިގެން وحى އާއިގެން މިސްތަކުންގެ މަތިން އެކަލާނގެ ޖެހިއްޖެފަދަ ހަމަ އެމީހުންކަހަލަ އާދަމުގެ ދަރިންނެވެ. ކުރުމުގެ ބައިމީހުންގެ ނުވަތަ އަނބިދަރިކުދީންގެ ބޭނުންތެރިކަމުގެ ނުވާ މަޖާލިސަތު ބޭކަލުންނަކީ ނޫނެވެ. مترجم

لَقَدۡ أَنزَلۡنَآ إِلَيۡكُمۡ كِتَٰبٗا فِيهِ ذِكۡرُكُمۡۚ أَفَلَا تَعۡقِلُونَ ﴿١٠﴾ وَكَمۡ قَصَمۡنَا مِن قَرۡيَةٖ كَانَتۡ ظَالِمَةٗ وَأَنشَأۡنَا بَعۡدَهَا قَوۡمًا ءَاخَرِينَ ﴿١١﴾ فَلَمَّآ أَحَسُّواْ بَأۡسَنَآ إِذَا هُم مِّنۡهَا يَرۡكُضُونَ ﴿١٢﴾ لَا تَرۡكُضُواْ وَٱرۡجِعُوٓاْ إِلَىٰ مَآ أُتۡرِفۡتُمۡ فِيهِ وَمَسَٰكِنِكُمۡ

لَعَلَّكُمْ تُسْـَٔلُونَ ﴿١٣﴾ قَالُواْ يَـٰوَيْلَنَآ إِنَّا كُنَّا ظَـٰلِمِينَ ﴿١٤﴾ فَمَا زَالَت تِّلْكَ دَعْوَىٰهُمْ حَتَّىٰ جَعَلْنَـٰهُمْ حَصِيدًا خَـٰمِدِينَ ﴿١٥﴾

ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުންގެ ކިބައަށް ފޮތެއް ބާވައިލެއްވީމެވެ. އެފޮތުގައި ވަނީ ތިޔަބައިމީހުންނަށްޓަކައި عبرة އާއި نصيحة އެވެ. ވީމާ، ދަންވެސް ތިޔަބައިމީހުން ވިސްނައި ނުދެނެގަންނަނީހެއްޔެވެ. އަދި އަނިޔާވެރި އެތައް ބަސްތިއެއް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ހަލާކުކުރައްވައިފައި ވީމެވެ. އޭގެފަހުގައި އެހެން قوم ތަކެއް ތިމަންރަސްކަލާނގެ އުފެއްދެވީމެވެ. ފަހެ އެ އަނިޔާވެރިންނަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ عذاب احساس يعنى: އަތުވެދާނެކަން ހިފެއްޖެ ހިނދުގައި އެމީހުން ފަހަރިގަތީ އެއިން ސަލާމަތްވުމަށްޓަކައި ފިލާން ދުވިއެވެ. (ނަމަވެސް ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެންގެވީމެވެ.) ތިޔަބައިމީހުން ފިލާން ނުދުވާށެވެ. (އަދި ހިނގައްޖައްޔެވެ.) ތިޔަބައިމީހުން ކުރިން سؤال ވެވުމަށްޓަކައި، ތިޔަބައިމީހުން މަޖާކޮށްކޮށްތިބި ކޮޅެއްގެ ފުރާޅުތަކާއި އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ގޯތިގެދޮރުތަކަށް ތިޔަބައިމީހުން އެނބުރިދާށެވެ. އެހިނދުގައި އެމީހުން ބުނީއެވެ. އޭ، ތިމަންނަމެންނަށް ހައި ހަލާކެއްގެ ބޮޑުކަމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންނަމެންނީ އަނިޔާވެރިން ކަމުގައެވެ. ފަހެ މިބަސް ތަންޖެހިގެންވާ ބަހުރުކުރުގައި، ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުން ހަލާކުކުރައްވައިފުމަށްދާންދެން އެމީހުންގެ އެގޮވުން (އޭހޭ ހަލާކެއްގެ ބޮޑުކަމާއެވެ.) މިހެން ގޮވާގޮވުން

ފިލައި ނުދެއެވެ.

ބަޔާނެއް:

ތިމަންރަސްކަލާނގެ ތިއަބައިމީހުންގެ ކިބައަށް ބާވައިލެއްވި ފޮތުގައި ތިއަބައިމީހުންނަށްޓަކައި އެބައޮތް ނަސޭހަތެއް ވެއެވެ. އެއީ ތިއަބައިމީހުންނަށްޓަކައިވާ ވަރަށްވެސް ބޮޑު ނިޢުމަތެކެވެ. އެފަދަ نعمة ގެ ފަރާތަށް ނުވިސްނައި އަނިޔާވެރިވެގެން ތިބެއްޖެނަމަ ދަންނާށެވެ. ތިއަކަހަލަ ހިތަނދު ބައައަކު ތިމަންރަސްކަލާނގެ ހަލާކު ކުރައްވައިލައި އެބަވެއެވެ. ދެން އެމީހުންގެ ތަންދުގައި އެހެންބަޔަކު އުފައްދަވައިފިވެސް ވަމުވެ. އެއްބަޔަކަށްފަހު، އަނެއްބަޔަކު މިދުނިޔެއަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ގެންނަވަމުވެ. ހަމާލުވާ ބަޔަކަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ عذاب ދެންވާ އަތުވެދާނެކަން ހީވުމުން ނުވަތަ يقين ވުމުން އެމީހުން އެ عذاب ން ފިލާންދުވެ އުޅެއެވެ. ނަމަވެސް ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުނަށް، މަލާމަތުގެގޮތުން އަންގަވަނީ، އެއީ ފިލާން ނުދުވުމަށެވެ. އެމީހުން ކޮށްއުޅުން މަޖަލުގެ ފަރާތަށް އެނބުރި ދިއުމަށެވެ. އެހިނދުގައި އެމީހުން ބުނަންފެށީ، އެއީ ތިމަންނަމެންނީ، ޝައްކެއްނެތި އަނިޔާވެރިންކަމުގައެވެ. ވީމާ ތިމަންނަމެންގެ މައްޗަށް މިވަނީ عذاب حقّ ވެފައެވެ. ދެން އެމީހުންގެ ނޭވާތައް ނިވި އެމީހުން ފަނާވެއްޖައުމަން ދާންދަންފެސް އެމީހުންގެ ދުލުން ކިޔިކިޔި އޮންނަ އެއްޗަކީ އެއީ ތިމަންނަމެންނީ އަނިޔާވެރިން ކަމުގައެވެ. މިފަދައިންނެވެ. مترجم .

وَمَا خَلَقْنَا ٱلسَّمَآءَ وَٱلْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَٰعِبِينَ ﴿١٦﴾ لَوْ أَرَدْنَآ أَن نَّتَّخِذَ لَهْوًا لَّٱتَّخَذْنَٰهُ مِن لَّدُنَّآ إِن كُنَّا فَٰعِلِينَ ﴿١٧﴾ بَلْ نَقْذِفُ بِٱلْحَقِّ عَلَى ٱلْبَٰطِلِ فَيَدْمَغُهُۥ فَإِذَا هُوَ زَاهِقٌۚ وَلَكُمُ ٱلْوَيْلُ مِمَّا تَصِفُونَ ﴿١٨﴾ وَلَهُۥ مَن فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِۚ وَمَنْ عِندَهُۥ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِۦ وَلَا يَسْتَحْسِرُونَ ﴿١٩﴾ يُسَبِّحُونَ ٱلَّيْلَ وَٱلنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ ﴿٢٠﴾

ތިމަންރަސްކަލާނގެ އުޑާއި ބިމާއި އަދި އެދެމެދުގައިވާހައި އެއްޗެއް ކުޅިވަޅު (ބޭކާރު، باطل) ގޮތެއްގައި ނުހައްދަވަމެވެ. ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކުޅިވަޅެއްގެ ބޭނުން ކުރެއްވުމަށް އިރާދަކުރައްވާނަމަ، ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة ން އެކަމެއް އުފެއްދަވައި ހިއްޖަވައިޖީސްކަން ކަށަވަރެވެ. އެކަން އެގޮތަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކުރައްވާނަމައެވެ. (މާނައަކީ: އެގޮތަށް އެކަމެއް ނުކުރައްވާނެއެވެ.) އަދި ޔިއަށްރައްޓެވެ. ތިމަންރަސްކަލާނގެ ތެދުވެރިކަން ދޮގުވެރިކަމުގެ މައްޗަށް އެއްލައިލައްވަމެވެ. ދެންޖަރެ އެތެދުވެރިކަން ދޮގުވެރިކަމުގެ ސިކުނޑި ތަޅާލައެވެ. ޖަރެ އެހިނދު، باطل ދޮގުވެރިކަން އޮންނަނީ ކުޑިކުޑިވެ ހަލާކުވެގެން ގޮސްފައެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން ކޮންކޮން ތިޔައުޅޭ وصف ތަކުން ތިޔަބައިމީހުންނަށް حقّ ވެގެންވަނީ ނުހަނު ބޮޑު عذاب އެވެ. އަދި އުޑުތަކާއި ބިމުގައިވާހައި އެއްޗެއް މިލްކުވެގެންވަނީ ރަސްކަލާނގެއަށެވެ. އެކަލާނގެ حضرة ގައިވާ ބޭކަލުންނަކު އެކަލާނގެ ރަސްކަލާނގެއަށް عبادة ކުރެއްވުމަށް

ބޮޑާވެވަޑައެއް ނުގަންނަވަތެވެ. އަދި އެކަމުގައި ވަރުބަލިވުމެއް ވެސް ނުމެގަންނަވައިމެއެވެ. އެ މަލާއިކަތުން ރެއާދުވާލު އެކަލާނގެ حضرة އަށް تسبيح ދަންނަވަތެވެ. އެކަމުގައިވެސް ފޫހިވުމެއް ނުމެނެތްމެއެވެ.

ބަޔާނެއް:

މާތްރަސްކަލާނގެ އަންގަވަނީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަޅުތަކާއި ބިމާއި އަދި އެހެނިހެން އެއްޗެހި ހެއްދެވީ ކުޅިވަޅަކަށް ކަމުގައެއް ނޫނެވެ. ތިއަބައިމީހުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ރަސްކަލަކުގެން ދަރިކަލަކު ނުވަތަ އަނބިކަނބަލަކު ތިއަ منسوب ކުރަނީ މުޅިންވެސް باطل ގޮތުންނެވެ. نصارى އިން ތިމަން الله އަށް ދަރިކަލެއްގެ ގޮތުން منسوب ކުރައީ عيسى ގެފާނެވެ. އަނބިކަނބަލެއްގެ ގޮތުން ނިސްބަތްކުރައި އެކަލޭގެފާނުންގެ މައިކަނބަލުން مريم ގެފާނެވެ. ޔަހޫދީން ތިމަން الله އަށް، ދަރިކަލެއްގެ ގޮތުން منسوب ކުރައީ عُزَيْرُ ގެފާނެވެ. ތިއަ މުޝްރިކުންތަކުން ތިމަން الله އަށް މަލާއިކަތުން منسوب ތިއަކުރަނީ، އެއީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ ދަރިކަނބަލުން ކަމުގައެވެ. ތިމަންރަސްކަލާނގެ ދަރިކަނބަލަކަށް ނުވަތަ އަނބިކަނބަލަކަށް ބޭނުންފުޅުވާނަމަ ތިއަބައިމީހުން ތިއަ منسوب ކުރާ އެއްވެސް މީހަކު ނޫން ތިމަން الله ބޭނުންފުޅުވެގެނެއް ނުވަމެވެ. އަދި ކިއްޔައްޔާ. ތިމަން الله އީ އެކަހަކަ ކަމަކަށް ބޭނުންފުޅުވެގެންނަމަ ކަފަކުނުނެވެ. ތިމަން الله އެކަހަކަ ކަމަކަށް ބޭނުންފުޅުވެގެން ވިނަމަ، ތިމަން

الله އަނބިކަނބަލަކު ނުވަތަ ދަރިކަލަކު ހޮއްދެވިއީ މިވަން الله ގެ އަމިއްލަ خزانة ތެރެންނެވެ. މިއަބައިމީހުން ބުނެމިއަދުގެނީ باطل ބަސްބަހެވެ. حقّ ބަސްއޮތީ މިވަން الله ގެ حضرة ގައެވެ. ދުނިޔޭގައިމުޅިއްތެވެ. މިވަން الله حقّ އާއި باطل ތަފާ ހަނދާނާމަތިގެ މައިތާނަން ދުނިޔެތެރެއްވަރުވެ. އެތަފާ ތަފާތުކަން ހަނދާނާމަތިކަމާ ހިނދުގައި މިވަން الله حقّ އަށް ނަސޭހަތްދެއްވާފަވެ. އެހިނދު باطل ގެއްތަފާން ގައެވެ، އެގެ ބާރުގައިޖަހާ އެގެ ސިކުނޑި ބާރުން ނަގާވަރެވެ. އެހިނދު باطل އަށްނަތި ނުކުޅެދި އެއްތަފާން ވެރެވެ. މިއަބައިމީހުން މިއަކުރާ دعوى ގެ ސަބަބުން މިއަބައިމީހުންނަށްޖެހޭ ހުރި ނަރަކައިގެ ގަދަ عذاب އެވެ. އިސްލާމްގެ ފާނަކަސް މައްސަލައާ ނުވަތަ މަލާއިކަތުންނަކަސް މީހުންގެ ވަޑައިގަތާ ނުޖެހޭ ބާރަކަޒިއޮސް މިވަން الله ގެ އަޅުންނެވެ. އެބައިކަލުން މިވަން الله ގެ حضرة އަށް އަޅުކަންކުރުމުގަ ކުރެވުސް ބޭނުގައް ނުދައްކަތެވެ. އަދި އަޅުގޮން މަލާއިކަތް ބާރުކުރި މިވަން الله ގެ حضرة ގައި އަބަދާ އަބަދު އަޅުކަމާއިގެން مشغول ވެގެން މިއްބެވި ބައެކެވެ. އެބައިކަލުން ނަކަށް ދުވަހުކުރެ، ވަރުބަލިކަމެއް ނުޖެހުށެވެ. مترجم .

أَمِ ٱتَّخَذُوٓاْ ءَالِهَةً مِّنَ ٱلْأَرْضِ هُمْ يُنشِرُونَ ﴿٢١﴾ لَوْ كَانَ فِيهِمَآ ءَالِهَةٌ إِلَّا ٱللَّهُ لَفَسَدَتَا ۚ فَسُبْحَـٰنَ ٱللَّهِ رَبِّ ٱلْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿٢٢﴾ لَا يُسْـَٔلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْـَٔلُونَ ﴿٢٣﴾

އެމީހުން ހަދައިގެން އެއުޅޭ އިލާހުތަކަން، ބިމުގައި ދަރުވާރުކޮށްދެއްވަނީ
މީހުން ދިރުވާނެއުރެއްތޯ. އެކުރާނަގައި، يعنى: އުޑާއި ބިމާއި ދެމެދުގައި
الله ފިޔަވައި އެހެން އިލާހުންތަކެއްވިނަމަ އެދެތަނުގެ ފަސާދަވެގެން
ހިނގައްޖެއެވެ. އެމީހުން ސިފަކުރާ އެއުޅޭ ކަންކަމުން عرش ފުޅުގެވެރި
الله ހުސް طاهر ވަންތައެވެ. އެކަލާނގެއާއި ސުވާލު ނުކުރެވޭނެއެވެ.
ސުވާލު ކުރެވޭނީ އެމީހުން ކުރާ ކަންތައްތަކާމެދުއެވެ.

أَمِ ٱتَّخَذُواْ مِن دُونِهِۦٓ ءَالِهَةًۖ قُلْ هَاتُواْ بُرْهَـٰنَكُمْۖ هَـٰذَا ذِكْرُ مَن مَّعِىَ وَذِكْرُ مَن قَبْلِىۗ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ٱلْحَقَّۖ فَهُم مُّعْرِضُونَ ﴿٢٤﴾ وَمَآ أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ مِن رَّسُولٍ إِلَّا نُوحِىٓ إِلَيْهِ أَنَّهُۥ لَآ إِلَـٰهَ إِلَّآ أَنَا۠ فَٱعْبُدُونِ ﴿٢٥﴾

އެމީހުން އެކަލާނގެ ފިޔަވައި އެހެން އެއްޗެހިތައް معبود ންކަމުގައި
ހަދައިގެން އުޅެނީހެއްތޯ. ކަލޭގޮތުން ވިދާޅުވާށެވެ. ތިޔަބައިމީހުން
(އެކަލާނގެއަށްޓަކައި) ތިޔަބައިމީހުންގެ برهان ނިކަން ގެނެސްދީބަލާށެވެ.
މިއޮތީ ތިމަންނާގެ ޒަމާނުގައިވާ މީހުންގެ ޛިކުރާއި، ތިމަންނާގެ ކުރީގެ
މީހުންގެ ޛިކުރެވެ. حقّ ބަޔާން މިއެވެ. އެމީހުންކުރެން
ގިނަމީހުން حقّ ބަސް ނުދަންނައެވެ. ފަހެ އެއުރެންނީ (އެއަށް) ފުރަގަސްދޭ
ބައެކެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން الله ފިޔަވައި އެހެން އެއްވެސް معبود އަކު
ނުވެއެވެ. ވީމާ، ތިޔަބައިމީހުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަޅުކަންކުރަން

އަޅުކަން ކުރާށެވެ. މިފަދައިން ތިޔަ الله އެކަލާނގެ وحي ނުކުރައްވާ އެއްވެސް ރަސޫލެއް އެކަލާނގެ ކުރިން ފޮނުއްވުމެއް ނެތް. މިވަނީ الله ފިޔަވައި ހަގީގީ ނުވަތަ ކަލާނގެ ކަމުގައި އެއްވެސް ކަލާނގެ ނެތެވެ.

وَقَالُوا۟ ٱتَّخَذَ ٱلرَّحْمَٰنُ وَلَدًا ۗ سُبْحَٰنَهُۥ ۚ بَلْ عِبَادٌ مُّكْرَمُونَ ﴿٢٦﴾ لَا يَسْبِقُونَهُۥ بِٱلْقَوْلِ وَهُم بِأَمْرِهِۦ يَعْمَلُونَ ﴿٢٧﴾ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ٱرْتَضَىٰ وَهُم مِّنْ خَشْيَتِهِۦ مُشْفِقُونَ ﴿٢٨﴾ ۞ وَمَن يَقُلْ مِنْهُمْ إِنِّىٓ إِلَٰهٌ مِّن دُونِهِۦ فَذَٰلِكَ نَجْزِيهِ جَهَنَّمَ ۚ كَذَٰلِكَ نَجْزِى ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٢٩﴾

އެ މުޝްރިކުންތަކުން ބުނެއެވެ. رحمن ވަންތަ الله ދަރިއަކު ހިއްޕެވިއެވެ. އެކަލާނގެ (އެފަދަ ކަންތަކުން) ހުސް طاهر ވަންތަ ކަލާނގެއެވެ. އަދި ކިހިނެއްތޯއެވެ؟ އެމަލާއިކަތް ބޭކަލުން އެކަލާނގެ މާތް ކުޅަދާވަރުގައި عزّة ދީ އެކަލާނގެ އަޅުންނަކަށެވެ. އެބައިމީހުން، އެކަލާނގެ حضرة އަށް އިސްވެ ބަހެއް ނުދަންނަވާނެތެވެ. އަދި ކިހިނެއްތޯއެވެ. އެކަލާނގެ އަމުރުފުޅަށް އެބައިމީހުން ޢިބާދަތް އަމަލުކުރައްވަތެވެ. އެކަލާނގެ އެބައިމީހުންގެ ކުރިމަތީގައްޔާއި ފަހަތުގައިވާ ކަމެއް ދަންނަވައެވެ. އެބައިމީހުން އެކަލާނގެ ރުހިވޮޑިގެންފައި ވާ މީހަކަށް ނޫނީ شَفَاعة ދީގެން ނުކުރައްވައި ފާއެވެ. އަދި ބިރުވެރިކަމުގައި އެބައިމީހުން ތިބިތަނިޔާ އެކަލާނގެ ހައިބަތުންނަކުން ބިރުވެރިވެތިބެތެވެ.

އެބައިކަލުންކުރެ ބައިކަލަކު ތިމަން ބައިކަލަކުމީ އެކަލާނގެ ފިޔަވައި އިލާހަކީމެވެ. މިފަދައިން ބުނެފިނަމަ ފަހެ އެބައިކަލަކަށް ތިމަން الله ނަރަކައިގެ جزاء ދެއްވާހުށީމެވެ. ތިމަން الله އަނިޔާވެރިންނަށް ޖަޒާދެއްވާނީ އެފަދައިންނެވެ.

أَوَلَمْ يَرَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓا۟ أَنَّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَٰهُمَا ۖ وَجَعَلْنَا مِنَ ٱلْمَآءِ كُلَّ شَىْءٍ حَىٍّ ۖ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ ﴿٣٠﴾ وَجَعَلْنَا فِى ٱلْأَرْضِ رَوَٰسِىَ أَن تَمِيدَ بِهِمْ وَجَعَلْنَا فِيهَا فِجَاجًا سُبُلًا لَّعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ﴿٣١﴾ وَجَعَلْنَا ٱلسَّمَآءَ سَقْفًا مَّحْفُوظًا ۖ وَهُمْ عَنْ ءَايَٰتِهَا مُعْرِضُونَ ﴿٣٢﴾ وَهُوَ ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلَّيْلَ وَٱلنَّهَارَ وَٱلشَّمْسَ وَٱلْقَمَرَ ۖ كُلٌّ فِى فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ﴿٣٣﴾

ހަމަކަށަވަރުން އުޑުތަކާއި ބިން އެކަތިގަނޑެއްކަން ވެފައިވަނިކޮށް، ފަހެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެދޭތި ވަކިކޮށްލެއްވިކަން ކާފަރުވި މީހުން ނުދަންނަނީ ހެއްޔެވެ؟ އަދި ދިރޭ ކޮންމެ އެއްޗެއް ތިމަން الله ހެއްދެވީ ފެނުންނެވެ. ފަހެ ދެންވެސް އެމީހުން އީމާންނުވަނީހެއްޔެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ބިމުގައި ފަރުބަދަތައް ލެއްވީމީ އެއީ އެބިންގަނޑު އެމީހުންނާއިގެން ހެލިގެން ނުދިއުމަށްޓަކައެވެ. އަދި ބިމުގައި ތަނަވަސްވެގެންވާ މަގުތައް ތިމަން الله ލެއްވީމެވެ. އެއީ އެމީހުންނަށް ސީދާމަގު ލިބުމަށްޓަކައެވެ. އަދި ރައްކާތެރި ފުރާޅެއްގެގޮތުގައި ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އުޑުހެއްދެވީމެވެ. ނަމަވެސް އެމީހުން އެމިބިން ތިމަން ރަސްކަލާނގެ

ކަރަކުރެދުންވެސް ތަކުރާރުން ހުރަހާރެގެންނެވެ. ރޭގަނޑާއި ދުވާލާއި އަދި އިރުހަނދު ހެއްދެވި ذات ތުޢަލީވެސް ހަމަ އެކަލާނގެއެވެ. އެއިން ކޮންމެ އެއްޗެއްވު އެބުރި އެއެއްޗެއްގެ ފަލަކުގައި ހަރަކާތް ކުރަނިކަމެވެ.

وَمَا جَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِّن قَبْلِكَ ٱلْخُلْدَ ۖ أَفَإِيْن مِّتَّ فَهُمُ ٱلْخَـٰلِدُونَ ﴿٣٤﴾ كُلُّ نَفْسٍ ذَآئِقَةُ ٱلْمَوْتِ ۗ وَنَبْلُوكُم بِٱلشَّرِّ وَٱلْخَيْرِ فِتْنَةً ۖ وَإِلَيْنَا تُرْجَعُونَ ﴿٣٥﴾

އަދި ތިމަން الله އެއްވެސް އާދަމުގެދަރިއަކަށް، ކަލޭގެފާނުގެ ކުރީގައިވެސް (މަރުނުވެ) ދެމިހުރުމެއް ނުދެއްވަމެވެ. ފަހެ ކަލޭގެފާނު އަވަހާރަވެއްޖެނަމަ، އެމީހުން ފަހެ، ދެމިހުރޭތޯ ބަލާށެވެ. ދުނިޔަވީ ކޮންމެ އެއްޗަކީވެސް މަރުގެ ރަހަ ބަލާނޭއެއްޗެކެވެ. ގޯސްކަމާއި ހެޔޮކަމުގެ ގޮތުން ތިމަން الله ތިޔަބައިމީހުން ހަނގުރާމައި އަދި ހެޔޮކަމާ ގުޅިގެން ތިޔަބައިމީހުންގެ امتحان ކުރައްވަމެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެނބުރި އަތުވާނީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة އަށެވެ.

وَإِذَا رَءَاكَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓا۟ إِن يَتَّخِذُونَكَ إِلَّا هُزُوًا أَهَـٰذَا ٱلَّذِى يَذْكُرُ ءَالِهَتَكُمْ وَهُم بِذِكْرِ ٱلرَّحْمَـٰنِ هُمْ كَـٰفِرُونَ ﴿٣٦﴾ خُلِقَ ٱلْإِنسَـٰنُ مِنْ عَجَلٍ ۚ سَأُو۟رِيكُمْ ءَايَـٰتِى فَلَا تَسْتَعْجِلُونِ ﴿٣٧﴾

އަދި ކާފިރުވެއްޖެ މުޝްރިކުންނަށް ކަލޭގެފާނު ފެނިއްޖެއްޔާ މަލާމާތުގެ ގޮތުން ނޫނީ އެމީހުން ކަލޭގެފާނަށް ބަލައިނުލައެވެ. އަދި ބުނެއެވެ.

ތިއަބައިމީހުންގެ އިލާހުތަކަށް އެއްޗެހިކިޔާ މީހަކީ މިމީހާތޯއެވެ. حقيقة ގައި އެމީހުންނީ رحمن ވަންތަ الله ގެ ذِكْر ކުރެއްވުން ކާފިރުވެގެންވާ ބައެކެވެ. އިންސާނުން އުފެދިފައިވާ އުފެއްދުމުގައި އަވަސްވަންތަކަން ލެއްވިފައިވެއެވެ. (يعني: އިންސާނުންގެ جبلّة ގައި ކަންތައްތަކުގައިވެސް އަވަހަށް ވުމަށް އެދިގަތުމުގެ އާދަ ލެއްވިފައިވެއެވެ.) ތިމަން الله ތިއަބައިމީހުންނަށް، ތިމަން الله ގެ آية ތައް ނިކަން ހުރެ ދައްކަވާހުށީމެވެ. ފަހެ ތިއަބައިމީހުން (ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة ށް) އަވަސްކުރަން ނުއެދޭށެވެ.

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا ٱلْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَٰدِقِينَ ﴿٣٨﴾ لَوْ يَعْلَمُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ حِينَ لَا يَكُفُّونَ عَن وُجُوهِهِمُ ٱلنَّارَ وَلَا عَن ظُهُورِهِمْ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٣٩﴾ بَلْ تَأْتِيهِم بَغْتَةً فَتَبْهَتُهُمْ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ رَدَّهَا وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ ﴿٤٠﴾ وَلَقَدِ ٱسْتُهْزِئَ بِرُسُلٍ مِّن قَبْلِكَ فَحَاقَ بِٱلَّذِينَ سَخِرُوا۟ مِنْهُم مَّا كَانُوا۟ بِهِۦ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٤١﴾

އެމީހުން ބުނެއުޅެއެވެ. ތިއަބައިމީހުން ތެދުވެރިންކަމުގައި ވަނީނަމަ (ނިކަން ބުނެބަލާށެވެ.) ތިއަބުނާ وعد އައުން އަންނަނީ، ކޮންއިރަކުންތޯއެވެ. މިކާފަރުންގެ މޫނުތަކާއި އަދި ބުރަކަށިތަކުން އަލިފާނުން މިކާފަރުން ދުރުކުރަން ނުކުޅެދޭނޭކަމާއި އަދި މިކާފަރުންގެ ކަބަހަރުން އެހީތެރި ނުވެވޭނޭކަމާއި މިކަހަލަ ވަގުތެއް އަންނާނޭކަން ކާފިރުވެގެންވާމީހުން އެނގޭނަމަ ކިހާވެސް

ޖަނގަޅުވީހެވެ. އާއެކެވެ. وعد ވެވުނު ވަގުތު (އެމީހުންނަށް ފެންނާނީ)
ކުއްލިއަކަށް އައިސް އެމީހުން ހައިރާން ކޮށްލިދާނެވެ. ދެން އެހިނދު
އޮންނާނީ އެވަގުތު އެމީހުންނަށް ދުރުކުރުމަށްވެސް ނުކުޅެދޭނެ، އަދި ލުއިވެސް
ތަންވަގައް ތިބާވުންނަށް ނުލިބިދޭނެއެވެ. ހަދަކާރަވަރުން ކަލޭގެފާނުގެ
ކުރީގެވެސް ރަސޫލުން ފުރައްސާރަކޮށްފައިވަނީ ކާފިރުންގެ ބައިމީހުން
ގެއްލުމާއި ދެރަތަކުގެ ބޮޑު ތިބެވަޑައިގަތީއެވެ. ނަމަވެސް އެމީހުން
ގެއްލުމަށް ޖެހުނީ عذاب އައިސް ވަށައިލި އެމީހުންގެ ތެރެއިން ގެއްލުމަށް
ޖެހުނު ބައެކާއިގެންނެވެ.

قُلْ مَن يَكْلَؤُكُم بِٱلَّيْلِ وَٱلنَّهَارِ مِنَ ٱلرَّحْمَٰنِۗ بَلْ هُمْ عَن ذِكْرِ رَبِّهِم مُّعْرِضُونَ ﴿٤٢﴾ أَمْ لَهُمْ ءَالِهَةٌ تَمْنَعُهُم مِّن دُونِنَاۚ لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَ أَنفُسِهِمْ وَلَا هُم مِّنَّا يُصْحَبُونَ ﴿٤٣﴾

ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. رحمٰن ވަންތަ ކަލާނގެ ނޫނީ ރެއާއިދުވާލު
ތިޔަބައިމީހުން، ރައްކާތެރިކޮށްދެނީ ކާކުހެއްޔެވެ. حقيقة ގައި އެމީހުން
އެތިބީ އެމީހުންގެ ربّ ގެ ذِكر ފުށުން ހުރަހަޅައިގެންނެވެ. ނޫނީމަ
ތިމަންރަސްކަލާނގެ ފިޔަވައި އެމީހުން ރައްކާތެރިކޮށްދޭނެފަދަ معبود ތަކެއް
އެމީހުންގެ ކައިރީގައި ވޭތޯއެވެ. (އަދި އެހެން އިލާހުތަކެއްވިޔަސް)
އެމީހުނީ ތިމާމެންގެ އަމިއްލަ ނަފްސުތަކަށްޓަކައިވިޔަސް މަދަދު
ކޮށްދެވޭނޭ ބައެއް ނޫނެވެ. އަދި ތިމަން الله އާއި ދެކޮޅަށް އެހެން

ބަޔަކާއި رحمة ދެރިވުމުގެ ބަޔަކުވެސް ނުންނާނެއެވެ.

بَلۡ مَتَّعۡنَا هَٰٓؤُلَآءِ وَءَابَآءَهُمۡ حَتَّىٰ طَالَ عَلَيۡهِمُ ٱلۡعُمُرُۗ أَفَلَا يَرَوۡنَ أَنَّا نَأۡتِي ٱلۡأَرۡضَ نَنقُصُهَا مِنۡ أَطۡرَافِهَآۚ أَفَهُمُ ٱلۡغَٰلِبُونَ ﴿٤٤﴾ قُلۡ إِنَّمَآ أُنذِرُكُم بِٱلۡوَحۡيِۚ وَلَا يَسۡمَعُ ٱلصُّمُّ ٱلدُّعَآءَ إِذَا مَا يُنذَرُونَ ﴿٤٥﴾ وَلَئِن مَّسَّتۡهُمۡ نَفۡحَةٞ مِّنۡ عَذَابِ رَبِّكَ لَيَقُولُنَّ يَٰوَيۡلَنَآ إِنَّا كُنَّا ظَٰلِمِينَ ﴿٤٦﴾ وَنَضَعُ ٱلۡمَوَٰزِينَ ٱلۡقِسۡطَ لِيَوۡمِ ٱلۡقِيَٰمَةِ فَلَا تُظۡلَمُ نَفۡسٞ شَيۡـٔٗاۖ وَإِن كَانَ مِثۡقَالَ حَبَّةٖ مِّنۡ خَرۡدَلٍ أَتَيۡنَا بِهَاۗ وَكَفَىٰ بِنَا حَٰسِبِينَ ﴿٤٧﴾

އަދި ކާފިރުންނެވެ. ތިމަންރަސްކަލާނގެ މީހުންގެ އުމުރުގެ މުއްދަތު
ދިގުވެއްޖައުމަށް ދަތުރުކުރީން އެމީހުންނަށާއި އަދި އެމީހުންގެ މައި
ބަފައިންނަށް މަންފާތަކެއް ދެއްވީމެވެ. ފަހެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ
ބިންގަނޑު އޭގެ ހުރިހާ ފަރާތްތަކުން އުނިކުރައްވަމުން ގެންދަވާތަން
އެމީހުންނަށް ނުފެންނަނީބާވައެވެ. ފަހެ އެމީހުން غَالب يعنى:
ގަދަވާނޭބަޔަކު ހެއްޔެވެ. ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން
ތިމަންކަލޭގެފާނު، ތިޔަބައިމީހުންނަށް މި إنذار ކުރައްވަނީ وحي ގެ
މަގުންނެވެ. ބީރުމީހުންނަށް إنذار ކުރެވޭހިނދުގައި ކުރެވޭ އައްޑަގެ
އަޑު ނުއިވެއެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ عذاب ން
ކިތަންމެ ކުޑަމިންވަރެއް އައުރުންގައި ބިރުނަސް ސަވާއްކާއްށޭ
އެމީހުން ބަންޑާއެވެ. އާ ތިމަންރަސްކަލާނގެ ހުރި ހަރާކާއްގެ ބޭޒާކާމެ

ހަމަކަށަވަރުން މިމަންނަމެންނީ އަނިޔާވެރިންކަމުގައެވެ. އަދި މިމަންރަސްކަލާނގެ عدل ވެރިކަމުގެ މީޒާނުތައް قيامة ދުވަހުން ބަހައްޓަވާނަމެވެ. ފަހެ އެއްވެސް ނަފްސަކަށް އަނިޔާ ނުލިބޭނެއެވެ. (ކުޑަވިޔަސް އަމަލު) ޚަރުދަލްގެ ދޮންވަރުކަހަލަވިޔަސް މިމަން الله އެ حاضر ކުރައްވާހުށީމެވެ. އަދި، ހިސާބުބެއްލެވުމަށް ކަލޭކަލުކަމުގައި މިމަންރަސްކަލާނގެ ފުދިވޮޑިގެންވާމެވެ.

وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا مُوسَىٰ وَهَـٰرُونَ ٱلْفُرْقَانَ وَضِيَآءً وَذِكْرًا لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٤٨﴾ ٱلَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِٱلْغَيْبِ وَهُم مِّنَ ٱلسَّاعَةِ مُشْفِقُونَ ﴿٤٩﴾ وَهَـٰذَا ذِكْرٌ مُّبَارَكٌ أَنزَلْنَـٰهُ ۚ أَفَأَنتُمْ لَهُۥ مُنكِرُونَ ﴿٥٠﴾

ކުރައްވުމާއި فَيْصَلة ނޫރެވެ. ޝައްކުއްޔާއިކަށަވަރުވުމެވެ އަލިއަޅުވައިދިނުމާއި، އަދި تقوى ވެރިންނަށްޓަކައި وعظ އެއްކަމުގައިވާ ތައުރާތު މިމަންރަސްކަލާނގެ موسى ގެފާނަށާއި އަދި هارون ގެފާނަށް ދެއްވީމެވެ. އެ تقوى ވެރިންނީ ނުދެކެތިބެ ތިމާގެ ربّ ގެ حضرة އަށް ބިރުވެތިވާ ބައެކެވެ. އަދި އެމީހުންނީ آخرة އަށްވެސް ބިރުވެތިވާ ބައެއްމެނެވެ. އަދި މި بركات ލިބި ނަސޭހަތެއްކަމުގައިވާ قرآن ވެސް ބާވައިލެއްވީ ހަމަ މިމަންރަސްކަލާނގެއެވެ. ފަހެ ތިޔަމެންވެސް މިއަށްބަލައިލުން މިއަދިވެސް، އެއަށް އިންކާރުކުރުން يعنى: ދޮގުކޮށްހަދަނީ ހެއްޔެވެ.

۞ وَلَقَدۡ ءَاتَيۡنَآ إِبۡرَٰهِيمَ رُشۡدَهُۥ مِن قَبۡلُ وَكُنَّا بِهِۦ عَٰلِمِينَ ﴿٥١﴾ إِذۡ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوۡمِهِۦ مَا هَٰذِهِ ٱلتَّمَاثِيلُ ٱلَّتِيٓ أَنتُمۡ لَهَا عَٰكِفُونَ ﴿٥٢﴾ قَالُواْ وَجَدۡنَآ ءَابَآءَنَا لَهَا عَٰبِدِينَ ﴿٥٣﴾ قَالَ لَقَدۡ كُنتُمۡ أَنتُمۡ وَءَابَآؤُكُمۡ فِي ضَلَٰلٖ مُّبِينٖ ﴿٥٤﴾ قَالُوٓاْ أَجِئۡتَنَا بِٱلۡحَقِّ أَمۡ أَنتَ مِنَ ٱللَّٰعِبِينَ ﴿٥٥﴾ قَالَ بَل رَّبُّكُمۡ رَبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ ٱلَّذِي فَطَرَهُنَّ وَأَنَا۠ عَلَىٰ ذَٰلِكُم مِّنَ ٱلشَّٰهِدِينَ ﴿٥٦﴾

އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ إبراهيم ގެފާނަށް، އެކަލޭގެފާނުގެ ވިސްނުންތެރިކަން އޭގެކުރީގައި يعنى: ކުއްޖުދުވަހުގައި ދެއްވީމެވެ. އަދި ތިމަން الله ވޮޑިގެންވީ، އެކަލޭގެފާނުގެ ހާލަތުގޮތް ވަރަށް ރަނގަޅަށް ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލަކުގައެވެ. (އެއީ) އެކަލޭގެފާނުގެ ބަފައިކަލޭގެފާނާއި އަދި قوم ގެ މީސްތަކުންނަށް އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިހިނދުގައެވެ. ތިޔަބައިމީހުން އަޅުކަންކުރަން ތިޔަތިބީ ކޮން ބުދުތަކަކަށް ހެއްޔެވެ. އެބައިމީހުން ދެންނެވީއެވެ. މިއީ، ތިމަންމެންގެ ކާބަފައިން އެ އެއްޗެއްސަށް އަޅުކަންކުރާތަން ތިމަންމެންނަށް ފެނިފައިވާ އެއްޗެހި ތަކެކެވެ. (يعنى: ތިމަންމެން ދުށީ ތިމަންމެންގެ ކާބަފައިން އެއަށް އަޅުކަންކުރަނިކޮށް. ވީމާ، ތިމަންމެންވެސް މިތިބީ އެއެއްޗެއްސަށް އަޅުކަންކޮށްކޮށެވެ.) އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ޝަކެއްނެތި، ތިޔަބައިމީހުންނާއި، އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ކާބަފައިންވީ ހުރީ ފާޅުވެގެންވާ މަގުފުރެދުމެއްގައެވެ. އެބައިމީހުން ދެންނެވީއެވެ.

ކަލޭގެފާނު ތިމަންމެންގެ ކައިރިއަށް ތިއަގެންނެވީ حقّ ބަސްތޯއެވެ. ނުވަތަ ކަލޭގެފާނު ތިއަކުޅުއްވަވަނީ ސަމާސާތޯއެވެ. އެކަލޭގެފާނުން ވިދާޅުވިއެވެ. (ނޫނެކެވެ.) އަދި ކިއެއްސެއްތެވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ رب އީ، އުޑުތަކާއި ބިމުގެވެސް رب އެވެ. އެއީ އެތަކެތި ހެއްދެވި ذات ފުޅު ވުއެވެ. (އަދި ތިމަންކަލޭގެފާނުންގެ ކިބައިގައި އެކަމުގެ މައްޗަށްވާ ހެކިވެރިއެއްވެއެވެ.) އަދި އެކަމުގެ މައްޗަށް ތިމަންކަލޭގެފާނުން މިހުންނެވީ ހެކިވެރިންގެތެރެއިންނެވެ.

وَتَاللَّهِ لَأَكِيدَنَّ أَصْنَـٰمَكُم بَعْدَ أَن تُوَلُّوا۟ مُدْبِرِينَ ﴿٥٧﴾ فَجَعَلَهُمْ جُذَٰذًا إِلَّا كَبِيرًا لَّهُمْ لَعَلَّهُمْ إِلَيْهِ يَرْجِعُونَ ﴿٥٨﴾ قَالُوا۟ مَن فَعَلَ هَـٰذَا بِـَٔالِهَتِنَآ إِنَّهُۥ لَمِنَ ٱلظَّـٰلِمِينَ ﴿٥٩﴾ قَالُوا۟ سَمِعْنَا فَتًى يَذْكُرُهُمْ يُقَالُ لَهُۥٓ إِبْرَٰهِيمُ ﴿٦٠﴾ قَالُوا۟ فَأْتُوا۟ بِهِۦ عَلَىٰٓ أَعْيُنِ ٱلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَشْهَدُونَ ﴿٦١﴾ قَالُوٓا۟ ءَأَنتَ فَعَلْتَ هَـٰذَا بِـَٔالِهَتِنَا يَـٰٓإِبْرَٰهِيمُ ﴿٦٢﴾ قَالَ بَلْ فَعَلَهُۥ كَبِيرُهُمْ هَـٰذَا فَسْـَٔلُوهُمْ إِن كَانُوا۟ يَنطِقُونَ ﴿٦٣﴾

ތިމަންކަލޭގެފާނުން الله ގަންދީ ވިދާޅުވަމެވެ. ތިޔަބައިމީހުން ފުރަގަސްދީ އެނބުރި ދިއުމުގެ ފަހުގައި ތިޔަބައިމީހުންގެ ބުދުތަކަށް ތިމަންކަލޭގެފާނުން ހީލައްކަ ކުރައްވާހުށީމެވެ. (ފަހެ ދެން އެމީހުން އެނބުރި ދިޔަ ހިނދުގައި) އެކަލޭގެފާނުން ބޮޑުބުދު ނޫން ހުރިހާ ބުދުތަކެއް ތަޅާފޮޅުއްވައި، ކުދިކުދި ކުރައްވައިލެއްވިއެވެ. އެއީ އެމީހުން އެނބުރި

އެކަލޭގެފާނުގެ އަރިހަށް އައުދުވާއެވެ. (ދެން އެބުދުތަކަށް ކުރިކުރުމާ ބިންމައްޗަށް ވެރިކަމާވާ ތަންތަނިކަމި) އެމީހުން ބުނުއެވެ. ތިމަންމެންގެ އިލާހުތަކަށް މިކަން ހެދީ ކާކުހެއްޔެވެ. ޝަކެއްނެތިކަމި، އެމީހަކު ވަނީ އަނިޔާވެރިންގެ ތެރެއިންނެވެ. އެމީހުންކުރީ ބަޔަކު ބުނުއެވެ. إبراهيم އޭނާ ކިޔާ ޒުވާނަކު ބުދުތަކުގެ ވާހަކަ ދައްކާތީ ތިމަންނަމެން އަޑުއިވެއެވެ. އެމީހުން އެންމެންގެ އަރިހަށް ގެނައުމަށް ބުނުއެވެ. ޝަހާދަތްކަމުގެ ގޮތުގައި ތިމަނާއްޗަށް ދެއްކުމަށް ގޮސްނާށެވެ. އެއީ އެމީހުން ދުރުމަތިވަކާއެވެ. އެމީހުން އެކަލޭގެފާނަށް ހާޒިރުކުރެވުނުއެވެ. އެއިރު އެމީހުން ބުނުއެވެ. އޭ إبراهيم އެވެ. ތިމަންމެންގެ އިލާހުތަކަށް މިކަންހެދީ ކަލޭހެއްޔެވެ. އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ނޫނެކެވެ. އަދި ކަލޭހަށް ހެއްޔެވެ. އެހެން ހެދީ އެއީ އެމީހުންގެ ތެރޭގެ ބޮޑުބުދެވެ. އެބުދުތަކަށް ވާހަކަދެއްކޭނަމަ، ފަހެ ތިޔަބައިމީހުން އެއްޗެކަށްކިޔުން ސުވާލެއް އަހައި ބަލާށެވެ.

ބަޔާން:

إبراهيم ގެ ފާނުގެ އެއްކަލަށްވަންތަ ދީނުގެ ދަރަޖަތަށް އެކަލޭގެފާނުގެ قوم އަށް ގޮވާލެއްވިއެވެ. ނަމަވެސް އެކަލޭގެފާނަށް އެމީހުން ސިކުނޑިފަހުކަން އެނގިވަޑައިގަތުމުން އެކަލޭގެފާނު އެމީހުންނަށް ވިދާޅުވިއެވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ عيد ދުވަސްއައުމުނީވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ ބުދުތަކަށް ވާގޮތް ބަލާށެވެ. ދެން ބުދުތަކަށް ތިޔަބައިމީހުން ވީއިރުވެ. ދެން عيد ދުވަހާއި ޖެހިގެން، އެޅު ކިޔަ ދުވަހުގެ ފެށުނުތަނު ވަގުތެއްގައި އެކަލޭގެފާނުގެ ބަޔާކަށްކުރުން

އެކަލޭގެފާނަށް ދެންނެވިއެވެ. އާ މަދަރިކަލުންނާވެ. ދަރިކަލުން ބައްޕާގެ
އަރިހުގައި عيد ގެ ރަސްމުތައް އަދާކުރުމަށް ނުކުމެވަޑައިގަންނަވާށެވެ.
އެދުމުން ދަރިކަލުންނަށް ތިމަންމެންގެ ދީނުގެ މާތްކަމާއި ޖީނަތްތަރިކަން
އަންގަވާދެއްވިއެވެ. ދެން އެތަނުގައިން އެކަލޭގެފާނުގެ ބައްޕައިކަލުން
ނުކުމެވަޑައިގަތީ އެކަލޭގެފާނުން ގެންގޮސްދޭށެވެ. ނަމަވެސް
މަގުތެރެއަށް ވަދެ ހިނގަވައިފައި ހުއްޓަވައި إبراهيم ގެފާނުން
ވެއްޖެވަޑައިގަތީ. އަހަރެންނަކީ ބަލިވެއްޖެއެވެ. އާ ބައްޕާއެވެ.
ތިމަންކަލޭގެފާނަކީ ހިނގަވާކަށް ކެރިވަޑައިނުގަންނަވާނޭވެ.
ތިމަންކަލޭގެފާނުން ބަލިވެވޭ ވެއްޖައީމެވެ. އަހަރެން އެކަލޭގެފާނުގެ
ބައްޕައިކަލުން އެކަލޭގެފާނުން ދޫކޮށްލައްވައި كفر ވެރިކަމުގެ ރަސްމުތަކާއި
އަދި އާދަކާދަތައް އަދާކުރުމަށް ހިނގާއްޖައެވެ. ދެން އެމަގުންދާއިރު
މިހާރު އެކަލޭގެފާނުން ކުރެން އަހަރެވެ. މަގުމަތީގައި ތިއްބެވި
ބައެއްގެ ނަހައްދެވެ. އެކަލޭގެފާނުން ޖަވާބުދެއްވިއެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނުން
މިއިންސާނުންނާއި ދެކޮޅަށް ޖެހިގެންނެވެ. ދެން عامّ ތަކުން ފަހަނައަޅައިގެން
މުސްކުޅިފިރިހެނެއް މިސްތަކުން ފަހަނައަޅައިދޭން ފެނިވާ ވިދާޅުވިއެވެ.
ތިއަބައިމީހުން އަންމެން ގޮސް ނިމުނީމާ މިއަދު ތިއަބައިމީހުންގެ
ކަލާނގެތައް ކުރިކުރިކޮށް ވަޑައިގަންނަމެވެ. އެކަލޭގެފާނުން އެވިދާޅުވި
ފަދައިން، އެންމެހައި މީސްތަކުން ގޮސް ނިމި، އެންމެހައި ހިފެހެއްޓި
ކަނޑުނިކުމެހައި ހުރިހައި ބުދުތަކެއް ތަޅައި ކުރިކުރިކޮށްލެއްވިއެވެ.

ނަމަވެސް ބޮޑުބުދަށް އެއްވެސްކަމެއް ނުކުރައްވައި އެހެރިގޮތަށް ދޫކޮށްލެއްވިއެވެ. އަދި ބުދުތަކެއް ކިރިކިރި ކުރެއްވި ފާސްގަނޑު އެބޮޑު ބުދުގެ ކަރުގައި އަޅުއްވައިލެއްވިއެވެ. އެހެން ހެއްދެވީ ބޮޑުބުދު ކުރިކަމެއް ކަމުގައި އެމީހުންގެ ހިތްތަކަށް ހީކުރުވުމަށެވެ. އަދި ޔިމަން މިހިރަބޮޑު ކަލާނގެ ހުއްޓައި އެހެން ކިރިކިރި ކަލާނގެތަކަކަށް އަޅުކަންކުރަނީތީއެވެ ކިޔައި ކުޅިއަޅައިގެން އެބޮޑު ބުދު ކުރިކަމެއް ކަމުގައިވެސް ހީކުރުވުމަށްޓަކައިވެސް މެއެވެ. ދެން މިޤިއްޞާގެ آية ތަކުގައްޔާއި، އަދި އެކަކަށް އެހެނިހެން آية ތަކުގައި މިވާހަކަ ބަޔާންވެފައިވަނީ تفصيل ކޮށެވެ. ވީމާ އަލުން އިތުރަށް ލިޔަކަށް ބޭނުމެއް ނެތެވެ.

صَحِيْحَين ގެ حديث އެއްގައި ހިމާ ވެގެންވެއެވެ. خَلِيْلُ اللّــه إبراهيم ގެފާނު ތިން އިސްތިރުފުދު ހެއްދެވިއެވެ. ދެއިސްތިރުފުދަކީ މާތްކަލާނގެ މަގުގައި ވިދާޅުވި ދު އިސްތިރުފުދެވެ. އޭގެތެރެއިން އެއްއިސްތިރުފުދަކީ އެއީ ކިރިބުދުތަކަށް ކިރިކިރި ކުރީ ބޮޑުބުދެވެ. މިފަދައިން އެކަލޭގެފާނުން ވިދާޅުވި ވިދާޅުވުމެވެ. އަނެއް އިސްތިރުފުދަކީ އެއީ ތިމަންކަލޭގެފާނު ބަލިވެއްޖެ އާޚާސްކަންކުރެއްވިއެވެ. މިހެން ވިދާޅުވި ވިދާޅުވުމެވެ. ތިންވަނައީ އެއީ ތިމާގެ އަނބިކަނބަލުން سارة އާއިމެދު އެއީ ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ أخت އެވެ. މިފަދައިން ވިދާޅުވި ވިދާޅުވުމެވެ.

إبراهيم ގެފާނު އަނބިކަމަނާއާއެކު އެއްފަހަރު ކުރެއްވި ދަތުރުފުޅެއްގައި އަނިޔާވެރި ރަޖާއެއްގެ ވެރިކަމުގެ ދަށުގައިވާ ރަށެއްގެ

ރަށްބޭރުގައި ރޯކުރުއްވިއެވެ. އެހިނދުގައި ރާނީއަށް خبر ލިބިގެން
މިހަރު ފޮނުވައި އެކަލޭގެފާނުގެ އަނބިކަމަނާއި ދޮރުގައި އެއީ
ކޮންއަންހެނަކު ހެއްދެވެ. މިފަދައިން އެހީވާ އެކަލޭގެފާނުން ވިދާޅުވީ އެއީ
މިމަންކަލޭގެފާނުގެ أخت އެކެވެ. ނަމަވެސް އެއަމިއްޔާ އެކަމަނާ ގޮވައިގެން
ރާނީގެ ގާތަށް ދިޔައެވެ. އެހިނދުގައި އެކަލޭގެފާނުން އެކަލޭގެފާނުގެ
އަނބިކަމަނާއަށް ވިދާޅުވިއެވެ. މިމަންކަލޭގެފާނުން، ކަމަނާއާއި
ދޮރުގައި ވިދާޅުވީ އެއީ މިމަންކަލޭގެފާނުގެ أخت އެއް ކަމުގައެވެ.
ވީމާ، ކަމަނާވެސް އެފަދައިން ވިދާޅުވާށެވެ. ދީނުގެގޮތުން މިމަންމެނުގެ
ދެމީހުން އެއްބަނޑު އެއްބަފާ ދަރިކަނބަލުންނެވެ. މިވަގުތު މިބިމުގައި
މިމަންމެނުގެ ދަރިކަނބަލުން ނޫނީ އިސްލާމްކަމު ނުވެއެވެ.

އަނބިކަމަނާ ވަގުތެއްގެމަތިން ފަހުގައި އެކަލޭގެފާނުން ފެއްޓީ
ނަމާދުކުރުއްވާފައެވެ. ރާނީއަށް އެކަމަނާ ފެނުމާއި އެކުގައި
ފިރިއަކަށްގައިގެމީ އެކަމަނާގެ ގައިކޮޅަށް އަރައިގަތުމުނެވެ. ނަމަވެސް
މާތްރަސްކަލާނގެ އެށްރުގެ ގުނަނުބަޔާ އައިސްލުއްވިއެވެ. ވީމާ
އެހެރު ދިޔައީ ކަންހުރިގެންނެވެ. އިންތިޒާރުން ހިތްއައި ނުލިބުނެވެ.
އަނބިކަމަނާ ހަލާކުވެސް ނުވެފުންނެވެ. އެހިނދުގައި އެހެރު
ދެންނިވިއެވެ. އެ ފޮނުކަލާނގެ. މިމަންކަލޭ ދުނިޔޭގެ ވާހަކަ
ކަމަނާގެ ކަރާނީގެ حضرة ގައި ދަންނަވާދެވެ. ކަމަނާއަށް އެއްލިއް
ގެނައުމުން ނުކުތުމަށް މިމަންނެހެ މި عهد ވަނީއެވެ. ދެން އެކަމަނާ

الله އަށް دعاء ދެންނެވިއެވެ. އެކަލަނގާ الله އަށް ދެންނެވި دعاء އާއެކު،
އެއްޗެހީގެ حال ކުރިއާއާވެސް އެއްގޮތަށް ހަނދާންކޮށްދެއްވާށެވެ.
ނަމަވެސް އެއްޗެހި އަދުގެވެސް ގަސްދުކުރައްވައި އެކަލަނގާ ގައިކޮޅަށް
ޤަބޫލުކުރައްވާނެވެ. މިފަދަ މާތްތަކުގެ އެއްޗެހި ހިމެނޭ
ޢިލްމުވެރިންވެސް މާތްކަމަށް ދެއްވައެވެ. މިފަދަވެސް އެއްޗެހި އެކަލަނގެ
ދަރިން دعاء އަށް އެދުނެވެ. ކާންބޮއެކަސް ވިދުވިރެކެން ހިނގާފަދަ
މަހިންވެސް އެއްޗަކަށް ޖެހުނީ އެނގެވެ. ހިނވަނަފަދަ ސަބަބަކުންވާއި
އެކު ކައިރިގައިވާ ނުކަތަކަށް ގޮތެއްގައި ތޮނޑިވެ. ކަލާ ހިތަގެނައި
އަސްލަނަކު ނުނެވެ. އަދި ކިއެއްސާ ހިތަގެނައި އަސްލަން شيطان އެކެވެ.
ވީމާ، އެކަނބަލުގެ އަވަހަށް ނުލާފާނެވެ. އަދި އެކަނބަލުގެއާއި އެކުގައި
هاجرة ކަމަނާ ފެނުވާނެވެ. ދެން ހަމަ އެވަގުތުގައިވެ، އެކަމަނާއާއި
هاجرة ހަވާލުކުރައްވައި އެތަނުން އެކަމަނާ ނުކުމެވިއެވެ.

إبراهيم ގެފާނުން އެކަމަނާ އެނބުރިވަޑައިގަތުމާއި އެކުގައި
ނަމާދުފުޅުން އަވަދިވެވަޑައިގަންނަވައި އެކަމަނާ ކުރުން ހާލުކުޅު
އައްސަވިއެވެ. އެހިނދުގައި އެކަމަނާ ވިދާޅުވިއެވެ. މާތްރަސްކަލާނގެ
އެއްޗެހި ހާނިއްކަ ޖެއްސަވައި މިއިންނެވި هاجرة
މިމަންކަމަނާގެ خدمة އަށް ފެއްވެވިއެވެ. މިހިސާބަށް حديث ގައިވާ
މިވާހަކަ ނިމުނީއެވެ. މި حديث بيان ކުރެއްވި ابوهريرة ގެފާނު، هاجرة
ކަމަނާއާއި ދެކު حديث އަރަބިންނަށް މިހުނަން مخاطب ކޮށް ވިދާޅުވިއެވެ.

ދޭ! އާސްމާނީ ފެނުގެ ދަރިންނެވެ. މިއަކީ ދަރިންގެ މައިކަމަނާއަކީ އާއި މި هاجرة ކަމަނާއެވެ. މި حديث ރިވާވެގެންވަނީ صحيحين ގައެވެ.

مترجم

فَرَجَعُوٓاْ إِلَىٰٓ أَنفُسِهِمْ فَقَالُوٓاْ إِنَّكُمْ أَنتُمُ ٱلظَّٰلِمُونَ ﴿٦٤﴾ ثُمَّ نُكِسُواْ عَلَىٰ رُءُوسِهِمْ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا هَٰٓؤُلَآءِ يَنطِقُونَ ﴿٦٥﴾ قَالَ أَفَتَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَنفَعُكُمْ شَيْـًٔا وَلَا يَضُرُّكُمْ ﴿٦٦﴾ أُفٍّ لَّكُمْ وَلِمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ ۖ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٦٧﴾

ދެން، ދެން އެމީހުން ތިމާމެންގެ ނަފްސުތަކުގެ ފަރާތަށް رجوع ވިއެވެ. يعني: ހިތަށް ވިސްނުނެވެ. އަދި ބުނެއެވެ. (ގައުމުން ބަލާއިރު) އަނިޔާވެރި ބައަކު ކަމުގައިވީ ތިޔަ (يعني: ތިމަން) ބައިމީހުންނެވެ. (ސަބަބަކީ އެއީ، ކަލާނގެތަށް ރައްކާތެރިކުރުމަށް ތިމަންމެން ދޫކޮށް އެތާނގައި ނުބެހެއްޓީކަމުގައެވެ.) ދެން އެމީހުން އިސްދަށަށް ޖަހައި (إبراهيم ގެފާނާއި ދިމާލަށް ބުނުއްވެ.) ބޮލަ އެ އެއްކޮށްސަލަން ވާހަކަ ނުދައްކާކަން ކަލޭމެންވެސް އެނގޭނެއެވެ. (އެހިނދު) އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ދެން، އެއްޗަކަށް ތިޔަބައިމީހުންނަށް ފައިދާއެއްވިއަސް ނުވަތަ އުނދަގުލެއްވިއަސް ގެނުވާކަށްނޭނގޭ އެއްޗަކަށްކަމުގައި ނުވާނުވާ ތިޔަބައިމީހުން الله ފިޔަވައި، އަޅުކަމުގެ ހަބަރަށް އަޅުކަންކުރަނީތީއްޔެވެ. ތިޔަބައިމީހުންނާ އަދި الله ފިޔަވައި ތިޔަބައިމީހުން އަޅުކަންކުރާ ތަކެއްޗަކަށް ހަޑިކަމާދެވާން

ހުއްޓެވެ. ދެރަ ތިޔަބައިމީހުނަށް އަދިވެސް ބުއްދި ނެތީހެއްޔެވެ.

قَالُواْ حَرِّقُوهُ وَٱنصُرُوٓاْ ءَالِهَتَكُمْ إِن كُنتُمْ فَٰعِلِينَ ﴿٦٨﴾ قُلْنَا يَٰنَارُ كُونِى بَرْدًا وَسَلَٰمًا عَلَىٰٓ إِبْرَٰهِيمَ ﴿٦٩﴾ وَأَرَادُواْ بِهِۦ كَيْدًا فَجَعَلْنَٰهُمُ ٱلْأَخْسَرِينَ ﴿٧٠﴾

އެމީހުން يعنى: ކާފިރުތަކުން ބޮޑުންނެވެ. ތިޔަބައިމީހުން ކަމެއްކުރަނީނަމަ إبراهيم ގެފާނުން އަލިފާނަށްލައިލާށެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން އެއިލާހުންތަކަށް ނަސްރު ދޭށެވެ. (އެހިނދުގައި) ތިމަން الله އަލިފާނަށް وحى ކުރެއްވީމެވެ. އޭ، އަލިފާނޭއެވެ. ކަލޭ إبراهيم ގެފާނަށްޓަކައި ހިމޭ، ސަލާމަތްތެރި އަރާމު ދުނިޔެ އެއްޗަކަށް ވާށެވެ. އަދި އެމީހުން ގަސްތުކުރީ އެކަލޭގެފާނަށް ހާނިކަ ކުރުމަށެވެ. ނަމަވެސް ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުން ލެއްވީ ގެއްލި ހަލާކުވެރިވި ބައަކު ކަމުގައެވެ.

ބަޔާނެއް:

ދަންނަށެ. إبراهيم ގެފާނުން ދެއްކެވި ހަމަތަކާއި ގެންނެވި ދަލީލުތަކަށް، ކާފިރުން ޖަވާބު ނުދެވި އެމީހުން ނުކުޅެދިއްޖެހިނދުގައި އެމީހުން ރަވާން ފެށި ނުބައި ރޭވުންތަކެވެ. އެމީހުންގެ އެންމެން އެއްބަސްވި އެކަލޭގެފާނުން އަލިފާނަށްލައިލުމަށެވެ. ވީމާ މިކަމަށްޓަކައި، އެމީހުން ބިމުގައި ކޮނީ ވަރަށްވެސް ބޮޑު ފުންވަޅުގަނޑެކެވެ. އެމީހުންގެ މައްކަތަށް ބާޖިމުކުރި އެވަޅުގަނޑެއް ދަރުއަޅައި ފުރައިލުމަށެވެ. ބަލިވެއްޖެ މީހާ ނަމަ އެމީހާގެ އެންމެ ބޮޑު ނަދުރެއް ކަމުގައި އެމީހާ

ނަދުރު ކުރަނީ އެއީ އެމީހާ ބަލިން ފަސޭހަވެއްޖެނަމަ إبراهيم ގެފާނުން
އަންދައިލުމަށްޓަކައި ދަރު އެއްކުރުމެވެ. ކޮންމެއަކަސް އެވަގުތުގަނޑު
ފުރި އެތަށް އުސްމިނަކަށް ފުރިވަރު އަރައިގެންދިޔަހިނދުގައި އެމީހުން
އެދަރުތަކުގައި އަލިފާން ރޯކުރުއްވިއެވެ. ފަހެ އެހިނދު އެދަރުގެ ފުރިވަރު
އަނދައިގެންދިޔައީ، އެއާއި ހަތަރުދަނޑުފަރާތުންވެސް ކައިރިވުން ނުކެރޭހާ
ވަރަށެވެ. އާދެ ހުރިހާ ކޮޅަކުން ފުރިހަމަ މުސްކުޅި ފަރާތެއްގެ ދިޔައީ އަލިފާނުގެ
ކުރިމަތިން ތަޅުވާދެވުނެވެ. ދިޔާ އެއްވެސް مخلوق އަކަށް އެކަހަލަ
ކަރުވެލާފައިން ނުކުޅަދާ ދަރަޖައަށް އެއަލިފާނުގެ ހޫނުކަން ފުރިހަމަ
ހިނދުގައި إبراهيم ގެފާނުން އެއަލިފާނުގެ ތެރެއަށް ލާލުމުގެ ގޮތުން މަޑުގައި
އެމީހުން، حيران ގެ ހަދާނުގެތެރެ ނޫނީ ލައި ތިމާބަޔާ ފާރިސްކަރައިގެ
ކުރިއްޔާނުހައިން هيزن އެވ ކިއުން ބައްދު (ނަހަލާ މިހަކަ) އަކަ ދެއްކި،
މަޝްވަރާއަށް އެމީހުން ސާފަހަކާއި ތަޅުއާރުކާރު إبراهيم عليه السّلام އާ
ސާފަހަގެ ތިރާއަށް ލައި، އެމީހުން، އެކަށާގެ ފާނު، އެއަލިފާނަކަށް ގެ
ތިރާއަށް އެއްލައިލާއްވެ. ނަމަވެސް މާތްރަސްކަލާނގެ އެންގެވި ފަދައިން
އެއަލިފާނަކަށް އެކަށާގެ ފާނުނަމަކައިވީ، އަމާންކަން ގެނެސްދިނުން،
ސަލާމަތްތިރި އެއްތެއްކަމުގެއެވެ. އެކަށާގެ ފާނުނާގެ ހަދިކާޖަހަ
އެއަލިފާނުގެ ކުޑަވެސް ހޫނުކަމެއް ލިބިވަޑައެއް ނުގަނަނަވައެވެ.
ސާފަހަ ހަދިން ދަސްކޮށްދިން މިހާއި ގުދުގައި ތިވާވެގެންވެނީ
އެއީ، މާތްރަސްކަލާނގެ ހަމަ އެހީތެރިކަމުން އެމީހާ ބިޑުގެ އަޔުއަށް،

ގެންބަވައިދެއްވުމީ ކަމުގައެވެ. އަދި، އެމީހާ، قيامة އަށް ދަންދެން، ގެނބިގެނބި ހުންނާނޭވެސް ކަމުގައިވެއެވެ.

إبراهيم ގެފާނުން އަދިފާނަށް ދެވުނު ވާހަކަ، މިޢުމާނުގެ ބައެއް ދަންނަ ބެއިކަލުންގެ ކައިރީގައި قبول އެއް ނުވެއެވެ. އެމީހުން ބޮޑުއެޅި އެއީ إبراهيم ގެފާނުގެ ދަޢުވަތުވެރިން އެކަކާގެފާނުން އަދިފާނަށް ދުވަން ދޫވުންތަކާއި ދޫވިކަމުދެއްވެ. މާތްރަސްކަލާނގެ، އެކަކާގެފާނުން އެދޫވުންތަކުން سلامة ކުރެއްވީކަމުގައިވެސް ވެއެވެ. ނަމަވެސް އަޅުގަނޑު ހިތުން އެނގޭ އެބޭނާ ބައެކު، ޔޫރީ قرآن ގައި މާތްރަސްކަލާނގެ އަންގަވައިދެއްވާ قُلْنَا يَـٰنَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَـٰمًا الخ މިބަސްފުޅުގަނޑު ނުވިސްނުނީ ކަލަދެއެވެ. ވިސްނިނަމަކަ އެމީހުން އެފަދައަކުން ނުބުނީހެވެ. އެހެނީ ކާފިރުންތަކުން إبراهيم ގެފާނު އަދިފާނަށް ނުވާނަމަ، އަދިފާނުގެ ދަރުމަތަށް މާތްރަސްކަލާނގެ، އެދުވަހުން، ބަސް وحى ކުރައްވާކަށް ގޮތެއްޖެހުނު ނުގެނީހެވެ. ސަބަބަކީ، އެއީ، އަދިފާނުގެ ތުރާގައި ނުލިބިފައި އެއާއި ދުރުގައިވާ މިހާލަތްބަލައި އެފިނިވުމަށް އެއަށް امر ކުރުމީ ބާކުރުބަހާ ވެއެވެ. ބާކުރު ހުރިހައި ބަސްތަކުން الله ، ހުސް طاهر ވަނތައެވެ.

مترجم

وَنَجَّيْنَـٰهُ وَلُوطًا إِلَى ٱلْأَرْضِ ٱلَّتِي بَـٰرَكْنَا فِيهَا لِلْعَـٰلَمِينَ ﴿٧١﴾ وَوَهَبْنَا لَهُۥٓ إِسْحَـٰقَ وَيَعْقُوبَ نَافِلَةً ۖ وَكُلًّا جَعَلْنَا صَـٰلِحِينَ ﴿٧٢﴾ وَجَعَلْنَـٰهُمْ أَئِمَّةً

يَهۡدُونَ بِأَمۡرِنَا وَأَوۡحَيۡنَآ إِلَيۡهِمۡ فِعۡلَ ٱلۡخَيۡرَٰتِ وَإِقَامَ ٱلصَّلَوٰةِ وَإِيتَآءَ ٱلزَّكَوٰةِۖ وَكَانُواْ لَنَا عَٰبِدِينَ ﴿٧٣﴾ وَلُوطًا ءَاتَيۡنَٰهُ حُكۡمًا وَعِلۡمًا وَنَجَّيۡنَٰهُ مِنَ ٱلۡقَرۡيَةِ ٱلَّتِي كَانَت تَّعۡمَلُ ٱلۡخَبَٰٓئِثَۚ إِنَّهُمۡ كَانُواْ قَوۡمَ سَوۡءٖ فَٰسِقِينَ ﴿٧٤﴾ وَأَدۡخَلۡنَٰهُ فِي رَحۡمَتِنَآۖ إِنَّهُۥ مِنَ ٱلصَّٰلِحِينَ ﴿٧٥﴾

އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނާއި، لوط ގެފާނާއި (ނުބައިކަމުން) ތިމަންރަސްކަލާނގެ عَالم ތަކުންނަށްޓަކައި بركاة ލެއްވި ބިމުގެ ތެރެއަށް، يعنى: ޝާމުކަރައިގެ ތެރެއަށް މިންޖުކުރެއްވީމެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް اسحاق ގެފާނު ދެއްވީމެވެ. އަދި އިތުރަށް يعقوب ގެފާނުން، ކާފަދަރިކަލެއްގެ ގޮތުން ދެއްވީމެވެ. އަދި އެއިން ކޮންމެ ބައިކަލަކުވެސް، ތިމަން الله ލެއްވީ صالح ބައިކަލުން ކަމުގައެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަމުރުފުޅަށް (މީސްތަކުންނަށް) ތެދުމަގު ދައްކަވާ އިމާމުން ކަމުގައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެބޭކަލުން ލެއްވީމެވެ. އަދި ހެޔޮކަންތައްކުރުމަށާއި ނަމާދު قائم ކުރުމަށާއި ޒަކާތްދިނުމަށާއި މިކަންކަމަށް އެބޭކަލުންނަށް އަންގަވައި وحى ކުރެއްވީމެވެ. ކަނޑައެޅިގެން ތިމަން الله އަށް އަޅުކަންކުރައްވާކަމުގައި އެބޭކަލުން ވީއެވެ. އަދި ތިމަން الله لوط ގެފާނަށް حكمة ވަންތަކަމާއި އަދި علم ވެރިކަން ދެއްވީމެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނު، ހަޑިމުޑި ކުރާ ކަންތައް

ކޮށްއުޅުނު ރަށުން ސަލާމަތްކުރެއްވީމެވެ. ޝައްކެއްނުލާހެވެ. އެރަށުގެ މީސްތަކުންނީ ނުރަނު ނުބައި فاسق ބަޔަކު ކަމުގައެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނު ވައްދުވީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ رحمة ވަންތަކަމުގެ ތެރެއަށެވެ. ޝައްކެއްނުލާހެވެ! އެކަލޭގެފާނުންނީ، އެންމެ صالح އަޅުތަކުންގެ ތެރެއިންނެވެ.

ބަޔާން:

މިއާޔަތުގައި ނަންގެނެވިފައި އެވާ برکاة ވަންތަ ބިމަކީ އެއީ شام ކަރައިގެ ބިމެވެ. عراق ކަރައިގައި نَمْرُودُ ގެ އަނިޔާނުން إبراهيم ގެފާނު ސަލާމަތްވެވަޑައިގަތުމުގެ ފަހުގައި އެކަލޭގެފާނުން هجرة ކުރައްވީ شام ކަރައިގެ ފަރާތަށެވެ. އެކަލޭގެފާނުންގެ އަރިހުގައި އެކަލޭގެފާނުގެ އަނބިކަނބަލުން سارة ގެފާނުންވެސް هجرة ކުރެއްވިއެވެ. އެކަމަނާއި އެކަލޭގެފާނުންގެ ބޭބެބެގެ ދަރިކަނބަލެކެވެ. އެކަމަނާއީ حرّان ގެ ރަސްގެފާނުންގެ ދަރިކަނބަލެއްކަމުގަވާއި، އަދި إبراهيم ގެފާނުން އެކަމަނާއާއި ކާވެނި ބައްލަވައިގަތީ އެކަލޭގެފާނުންގެ އަރިއަހުގައި އެކަމަނާވެސް هجرة ކުރެއްވުމުގެ شرط ގެ މަތީންކަމުގައި ބުނެ رواية އެއްގައިވެއެވެ. ކުރީގައި ނަންގެނެވިފައިވާ އެވަނީ އެންމެ صحّ ބަހެވެ.

لوط ގެފާނުންވެސް إبراهيم ގެފާނުންގެ އަރިއަހުގައި هجرة ކުރެއްވިއެވެ. މިއީ އެކަލޭގެފާނުންގެ ބާވަ يعني: ބޭބެބެ هاران ގެ

ތަރިކަދޫކޮށް. އެކަލޭގެފާނުން هجرة ކުރެއްވުމުގެ ފަހުގައި الله ގެ أمر ފުރަން ނަބީކަލާއިގެން ވަޑައިގަތީ سدوم އާއި އަދި، އެކަކަ ވަރަވަރައިގެންވާ ހިސާބުގެ ރަށްތަކަށް. މިރަށްރަށުގެ މީހުން ހަޑިމުޑުދާރު ކަންތަކުން ފުރިހަމަވާ ބައެއްކަމެވެ. އެމީހުންގެ ތެރޭގައި އެންމެބޮޑަށް عامّ ވެފައިވި ފާޙިޝަކީ ފިރިހެނުންނާއެކުވުމާއި، މަގުފޭރުމާއި މިކަހަލަ ކަންކަމެވެ. މިމީހުންގެ ވާހަކަ ކީރިތި قرآن ގެ ކިތަންމެ آية ތަކެއްގައި ނަންގެނެވިގެން ވެއެވެ. مترجم

وَنُوحًا إِذْ نَادَىٰ مِن قَبْلُ فَاسْتَجَبْنَا لَهُۥ فَنَجَّيْنَٰهُ وَأَهْلَهُۥ مِنَ ٱلْكَرْبِ ٱلْعَظِيمِ ﴿٧٦﴾ وَنَصَرْنَٰهُ مِنَ ٱلْقَوْمِ ٱلَّذِينَ كَذَّبُوا۟ بِـَٔايَٰتِنَآ ۚ إِنَّهُمْ كَانُوا۟ قَوْمَ سَوْءٍ فَأَغْرَقْنَٰهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٧٧﴾

އަދި، نوح ގެފާނުގެ ވާހަކަ ހަނދުމަކުރައްވާށެވެ. އެކަލޭގެފާނުން އޭގެކުރީގައި ދުޢާ ދަންނަވިއެވެ. ފަހެ، ތިމަން الله އެކަލޭގެފާނުންގެ دعاء ، قبول ކުރެއްވީމެ، އެކަލޭގެފާނާއި އެކަލޭގެފާނުންގެ أهل ވެރިން ބޮޑުހިތާމައިން ދިންޖެކުރެއްވީމެވެ. އަދި ތިމަން الله ގެ آية ތަކަށް ދޮގުކުރި ބަޔަކުގެމައްޗަށް، ތިމަން الله އެކަލޭގެފާނަށް ނަސްރުދެއްވީމެވެ. ޝަކްކެއްނެތެވެ. އެމީހުންވީ ނުބައި ބަޔަކު ކަމުގައެވެ. ވީމާ، ތިމަން الله އެ އެންމެހަކުން غرق ކުރެއްވީމެވެ.

وَدَاوُۥدَ وَسُلَيۡمَٰنَ إِذۡ يَحۡكُمَانِ فِي ٱلۡحَرۡثِ إِذۡ نَفَشَتۡ فِيهِ غَنَمُ ٱلۡقَوۡمِ وَكُنَّا لِحُكۡمِهِمۡ شَٰهِدِينَ ﴿٧٨﴾ فَفَهَّمۡنَٰهَا سُلَيۡمَٰنَۚ وَكُلًّا ءَاتَيۡنَا حُكۡمٗا وَعِلۡمٗاۚ وَسَخَّرۡنَا مَعَ دَاوُۥدَ ٱلۡجِبَالَ يُسَبِّحۡنَ وَٱلطَّيۡرَۚ وَكُنَّا فَٰعِلِينَ ﴿٧٩﴾ وَعَلَّمۡنَٰهُ صَنۡعَةَ لَبُوسٖ لَّكُمۡ لِتُحۡصِنَكُم مِّنۢ بَأۡسِكُمۡۖ فَهَلۡ أَنتُمۡ شَٰكِرُونَ ﴿٨٠﴾ وَلِسُلَيۡمَٰنَ ٱلرِّيحَ عَاصِفَةٗ تَجۡرِي بِأَمۡرِهِۦٓ إِلَى ٱلۡأَرۡضِ ٱلَّتِي بَٰرَكۡنَا فِيهَاۚ وَكُنَّا بِكُلِّ شَيۡءٍ عَٰلِمِينَ ﴿٨١﴾ وَمِنَ ٱلشَّيَٰطِينِ مَن يَغُوصُونَ لَهُۥ وَيَعۡمَلُونَ عَمَلٗا دُونَ ذَٰلِكَۖ وَكُنَّا لَهُمۡ حَٰفِظِينَ ﴿٨٢﴾

އަދި داؤد ގެފާނާއި سليمان ގެފާނާއި ދެބޭފުޅުން ދަނޑުގެ ބިމަކާއިމެދު
شريعة ކުރެއްވި ހަނދުމަފުޅުކުރައްވާށެވެ. އެއީ، ބައެއްމީހުންގެ
ބަކަރިތައް ރޭގަނޑު، އެދަނޑުގެ ގޮވާންތަކައް ހަލާކުކުރިހިނދުގައެވެ. އަދި
އެބޭކަލުން ނިޔާކުރެއްވިތާނގައި ތިމަން الله حاضر ވެވޮޑިގެންވީމެވެ.
ފަހެ، ތިމަން الله އެކަމުގައި صحّ ނިޔާ ވިސްނައިދެއްވީ
سليمان ގެފާނަށެވެ. އަދި ތިމަން الله އެއިން ކޮންމެ ބޭކަލަކަށްމެ
حكمة ވަންތަކަމާއި އަދި علم ވެރިކަން ދެއްވީމެވެ. އަދި
ތިމަންރަސްކަލާނގެ ފަރުބަދަތަކާއި އަދި ދޫނިސޫފާސޫފިޔައް
ތަސްބީޙަކިޔާކަމުގައި، ދާއޫދުގެފާނަށް تبع ކޮށް
ދެއްވީމެވެ. (އެހެނިހެން ކަމެއް) ކުރައްވާކަމަކު ކަމުގައިވީ
ތިމަންރަސްކަލާނގެއެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ

ތިޔަބައިމީހުންނަށްޓަކައި ހަނގުރާމައިގެ ޙިމާޔަތުގެ ވަސީލަތަކަށް داؤد ގެފާނަށް ދަސްކޮށްދެއްވީމެވެ. އެއީ ތިޔަބައިމީހުން ކުރާނަމަ، ކުރާ ހަނގުރާމައެއްގައި ތިޔަބައިމީހުން ރައްކާތެރި ކުރުމަށްޓަކައެވެ. ފަހެ، ތިޔަބައިމީހުންނީ (ދެންވެސް) شكر ކުރާނޭ ބަޔަކު ހެއްޔެވެ.

އަދި ތިމަން ރަސްކަލާނގެ سليمان ގެފާނަށް، ގަދަހަރު ވައި حال ވައި ކިޔަމަން ކުރެއްވީމެވެ. އެކަލޭގެފާނުން أمر ކުރައްވާގޮތަކަށް، ތިމަންރަސްކަލާނގެ بركات ލެއްވި ބިމުގެ ފަރާތަށް އެވައި ހިނގައި ހަދައެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެއީ ކޮންމެކަމެއްވެސް ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. އަދި شيطان ތަކުގެ ތެރެއިން سليمان ގެފާނަށްޓަކައި (ކަނޑުއަޑިއަށް) ފީނާ ބަޔަކު خدمة ތެރި ކުރެއްވީމެވެ. އަދި އެނޫންވެސް ކިތަންމެ ކަމެއް ކުރާބަޔަކު، އެ شيطان ތަކުގެ ތެރޭގައި ވެއެވެ. އަދި އެބައިމީހުންނާއި އެބައިމީހުން ކުރާކަންތައްވެސް ރައްކާކުރައްވާ ކަލާކު ކަމުގައި ތިމަން الله ވޮޑިގެންވީމެވެ.

ބަޔާން:

މާތްރަސްކަލާނގެ ރުއްސެވުންލެއްވި ابن مسعود ވިދާޅުވިއެވެ. އެދަނޑެއް މާބިސްކަދުރު ބަގީޗާއެކެވެ. ބަކަރިތައް ވަދެގެން އެބަގީޗާ ހަލާކު ކުރިއެވެ. ބަގީޗާގެ ވެރިމީހާ داؤد ގެފާނުންގެ އަރިހަށް شريعة އުފުލިއެވެ. داؤد ގެފާނުން ނިޔާކުރެއްވީ އެއީ ބަގީޗާއަކަށް ގެއްލުމުގެ

ބަދަލުގައި ބަކަރިތަކެއް ބަގީޗާގެ ވެރިމީހާއާއި ހަވާލުކުރުމަށެވެ. ނަމަވެސް
އެހިނދުގައި އެކަލޭގެފާނުގެ ދަރިކަލުން سليمان ގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ.
އޭ الله ގެ ނަބީކަލޭގެފާނުއެވެ. ތިއަކުރެއްވި ނިޔާނޫން އެހެން ނިޔާއެއް
ނޯންނާންތޯއެވެ. داؤد ގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ކަދަރިކަލުނަށް އެހެން
ގޮތެއް ފެނިވަޑައިގަންނަވައިތޯއެވެ؟ އެކަލޭގެފާނު ދެންނެވިއެވެ.
ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވަނީ، އެއީ ބަކަރިތަކުން ފައިދާ
އުފުލުމަށް، ބަކަރިތަކެއް ބަގީޗާގެ ވެރިފަރާތާއި ހަވާލުކުރުމެވެ. އަދި
ބަގީޗާ ބަކަރިވެރިފަރާތާއި ހަވާލުކުރުމެވެ. ދެން ބަގީޗާ ރަނގަޅުވެ
އިރު ހުރި ގޮތަށް ވެއްޖެހިނދުގައި ބަގީޗާގެ ވެރިޔާއަށް ބަގީޗާ
ރައްދުކުރުމެވެ. ބަކަރިވެރި ފަރާތަށް ބަކަރިތަކެއް ރައްދު ކުރެއްވުމެވެ.
މާތްރަސްކަލާނގެ سليمان ގެފާނަށް މި ޝަރީޢަތުގެ ނިޔާ ވިސްނައިދެއްވީ
މިގޮތައިންނެވެ.

މިދެބޭކަލުންނާއި ގުޅޭގައި حديث ގެ ބޮޑެތި ފޮތްފޮތުގައި،
މިކަހަލަ އެހެން ދެވާހަކަވެސް ރިވާވެގެންވެއެވެ. އެއިގޮތަކީން އެއްވާހަކަ
ރިވާވެގެންވަނީ امام أحمد ގެ مسند ގައެވެ. އެއީ ދެއަންހެނަކުގެ ވާހަކައެވެ.
އެދެއަންހެނުންނާއި އެކުގައި އެދެމީހުންގެ ކުދިދަރިން ވިއެވެ. އެތަނުން
އެއްކުއްޖަކު ވިހާވަގަށް ނުކުމެ ގޮވައިގެންދިޔައީއެވެ. ދެން ކަނބަލު
އަންހެނަކު އެކަކު އަނެކަކަށް دعوى ކުރަންފެށި، އެއީ ވިހާވަގު
ގެންދިޔައީ ކަނބުލޭގެ ދަރިފުޅެވެ. ސަލާމަތުން މިހިރީ ތިމަންކަނބުލޭގެ

ދަރިކުދެވެ. މިދެދަރިންނެވެ. މިދުވަހުންގެ ގޮތުގައި އަދައިދުން ބޮޑުވެ އެ
دعوى އުޅުއްވާންޖެހުނީ داؤد عليه السّلام ގެ އަރިހަށަށެވެ. އެކަލޭގެފާނުން
އެ دعوى ނިންމަވައިދެއްވީ ތިރީ އަންހުރިހުމާގެ ފެނުމެއަށެވެ. ވީމާ
ދުވިހުން އެތަނުން ނުކުމެގެން ދަރިކަލުން މަގުމަތިން ބައްދަލުވީ
سليمان ގެފާނާއި އެވެ. އެކަލޭގެފާނުން އެދި އަންހުނުންނަށް ގޮވައި
ގެންނަވައިފައި ވިދާޅުވިއެވެ. ބޮޑުވަދި ގެންނާށެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނުން
ތިއަކުއްޗާ ދުފެދިއަށް ފަދައިލައްވައި ތިއަދުވިހުންކުރު ކަށްވާ މިހަކަށް
ފެދިއެއް ދެއްވައިފާނަމެވެ. މިހުން އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވުމާއި އެކުގައި
ދޮރީ އަންހުން މިހާ ހަމަހިމާނުން އެއްވަށް އެއްކަޑެއް ނުބުނުހިއްވެ.
ނަމަވެސް ހެދު އަންހުނުމިހާ ދުވި ދޮއިހާރާރުވެ. އަދި ދަންނަވިއެވެ.
ކަލޭގެފާނުން ތިޔަހުން ނުހައްދަވާށެވެ. މާތްރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނަށް
رحمة ލައްވާށިއެވެ. މިކުއްޖާއި ދޮރީ އަންހުނުމިހާގެ ކުއްޖެކެވެ. އޭނާއަށް
އެކުއްޖާ ދެއްވާށެވެ. އެހިނދު سليمان ގެފާނަށް އެ دعوى ގެ حقيقة
ރަނގަޅަށް ވިސްނިވަޑައިގަތެވެ. ވީމާ، އެކަލޭގެފާނުން އެކުއްޖާ ދައިދަށް ދޫކުރެއްވި
ހެދުކަށްބޮޑާއަށެވެ. މިވާހަކަ بخاری އާއި އަދި مسلم ގައިވެސް
ވެއެވެ.

އަނެއްވާހަކަ ރިވާވެރިޔަކުވަނީ ابن عساكر ގައެވެ. އެއީ ނުހަނު
ރިވެތި އަންހެނަކުގެ ވާހަކައެވެ. މިއަންހެނާގެއާއި ބޮޑުންގެ މިހަކު
ހިސާބާނާމުރަވަން އެދުނެވެ. ނަމަވެސް އެކަނބުލޭގެ އެކަމަކަށް قبول އެއް

ނުވިއެވެ. މިފަދަފަދައިން އަދި އެހެން ހިނދުކަލުވެސް، އެކަލަންފުޅުގެ،
ހެޔޮދެރަތަކުގެ ފަރާތަށް ގެންދާން އުޅުނެވެ. ނަމަވެސް އެކަލަންފުޅުގެ
މިކަމުންވެސް ވެގަތީ ސިފަކުރެވެ. އެހެންނަމަވެސް ތަރުތީބު ބޭނުން
އެއްބަސްވެފައިވާ داؤد عليه السّلام ގެ ހުކުމުގެ، އެކަލަންފުޅުގެ
މައްސަލަ دعوى އުފުލި އެއީ، އެކަލަންފުޅުގެ ކުއްޖާއި އެކަލަންފުޅުގެ
بدفعل (ނުބައި ކަންތައް) ކުރާ ކަމުގައެވެ. އެމީހުން އެންމެން އެކަމުގެ
މައްސަލަ ހުށަ ދަންނަވާފައި އެކަލަންފުޅުގެ މައްސަލަ فيصلة ވެވުނީ
އެއީ އެކަލަންފުޅުގެ ކުރިކުރަން رجم ކުރުމެވެ. (رجم ކުރުމަކީ އުނަގަނޑާ
ހަމައަށް ވަޅުލާބަހައްޓައިގެން ކުރިމަތިން ތަޅާމަރުމެވެ.)

މި دعوى އުފުލުން ދުވަހު سليمان ގާތުވެސް އެދުވަހުގެ
ހަވީރު، ކުރިން އެއްކުރައްވައިގެން އެކަހަލަ شريعة އެއްކުރައްވާން އިންނަވި
ދުވަހުއެވެ. އެކަލޭގެފާނުގެ ޙަޟްރަތަށް ހަމަކުރުއްޖަކާ އެ دعوى އުފުލި
ދުވަހެއްމެވެ. އެކަލޭގެފާނުން أمر ކުރެއްވި، ހަމަކުރިން ވަކިވަކިން
ތަނެއްގައި ބައިތިއްބެވުމަށެވެ. ދެން އެކަލޭގެފާނު އެކި ކުރިންގެ ކައިރިއަށް
ވަކިވަކިން ފަހުގަޑިންނަވައި، އެކުއްތަގައި ހުރި ކުރައްކާއިމުދަލައި
ސުވާލު ކުރެއްވިއެވެ. އެހިނދު އެކަލޭގެފާނަށް އެކުރިންގެ ކިބައިން
جواب ލިބިވަޑައިގަތީ، އެއްކުއްޖަކު އަނެއްކުއްޖަކާއި خلاف ވާގޮތަށެވެ.
ވީމާ، އެކަލޭގެފާނަށް ފާހަގަވަޑައިގަތީ އެއީ، އެކަލަންފުޅުގެ މައްސަލަ
ކުރެއްވުން دعوى އެއީ ދޮގު همة އެއްކަމުގައެވެ. قتل ކުރުމަށްޓަކައި ދޮގު

دعوى ކުރި މީހުންކަމުގައެވެ. سليمان ގެފާނު މީހުން ހުށަހެޅުއްވިފަރާތަ،
داؤد ގެފާނަށް އެނގިވަޑައިގެން، ހަމައެހިނދުގައިމު އަރަހަމްބޮޑުން
ގެންނަވައި އެއާއި މީހުން ވަކިވަކިން ބަހަކަށް ޖައްވަވައި،
سليمان ގެފާނުން ސުވާލުކުރެއްވިފަދައިން އެކަމުގެ ހުކުމްކުރުން ވަކިވަކިން
ސުވާލުކުރައްވަވީއެވެ. އެހެނިހެން އެކަމުގެމުން، އެކަށީގޭ ކަމަ، بيان
ކުރައްވައި އެކަމަކު ގޮތުގައި ޤަރާރުކުރެވުނެވެ. މިގޮތުން، داؤد ގެފާނުން حكم ކުރެއްވި
އެކަމުން قتل ކުރުމަކަށެވެ. مترجم

۞ وَأَيُّوبَ إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُۥٓ أَنِّي مَسَّنِيَ ٱلضُّرُّ وَأَنتَ أَرْحَمُ ٱلرَّٰحِمِينَ ﴿٨٣﴾ فَٱسْتَجَبْنَا لَهُۥ فَكَشَفْنَا مَا بِهِۦ مِن ضُرٍّ وَءَاتَيْنَٰهُ أَهْلَهُۥ وَمِثْلَهُم مَّعَهُمْ رَحْمَةً مِّنْ عِندِنَا وَذِكْرَىٰ لِلْعَٰبِدِينَ ﴿٨٤﴾

އަދި أيّوب ގެފާނުން އެކަލޭގެފާނުގެ ވެރި ربّ ގެ حضرة ގައި،
ތިމަންކަލޭގެފާނަށް އުނދަގޫ ޖެހިވަޑައިގެންފިއެވެ. އިބަރަސްކަލާގެފާނަކީ
أَرْحَمُ ٱلرَّٰحِمِينَ އެވެ. މިފަދައިން دعاءގައި ދަންނަވި ވަގުތު، ކަލޭގެފާނުން
ހަނދުމަފުޅު ކުރައްވާށެވެ. ފަހެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނުގެ
دعاء އިޖާބަކުރައްވައި އެކަލޭގެފާނަށް ޖެހިވަޑައިގެންނެވި
އުނދަގޫ ދުރުކުރައްވައިދިނީމެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނަށް، އެކަލޭގެފާނުގެ
އަހުލުވެރިންނާއި، އެ އަހުލުވެރިންނާއެކު ހަމައެފަދަ އަހުލުވެރިން
ދެއްވީމެވެ. ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة ން ލެއްވި رحمة އެއްކަމުގައެވެ.

އަދި އަޅުކަންކުރާ މީހުންނަށް، ހަނދާންކޮށްދިނުމެއް ކަމުގައެވެ.

ބަޔާނެއް:

މިއާޔަތުގައި ބަޔާންވެގެން އެވަނީ أيّوب ގެފާނަށް ޖެހިވަޑައިގެންނެވި އުނދަގޫ ތަކުލީފުތަކާއި މުޞީބާތްތަކާއި އަދި އެކަމުގެ މައްޗަށް އެކަލޭގެފާނު ކުރެއްވި ބޮޑު ކެތްތެރިކަމުގެ ވާހަކައެވެ. މާތްރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް ހުރިހައި ވައްތަރެއްގެ ނިޢުމަތް ދެއްވައި މުއްދަތެއްވިއެވެ. ވައްތަރުވައްތަރުގެ ޖަނަވާރުތައް އެހައިގިނައެވެ. ދަނޑުބިންތައްވެސް އެހައިގިނައެވެ. ބަގީޗާތައްވެސް އެހައިގިނައެވެ. أَوْلاَدُ އެހައި ގިނައެވެ. އަނބިކަނބަލުންތައްވެސް އެހައިގިނައެވެ. އަޅުން، ޖާރިޔާއިންވެސް އެހައިގިނައެވެ. ރަން މުދަލު އެހައިގިނައެވެ. جائداد ، ހިފައިގެންގުޅޭ ގެފި ކަންތާރުތައްވެސް ހަމައެހައި ގިނައެވެ. ކޮންމެއަކަސް މާތްރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް މުދަލު ދެއްވި ހިސާބުގެ މިންވަރު ދެނެވޮޑިގެންވާނީ ހަމަ އެކަލާނގެއެވެ.

ނަމަވެސް އެކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނާއި ދުރުގައި ކުރައްވާން قصد ކުރެއްވި އިމްތިޙާނުގެ ވަގުތު އަތުވެއްޖެހިނދުގައި ހުރިހައި މުދަލާއި ޖަނަވާރު އެކަލޭގެފާނުންގެ ހަނދުވަރެއް ނެތްނެތުން، ހުރިހައި އެއްޗެއްސެއްމު ދިޔައީ ގެއްލި برباد ވެގެންނެވެ. އެކަލޭގެފާނުންގެ ހަނދުވަރުގައި އުފެދުނު ނުބައި ބަލިޖެހުމެވެ. އާގަސްވަބަބުން މުޅިހަށިގަނޑު ދިޔައީ ހަލާކު ވަމުންގެންނެވެ. ހިތްޕުޅުގައި ދުރުގެ ނުހުރެ އަހަން އެއްވެސް ތަނެއް

ސަލާމަތުން އޮތްކަމުގައި ނުވިއެވެ. ހަނިކޮށްވުން އަދި ނުބައިވަރުން ރަނގު

މީހުންނަށް އުނދަގޫތަކުގެ ދަރަޖައަށް އާލާސްކަންވެގެ ބޮޑުވިހިނދުގައި،

މީސްމީހުންނަށް އުދަނގޫ ނުލިބޭނެ ހިސާބު ދަރަޖައަށްއަރާގައި އެކަލޭގެފާނުން

سُكُونَتْ يعنى: އުޅުއްވުން إختيار ކުރެއްވިއެވެ. އެކަލޭގެފާނުންގެ

ވަފާތެރި އަނބިކަނބަލުން ފިޔަވައި އެހެން އެއްވެސް މީހަކު

އެކަލޭގެފާނުންގެ އަރިހުގައި ނުވިއެވެ. މިފަދަ މުޞީބާތުގެ ވަގުތުގައި

ގޮތުމާގެ رحمة ތިރިންނަށް ގާނދަން އެކަލޭގެފާނާއި ދުރުހެލިވެގަތުމެވެ.

މި ގޮތް އަނބިކަމަނާ ފިޔަވައި އެކަލޭގެފާނަށް خدمة އެއްކޮށްދެމުން

އަންނާން އެއްވެސް މީހަކު ނުވިއެވެ. މިކަމަށް އެކިއެކި ތަންތާނގައި

މުހިއްޔާ މަސައްކަތް ކުރައްވައިގެން ލިބިވަޑައިގަންނަވާ އެއްޗަކުން

އެކަލޭގެފާނަށް ދިރިއުޅުއް އަރުއްވަވައެވެ. ކާއްޗަކާ ހެއްދަވާން

ނުކުމެވަޑައިގަންނަވާ ވަގުތުގައި މުޅި، އެކަމަނާ އިންނަވަނީ

އަބަދާއި އަބަދު އެކަލޭގެފާނުންގެ ހާލަތު ބައްލަވާށެވެ. މި مصيبة އަދި

މޮޅުތަސްކަލާނގެ ކުރައްވަވާ إمتحان އަކަށްވާފައި އެ إمتحان ގައި

އެކަލޭގެފާނު ފާސްވެވަޑައިގެންނެވިހިނދުގައި އެކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް

ޝިފާ ދެއްވައިގެންނެވި އެންމެހައި އުނދަގޫތަކެއް ދުރުކުރައްވައި އަދި

އިހުނަށްވުރެ ގިނަގުނަ އިތުރަށް އެކަލޭގެފާނަށް نعمة ތައް ދެއްވިއެވެ.

أيّوب ގެފާނުންގެ މިވާހަކަ އެކިއެކި تفسير ގައި ތަފާތު

ގޮތްގޮތަށް بيان ކުރެވިފައިވެއެވެ. އޭގެތެރެއިން ބައެއް ވާހަކަތަކުގައި

ابليس އެކަލޭގެފާނުގެ އަނބިކަމަނާ އަރިހަށް ބޭސްވެރިއަކަށް ވެގެން އައިސް ބޭސް ބުނެދިނުމާއި، އެކަލޭގެފާނަށް އެގޮތް އެނގިވަޑައިގަތުމުން ހުވާކުރެއްވި ވާހަކައެއް ވެއެވެ. އަދި ބައެއް ވާހަކައިގައި އެކަމަނާގެ ބޮލުގެ އިސްތަށިގަނޑުން އެތިއްޔާގެ اَمِيْرُ އަންހެނުންނާއި ޖަހާ ދޫކޮށް ކުރަހާ ވިޔަފާރިގެން ކުރިއްޔާގެ ހުއްދަތު ވާހަކައިއާއި އެކަލޭގެފާނުގެ އާސާސަކަން ކުރުން ކަސަރަކުރުމުގެން الله ގެ حضرة ގައި އެކަލޭގެފާނުން دعاء ދެއްވުމު އެގޮތް އެނގިވަޑައިގަންނަވާފުން ކަމުގައިވާނެ ރިވާވާގެންވެއެވެ. ނަމަވެސް އާގެތެރޭގައި ގިނަހެ މާކަ صحّ ނޫން ވާހަކަތަކެވެ. ވީމާ، އެވާހަކަތައް ނަގާނެ ދާދި ދުރުރަނގަޅެވެ. مترجم

وَإِسْمَـٰعِيلَ وَإِدْرِيسَ وَذَا ٱلْكِفْلِ ۖ كُلٌّ مِّنَ ٱلصَّـٰبِرِينَ ﴿٨٥﴾ وَأَدْخَلْنَـٰهُمْ فِى رَحْمَتِنَآ ۖ إِنَّهُم مِّنَ ٱلصَّـٰلِحِينَ ﴿٨٦﴾

އަދި إسمعيل ގެފާނާއި إدريس ގެފާނާއި، ذوالكفل ގެފާނުގެ ވާހަކަ ކަލޭގެފާނު ހަނދުމަކުރާ ކަރުއްވާށެވެ. މިއެންމެހައި ބޭކަލުން ހިތްހެޔޮނި ކެތްތެރިން ތެރެއިންނެވެ. އަދި ތިމަން الله، އެބޭކަލުން ތިމަން الله ގެ رحمة ވަންތަކަމުގެ ތެރެއަށް ވެއްދެވީމެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެބޭކަލުން ވަނީ صالح އަޅުންގެތެރެއިންނެވެ.

ބަޔާނެއް:

إسمعيل ގެފާނާއި إدريس ގެފާނުގެ ވާހަކަ مريم سورة ގައި

ހިސާބަކަށް ނަންގަނޑުވި ހިނގައްޖެއެވެ. ذوالكفل ގެ ވާހަކައި ދުރުގައި ގިނަ

ތަފްސީރު ބައިކަލުން ބުނުއްވަނީ އެއީ، ނަބީބައިކަލަކު ނޫންކަމުގައެވެ. އަދި

ބައެއް ހުރެއެވެ. އެބައިކަލުން ބުނުއްވަނީ އެކަލޭގެފާނަކީ صالح ބައިކަލަކު

ކަމުގައެވެ. އެކަލޭގެފާނަކީ އެޤައުމުގައި ނުހަނު عدل އިންސާފުވެރި

ރަސްކަން ކުރެއްވި صالح ބައިކަލަކު ކަމުގައިވެއެވެ. އެއް رِوَايَة އެއްގައި

ވެއެވެ. يَسَعُ ގެފާނުން މުސްކުޅިވެވޮޑިއްޖެ ހިނދު ވިދާޅުވިއެވެ.

ތިމަންކަލޭގެފާނުންގެ حياة ގައިމު ذوالكفل ގެފާނު ތިމަންކަލޭގެފާނުންގެ

قائم مقام އެއް ކަމުގައި ހައްދަވައި އެކަލޭގެފާނުން ކަނޑައެޅުއްވި

ބިރަކުންޖެ ތިމަންކަލޭގެފާނުން ބައްލަވާ ހުށަހެޅުމެވެ. ދެން އެކަލޭގެފާނުން

މުސްތަޤުކުން އެއްކުރައްވައި ވިދާޅުވިއެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނުންގެ

ބަޔަކުން ތިންކަމެއް، قبول ކުރިމަކަން ތިމަންކަލޭގެފާނު خليفة ކަން

ދެއްވާނެމެވެ. އެއިގެތެރެއިން އެއްކަމަކީ ދުވާލު ރޯދައަށް ހުރުމެވެ.

ދެވަނަކަމަކީ ރޭއަޅުކަން ކުރުމެވެ. ތިންވަނަކަމަކީ ދުވަހަކުވެސް

ރުޅިނާއުމެވެ. ފަހު ދެން އެކަލޭގެފާނުން އެހެން ވިދާޅުވިހިނދުގައި

އެއްވެސް މީހަކު އެއްވެސް އެއްޗެއް ނުބުނެ ތިބީއެވެ. ނަމަވެސް

މުސްތަޤުކުން އެއްވެސް މީހަކުކަމުގައި ނުވަތަ، ذوالكفل އަޅު ބައިން

މިކަމާ ތަރުތީބު، ދެންނެވިއެވެ. އަޅުގަނޑު ތިޔަ شرط ފުރިހަމަކުރާނަމެވެ.

އެހިނދު يَسَعُ ގެފާނުން ވިދާޅުވިއެވެ. ކަލޭ ހަމަ އެކަންތައްތައް

ފުރިހަމަކުރައްވާނުއެވެ. އާނ ދެންނެވިއެވެ. އާދެހެވެ. ކުރާނަމެވެ.

އެކަލޭގެފާނުން ވިދާޅުވިއެވެ. އެންމެ ރަނގަޅެވެ. މާދަމާއިންވެސް މިގޮތް ބައްޔަވާނަމެވެ. ހަނދުވަރުވެސް އެކަލޭގެފާނުން މިސްކީނުން އެއްކުރައްވައި އަމިރުންކުރުން އެއްސެވީ ހަމަ މިސްވާރުމަކެވެ. އެދުވަހުގެއިވެސް ذوالكفل ލިޔަވައި އެހެން އެއްވެސްތިހަނު جواب އެއް ނުދިނެވެ. ވީމާ بنواسرائيل ގެތެރޭގައި خليفة އެއް ކަމުގައި مقرّر ވީ ذوالكفل ގެފާނެވެ.

ދެން އެހިނދު شيطان ފަރާތުގައި އެކަލޭގެފާނުންގެ އަރިހަށް ކުރިކުރި شيطان ތައް ފޮނުވާލެވެ. ނަމަވެސް އެއީން އެއްގޮތަކަށްވެސް އެކަލޭގެފާނު ހައްޔަރެއް ނުލެވުނެވެ. ވީމާ ދެން އެކަލޭގެފާނުންގެ އަރިހަށް ދިޔައީ خود إبليس އެވެ. އެކަލޭގެފާނުން މެންދުރުގެ قيلولة يعنى: އަރާމުކުރައްވާހަށް އެނބުރިވަޑައިގެންނެވިތަނާ ކަހަލައިން މިސްކީނެއް خَبِيث ކަލޭގެ އަޑިޔަ އެކަލޭގެފާނުންގެ ދޮރުކޮޅުގައި ޖަހައިދޭން ފެށިއެވެ. އެހިނދު އެކަލޭގެފާނުން އެއްސެވިއެވެ. ތިޔައީ ކާކުހެއްތޯ. އޭނާގެ ދަންނަވައިން ފަރަތިގައި އެއީ މިމަސްއޫލިއްޔަތެއް ދިނޭވިގެންވާ މިހާރުވެއެވެ. މިމަންނާގެ قوم ގެމީހުން މިމަސް ނޫރަނަ ދުއްތުރަރުތައް ދެއްވެ. އެމީހުން މިމަސްއޫލާއި ފުރުގައި ކަންތައްކުރަނީ އެވެސް މިވެސް އިހާނެތި ގޮތަށެވެ. ދެން އޭނާ މިފަރާތުގައި ދަރު ހާސަރުތަކުން އެކަލޭގެފާނުން އަވަހާރަވުފުޅުވާ ވަގުތު ފުރިން ވާތްވިދިޔައެވެ. އެކަލޭގެފާނުން ފުރި ރެއިދިވާލު، އަވަހާރަވުފުޅުވާ އުނދަވަސް ފުރުސަތު ދުރަށް

ކުޅެލަ ވަގުތުކޮޅުގައެވެ. މިހާ އެކަލޭގެފާނުން ވިދާޅުވިއެވެ. ކަލޭގެ ހަޤީޤުން އަންނާނެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނުން ތިޔައަކަލުގައި އިންސާފު ކުރައްވާހުށީމެވެ.

ދެން ހަޤީޤު އެކަލޭގެފާނުން فيصلة ކުރަން ފެށްޓަވައި އެކިއެކި މީހުންގެ فيصلة ނިންމަވާފިނިކުރުގައިވެސް، އެއްކަލަ ކަލޭގެ، ހިތަމަތުއްވެސް ނުވިއެވެ. އަންއަރުވަރު ހުނދުނުވެސް އެތްތެރެ ނަމެވެ. ނަމަވެސް އެކަލޭގެފާނުން އަޅުގަނޑުމެން އަނގައިވާނެކަމެއް ނުކުރެއްވިއެވެ. ދެން އެކަލޭގެފާނުން ނުކުމެވަޑައިގަތުމަށް އެސްޓެރު ވިދާޅުވިއެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނު މިހުރިހާއި ވަންދަން ހުރިހާ ކަލޭގެއަށް ބަލަބަލާއެވެ. އެސްޓެރު ދަންނަވާނީ ޔާކަމާއެވެ. އެވެސް ކަލޭގެފާނުންގެ އަޅައާރެން އަޅުގަނޑު قصد ކުރަނީދު އެމީހުން އެވެސްނިބަން ބުނުއްވުމެވެ. ކަލޭ އެކަލޭގެފާނުންގެ އަޅައާރެން ދަންނަވާނެ ނުހެވެ. ތިމަންނަމެން ކަލޭގެ حقّ އަދާކުރުމަށްޓަކައެވެ. ނަމަވެސް މިހާރު އަންނަކާ އެމީހުން އިނގާރު ކުރަން ފަށައިފުއެވެ. މިހާ އަދުން އަންނަނިޖެހިއެވެ.

މިއަދުވެސް އެސްޓެރު ދައްކައިގަތީ ނުހަނު ދިގު ވާހަކަތަކެވެ. އޭގެ ސަބަބުން އެކަލޭގެފާނުންގެ އަވަހާރަފުޅުވެވޭނެ މިއަދުވެސް ގެއްލިއްޖެއެވެ. މިއަދުވެސް ހަޤީޤުވަނީ އެކަލޭގެފާނުން އެސްޓެރަށް انتظار ކުރައްވާފައެވެ. ނަމަވެސް އެސްޓެރު ހުރީއޭ حاضر ވާކަށް ނުހެވެ.

ވިޔާ، އެސޮރު حاضر އެއް ނުވެއެވެ. ތިންވަނަ ދުވަހު އެކަލޭގެފާނުން،
ދޮރުފާރަވެރިއަކު ބަހައްޓަވައި އޭނާއަށް ވިދާޅުވިއެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނުން
އަވަހާރަވުމުގެ ނުހަމައްޖެހުވަ ހަރިކާތަކަށް ވަރަށް އަސަރުކޮށްފިއެވެ.
ވިޔާ ދޮރުކޮޅު ކައިރިއަށް މީހަކު އައި ނުދޭނެވެ. މިހެން ވިދާޅުވެފައި
އެކަލޭގެފާނުން ހަމަ އޮޅުވާލައިގެންނެވިމަނާ އެސޮރު އައެވެ. ނަމަވެސް
ޗޯކިދާރު، يعنى: ދޮރުފާރަވެރިޔާ އެސޮރު ވަނުން منع ކުރެއެވެ. ދެން
އެސޮރު ޗޯކިދާރަކަށް يعنى: ބޮޑުކަމެ ހުރި ދޯވެރިކަމުން އެތުރެއްސަ
ފެންމައިލައި، ދޮރުކޮޅުގައި ބާކިދާނުން ފޮނުއްވެ. އަހިނދު އެކަލޭގެފާނުން
ބޮޑުވެވަޑައިގެން ދޮރުފާރަވެރިޔާއަށް ވިދާޅުވިއެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނު
މީހަކު އައި ނުދޭނޭ ކަލާއަށް ވިދާޅުވެފައިނުވަނީއެވެ. އޭނާ ދެންނެވިއެވެ.
ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވީ ފަދައިން އަޅުގަނޑެގެ ކައިރިއަކުން އެއްވެސް މީހަކު
އައިސް ނުދެއެވެ.

ދެން އެކަލޭގެފާނުން، ރަނގަޅަށް ވިސްނައި ބެއްލެވިހިނދު،
ދޮރުކޮޅު ހުރި ބަންދުކުރެއްވި ފަދައިންނެވެ. ނަމަވެސް އެއްކަލަ ސޮރު
އެތާނގައި ވަނިކޮށް ފެނިވަޑައިގަތެވެ. އަހިނދު، އެކަލޭގެފާނަށް އޭނާ
شيطان ކަމަށް އެނގިވަޑައިގަތެވެ. ދެން އެސޮރު ދެންނެވިއެވެ. އާ وَلِيُّ اللّـــه
އެވެ. ތިމަންސޮރު ކަލޭގެފާނުގެ ހިތައިން ދުރަކޮށްލަދީފިމެވެ. ކަލޭގެފާނުން
عهد ކުރައްވާ ފަދައިން، ކޯއްޓެވީ ކަލޭގެފާނު ނުރުހެ ދުރުކުރެއްވިމުއެވެ.
ކާފިރުން ކުރައްވާނެ ވަގުތެއްގައިމު ކަލޭގެފާނު ޗޯކިދާރުގެ

ދަތިތަކަށް ކެތްކުރުމުގެ އިސްލާހުރެއްވީމުށެވެ. އޭރެކެވެ! މާތްރަސްކަލާނގެ

އެކަލާނގެ ރަސޫލަކު ذوالكفل އަށް ނަސްރުދެއްވި، އެއީ އެކަލާނގެ ރަސޫލެއް ހެވާރުކަށްވެސް

ކަނޑައެޅޭ އެކަލާނގެ ރަސޫލު ދުރުހަމަ ކުރެއްވިކަމަށް ކަށަވަރެވެ.

މިވާހަކަ ކުޑަކަމަކީ ދަލީލެއްނެތި ابن عبّاس ގެ ރިވާޔަތެއްވެސް ހުރިވާނެތެވެ.

ކަނޑައަޅާ ހިތިމު قرآن ގައި ذُوالكفل ގެ ވާހަކަ ނަބިއްޔަކަށްވާނެ

ވާހަކަގެ ބޭފުޅަކީ ނަސްރެއްވިހުރިވާކަމުން އެކަލާނގެ ރަސޫލެއްވެސް

نبى ބޭފުޅެއްކަން ކަމަށް ބޭނުންވާން ދަލީލުކުރެއެވެ. مترجم

وَذَا ٱلنُّونِ إِذ ذَّهَبَ مُغَـٰضِبًا فَظَنَّ أَن لَّن نَّقْدِرَ عَلَيْـهِ فَنَـادَىٰ فِى ٱلظُّلُمَـٰتِ أَن لَّآ إِلَـٰهَ إِلَّآ أَنتَ سُبْحَـٰنَكَ إِنِّى كُنتُ مِنَ ٱلظَّـٰلِمِينَ ﴿٨٧﴾ فَٱسْتَجَبْنَا لَهُۥ وَنَجَّيْنَـٰهُ مِنَ ٱلْغَمِّ ۚ وَكَذَٰلِكَ نُـۨجِى ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿٨٨﴾

އަދި މަސްގެވެރިޔާ ذوالنّون ، يعنى: يونس ގެ ރަސޫލު ކޯފާވެރިވެ ހުރެއްވައިގެން

ވަޑައިގެންނެވިހިނދުގެ ވާހަކަވެސް ކަލޭގެ ރަސޫލު ހަނދުމަކުރައްވާށެވެ.

ރަށް މީހުންނަށް ސަލާމްގެ އެކަލާނގެ ރަސޫލު އަރުވެސް ދަރިކަލުން

ނުދައްކަވާނެކަމަށް ހީކުރެއްވީ އެކަލާނގެ ރަސޫލު ހުތުރުކޮށްވިއެވެ. (ދަރިކަލުން

ބާލިވަޑައިގެންނެވިހިނދުގައި) އެކަލާނގެ ރަސޫލު އަނދިރިކަމުގެ ތެރޭގައި

دعاء ކުރެއްވިއެވެ. لَآ إِلَـٰهَ إِلَّآ أَنتَ سُبْحَـٰنَكَ إِنِّى كُنتُ مِنَ

ٱلظَّـٰلِمِينَ يعنى: އިބަރަސްކަލާނގެ ފިޔަވައި އެހެން އަޅުވެސް އިލާހަކު

ނުވެއެވެ. އިބަރަސްކަލާނގެ ހުސް طاهر ވަންތައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން

ތިމަންކަލާގެފާނުން މިވީ އަނިޔާވެރިންގެ ތެރެއިންނެވެ. ދެންފަހެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނުންގެ دعاء އިޖާބަކުރައްވައި ހިތާމައިން އެކަލޭގެފާނުން މިންޖުކުރެއްވީމެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ مؤمن ތަކުން މިންޖުކުރައްވަނީ މިފަދައިންނެވެ.

ބަޔާނެއް:

يونس ގެފާނުންގެ ވާހަކަ صافات ސޫރަތުގައާއި نون ސޫރަތުގައި ނަންގެނެވިގެންވެއެވެ. އަދި މި سورة ގައިވެސް އެކަލޭގެފާނުންގެ ވާހަކަ އެވަނީ ހިސާބަކަށް ނަންގެނެވިފައެވެ. މިކަލޭގެފާނަކީ مُتّى ގެ ދަރިކަލުން يونس عليه السّلام އެވެ. މާތްރަސްކަލާނގެ މިކަލޭގެފާނުން ނަބިއްޔާއިގެން ފޮނުއްވީ مُوْصِلُ އާއި ގުޅިގެންވާ نينوا އެވެ ހިއުން ރަށުގެ ފަރާތަށެވެ. އެމީހުންގެ ތެރޭގައި އެކަލޭގެފާނުން، އެއްކައުވަންތަ ދީނުގެ ފަރާތަށް ގޮވައިލެއްވުމުގައި ވަރަށްގިނަ ދުވަސް ހޭދަކުރެއްވިއެވެ. ނަމަވެސް އެމީހުން އީމާންވެ الله ގެ ދީނަށް ފުރަގަސްދީފިނުވުމުން، އެކަލޭގެފާނުން ކޯފާއިސްކުރައްވައި އެމީހުންގެ ކައިރިން ނުކުމެވަޑައިގަތެވެ. ނުކުމެވަޑައިގަތީ ތިންދުވަހުގެ ތެރޭގައި އެމީހުންގެމައްޗަށް الله ގެ عذاب އަންނާނެކަމުގައި ވިދާޅުވެފައެވެ. ނަމަވެސް އެމީހުނަށް އެއީ ދޮގު ނުވެވުނު ބަހެއްކަމުގައި އަދި ނަބިއްޔާކުރެންގެ ބަސްފުޅުން އިތުރުވެ ހެއްދުވުން އައި ނުތަކަހެއްކަން ވިސްނިއްޖެހިނދު އެމީހުން އަންހެނުން އަނބިދަރިންނާއި ޖަނަވާރުތަކާއިގެން ސަހަރާއަށް ނުކުމެ الله ގެ حضرة ގައި

دعاء ދަންނަވައި ހިތާމައިން ރޮއިގަތުން ފެށީއެވެ. އެހިނދު الله ގެ
رحمة ވަންތަކަން އެމީހުންގެ މައްޗަށް شامل ވެ މިދުނިޔޭގެ عذاب އިން
އެމީހުން ސަލާމަތްވޫއެވެ.

ދެން يونس ގެފާނަށް ވީގޮތުގެ ވާހަކައަހާށެވެ. ފަހެ އެކަލޭގެފާނުން
އެމީހުންގެ ކައިރިން ނުކުމެވަޑައިގަންނަވައި އަރައިވަޑައިގަތީ ނަވަކަށެވެ.
އެނަވުގައި ކުރިއަށް ދަތުރުކުރައްވަމުން ވަޑައިގަންނަވަނިކޮށް ޖެހުނީ
ރާވަޅުގަދަ ވިއްސާރައަކާއެވެ. އޭގެސަބަބުން ހިވީ ދެންމެ ދެންމެ
ނަވު ގެނބިދާނެނެވެ. ވީމާ، ނަވުގައި ތިބި މީހުން މަޝްވަރާކުރި
ކޮންމެވެސް އެކަކު، (ނަވު ހިސާބަކަށް ނަމަވެސް ލުއިވުމަށްޓަކައި)
ކަނޑަށް ވައްޓައިލުމަށެވެ. އެހިނދުގައި އެމީހުން قرعة ގެ ފާލުބެލުއެވެ.
ފާލުގައި ނުކުތީ يونس ގެފާނުންގެ ނަންފުޅެވެ. ނަމަވެސް، އެއްވެސް މީހަކު
އެކަލޭގެފާނުން ކަނޑަށް އެއްލައިލުމަކަށް ނުރުހުނެވެ. ވީމާ، ދެވަނައަށް
އެމީހުން قرعة ލުއެވެ. މިފަހަރުވެސް ނުކުތީ އެކަލޭގެފާނުންގެ ނަންފުޅެވެ.
ތިންވަނަފަހަރު قرعة ލައިގެންވެސް ދެވަނަފަހަރުގެ ނަތީޖާ ހަމަހަމަ ފަރަގެއް
ނުވިއެވެ. ވީމާ، މިފަހަރު އެކަލޭގެފާނުން އަމިއްލަފުޅަށް ކަނޑަށް
ފުންމަވައިލެއްވިއެވެ. އެއިރު އެހިސާބުގައި الله ގެ އަމުރުފުޅަށް
ބޮޑުމަހަކު އައިސް އެކަލޭގެފާނުން ނިގުޅައިލިއެވެ. ނަމަވެސް އެކަލާނގެ
އިޒުނަފުޅުން އެކަލޭގެފާނުގެ ހަށިގަނޑަކަށް ކުޑަވެސް ގެއްލުމެއް
ނުވެއެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނުންވިއަޔާ އެސްޓޮރުގެ، غِذَا يعني: ކާނާއަކަށް

ނޫނެވެ. އަދި ކިއެއްހެއްޓެވެ. އެސޮރުގެ ބަނޑުވީ އެކަލޭގެފާނަށްޓަކައި قيدخانة އެއްކަމުގައެވެ. ދެން އެކަލޭގެފާނަށް އޭގެ ބަނޑުތެރޭގައި ލިބިވަޑައިގަތީ އެތައް އަނދިރިކަމެކެވެ. އެއީ ކަނޑުގެ އަޑީގެ އަނދިރިއާއި ރޭގަނޑުގެ އަނދިރިއާއި އެބޮޑުމަހުގެ ބަނޑުގެ އަނދިރިއާއި މިހުރިހައި އަނދިރިތަކެވެ. حسن البصرى ބުނުއްވަނީ އެއީ އެކަލޭގެފާނު އެމަހުގެ ބަނޑުތެރޭގައި ސާޅީސް ދުވަސްވަންދެން އޮންނެވިކަމުގައެވެ. އެމަހުގެ ބަނޑުތެރޭގައި އެކަލޭގެފާނުން ވެވަޑައިގެންނެވިހިނދުގައި އެކަލޭގެފާނަށް ކަނޑުގެ އަޑީގައިވާ އެއްޗެހި تسبيح ކިޔާއަޑު އިވިވަޑައިގަތެވެ. ވީމާ އެކަލޭގެފާނުންވެސް ފެށްޓެވީ تسبيح ވިދާޅުވުމަށެވެ. އޭގެސަބަބުން މާތްކަލާނގެ أمر ކުރެއްވުން، އެމަސް، އެކަލޭގެފާނުން ކަނޑުގެ އައްސޭރިއަށް އޭގެ އަނގައިން ދުއްވައިލިއެވެ.

ދަންނައެވެ. يونس ގެފާނުން ކިސްތީއަށް އަރައިވަޑައިގަތީ އެއީ އެކަލޭގެފާނު عذاب އަންނާނޭކަމުގައި އެންގެވިވަގުތުގައި އެމީހުންނަށް عذاب ނުޖެހޭކަން އެނގިވަޑައިގަތުމުގެ ކުރީގައެވެ. مترجم

وَزَكَرِيَّآ إِذۡ نَادَىٰ رَبَّهُۥ رَبِّ لَا تَذَرۡنِي فَرۡدٗا وَأَنتَ خَيۡرُ ٱلۡوَٰرِثِينَ ﴿٨٩﴾ فَٱسۡتَجَبۡنَا لَهُۥ وَوَهَبۡنَا لَهُۥ يَحۡيَىٰ وَأَصۡلَحۡنَا لَهُۥ زَوۡجَهُۥٓۚ إِنَّهُمۡ كَانُواْ يُسَٰرِعُونَ فِي ٱلۡخَيۡرَٰتِ وَيَدۡعُونَنَا رَغَبٗا وَرَهَبٗاۖ وَكَانُواْ لَنَا خَٰشِعِينَ ﴿٩٠﴾

އަދި زكريّا ގެފާނުން އެކަލޭގެފާނުގެ ވެރި ربّ ގެ حضرة އަށް دعاء ދަންނަވި ވަގުތު ކަލޭގެފާނު ހަނދުމަފުޅު ކުރައްވާށެވެ. އެކަލޭގެފާނުން ދަންނަވައިފައެވެ. އޭ! އަޅުގެ ވެރި ربّ އެވެ. ތިބާރަސްކަލާނގެ އަޅު އެކަނިމާއެކަނި ދޫކޮށް ނުލައްވަވާށެވެ! ތިބާރަސްކަލާނގެއީ އެންމެ ހެޔޮ وارث އެވެ. ފަހެ މާތްރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނުގެ دعا ، قبول ކުރައްވައި އެކަލޭގެފާނަށް يحيى ގެފާނު ދެއްވިއެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ އަނބިކަނބަލުންނަށް صلح ކޮށްދެއްވައި ރަނގަޅުކޮށްދެއްވީމެވެ. يعنى: ދަރިމައިވުމުގެ صلاحيّة ނެތް އެކަމަނާގެ ހަށިކޮޅުގައި އެ ޤާބިލްކަން ދެއްވީމެވެ. މިއެންމެހައި ބޭކަލުން ހެޔޮކަންތަކުގައި އަވަސްވެވަޑައިގަންނަވާ ބޭކަލުން ކަމުގައިވިއެވެ. އަދި އެބޭކަލުން މާތްރަސްކަލާނގެ حضرة ގައި دعاء ދަންނަވައި އުއްމީދާއި އެކަމަށް އެދުންވެރިކަމާއި އަދި ބިރުވެރިކަމާއި އެކުގައެވެ. އަދި، އެބޭކަލުންވީ މާތްރަސްކަލާނގެ حضرة އަށް މަޑުމައިތިރިވާ ބައެއްކަމުގައިވެސް ވެއެވެ.

وَٱلَّتِىٓ أَحۡصَنَتۡ فَرۡجَهَا فَنَفَخۡنَا فِيهَا مِن رُّوحِنَا وَجَعَلۡنَٰهَا وَٱبۡنَهَآ ءَايَةً لِّلۡعَٰلَمِينَ ﴿٩١﴾

އަދި މިމާގެ ފަރުދުނަސަން ރައްކާތެރިކުރި ކަމަނާ (يعنى: مريم ގެފާނު) ގެވާހަކަވެސް ކަލޭގެފާނު ހަނދުމަފުޅު ކުރައްވާށެވެ. ފަހެ

ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަމަނާގެ ހަށިކޮޅުގެ ތެރެއަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ روح ފުޅުން ފުމެލެއްވެވީމެވެ. އަދި އެކަމަނާއާއި އަދި އެކަމަނާގެ ދަރިކަލުން (عيسى ގެފާނު) ތިމަންރަސްކަލާނގެ ހެއްދެވީ عالم ތަކަށްޓަކައިވާ نشان އެއްކަމުގައެވެ.

إِنَّ هَٰذِهِۦٓ أُمَّتُكُمۡ أُمَّةٗ وَٰحِدَةٗ وَأَنَا۠ رَبُّكُمۡ فَٱعۡبُدُونِ ﴿٩٢﴾ وَتَقَطَّعُوٓاْ أَمۡرَهُم بَيۡنَهُمۡۖ كُلٌّ إِلَيۡنَا رَٰجِعُونَ ﴿٩٣﴾ فَمَن يَعۡمَلۡ مِنَ ٱلصَّٰلِحَٰتِ وَهُوَ مُؤۡمِنٞ فَلَا كُفۡرَانَ لِسَعۡيِهِۦ وَإِنَّا لَهُۥ كَٰتِبُونَ ﴿٩٤﴾

ހަމަކަށަވަރުން މިއީ، އެއް امّة އެއްކަމުގައިވާ ތިޔަބައިމީހުންގެ امّة އެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން އެންމެންގެ ربّ އީ ތިމަންރަސްކަލާނގެއެވެ. ވީމާ ތިޔަބައިމީހުން އެންމެން ހަމައެކަނި ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة އަށް އަޅުކަންކުރާށެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ދެމެދުގައި ތިމާމެންގެ ދީނުގައި އެމީހުން إختلاف އުފެއްދުނުއެވެ. (ނަމަވެސް) އެންމެހަކުރީވެސް ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة އަށް رجوع ވާނޭ ބައެކެވެ. ފަހެ މީހަކު ތިމާއީ مؤمن އެއް ކަމުގައިވާހާލުގައި ހެޔޮ عمل ތަކެއްކޮށްފިއަ. ފަހެ އެމީހާ ކުރާ عمل ގެއްލި ނުދާނެއެވެ. އަދި އެމީހާގެ عمل ތައް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ލިޔުއްވައި ބަލަހައްޓަވާފީމެވެ.

وَحَرَٰمٌ عَلَىٰ قَرۡيَةٍ أَهۡلَكۡنَٰهَآ أَنَّهُمۡ لَا يَرۡجِعُونَ ﴿٩٥﴾ حَتَّىٰٓ إِذَا فُتِحَتۡ

يَأۡجُوجُ وَمَأۡجُوجُ وَهُم مِّن كُلِّ حَدَبٍ يَنسِلُونَ ﴿٩٦﴾ وَٱقۡتَرَبَ ٱلۡوَعۡدُ ٱلۡحَقُّ فَإِذَا هِيَ شَٰخِصَةٌ أَبۡصَٰرُ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ يَٰوَيۡلَنَا قَدۡ كُنَّا فِي غَفۡلَةٍ مِّنۡ هَٰذَا بَلۡ كُنَّا ظَٰلِمِينَ ﴿٩٧﴾

ޔައުޖޫޖު، މައުޖޫޖު ބާވައިގެމީހުންގެ سدّ ހުޅުވި، އެމީހުން ކޮންމެ އުސްއަރޭ ތަނަކުން އަވަހައިގެން އަތުވެއްޖެ އުމަތުތަކުން ދިމަސްކަސްތާރީގެ ހަޔާކާޅުއްވާ ކަރުއްގެ މީހަކަށް މިދުނިޔެއަށް އަދުން އެނބޭރި އަޅުން އެވީ، منع ، يعنى: އެކަށިގެންވާ ކަމެއްކުރުމެވެ. އެހިނދުގައި حقّ ވެގެންވާ وعد ކުރެއްވި ކަނޑައެޅިގެންވެއެވެ. އަދި ކާފިރުވެފައިވާ މީސްތަކުންގެ ލޯތައް އެނބުރި ކުރެވިދާނެ ހުރިހާ ބޮޑުވެގެންދެއެވެ. (އަދި އެމީހުންނަށް އެހިނދުގައި ބުނެވޭނެ އެވީ) ހާ! އިވަހުގަސްތަސް ހުރި عذاب އައުމާ ބޮޑުކަމާ. ހަމަކަށަވަރުން އިވަހުގަސްތަސް މިތިބީ މިކަމުން غافل ވެގެންނެވެ.
އަދި ކިއެއްހެއްޔެވެ. އިވަހުގަސްތަސް ވީ އަނިޔާވެރިންކަމުގައިމެއެވެ.

ބަޔާނެއް:

މާތްރަސްކަލާނގެ އެއަށްގަވާއި އެވީ އެކަލާނގެ ބައަކު މީހުން ހަޔާކާޅުވައްވައިފިނަމަ، ޔައުޖޫޖު މައުޖޫޖުގެ މީހުން އަވަހަށް އަތުވެއްޖެއުމަން ދާނދުންވެސް އެބައަކަށް، މިދުނިޔެއަށް އަދުން އެނބޭރި އަޅުމީ އެވީ محال ކަމެއް ކަމުގައެވެ. ޔައުޖޫޖު މައުޖޫޖުގެ މީހުން އަވަހަށް އަތުވެއްޖެއުމަކީ، قيامة ދުވަސް ކުރިއާއި ވަރަށްވެސް

ކައިރިވެފައެވެ. އެދުވަހުން، ކާފިރުންގެ ލޮލުގައި ކޮށަރިގެންނެއެވެ.
(ބޯޖެހިވެގެންދާނެއެވެ.) އެމީހުން قيامة ދުވަހާއި މެދުގައި غافل ވެގެން
ތިބިކަމުގައިވެސް އެމީހުންގެ އަމިއްލަ ދުޅުން إعتراف ވެސް ވާނެއެވެ.

يأجوج مأجوج ބާވައިގެ މީހުންނަކީ، نوح ގެފާނުންގެ ދަރިކަލުން
يافث ގެފާނުންގެ އެއްދަރިކޮޅެވެ. މާތްރަސްކަލާނގެ އެމީހުން
ދޫކޮށްލައްވައިފައިވާ ذوالقرنين ގެފާނުން ހެއްދެވި ފާރުގެ ބޭރުގައެވެ.
قرآن ގައި އެންގެވައިފައިވާ ގޮތުގެމަތިން قيامة ދުވަސް ކައިރިވެއްޖެއްޔާއި
އެފާރު ކުރިކުރިވާނެއެވެ. އެހިނދުގައި يأجوج مأجوج ބާވައިގެ މީހުން
އަރައިގެން އަންނާނެއެވެ. حديث ފޮތްތަކުގައި ރިވާވެގެންވާ ގޮތުގެމަތިން،
އެމީހުން އަރައިގެން އައުމާއެކުއެއްކޮށް މުޅި ދުނިޔެއަށް އެމީހުން
ފެތުރި ދުނިޔެ ފިހާރަކުރާން ފަށާނެއެވެ. އެހިނދުގައި އެންމެހާ
އިސްލާމްދީނުގެ ތިމާގެންގެ، ޖަނަވާރުތަކާއި އެކުގައި ހިއްލާދެކުގެ
ބެރައަށް ވަދެ ރައްކާތެރިވެތިބޭނެއެވެ. އެމީހުން އަރައިގެން އަންނައިރު
ދިމާވިނަމަ ދިމާވި ކޮންމެ ފެންވެސް ހިސޭނދިގެންދިޔުން އެމީހުން ބޯއި
ހުސްކުރާނެތެވެ. އެމީހުންގެ ބޮޑުއިން ފަހުން އަރާބަޔަކު ބޭނުންއެވެ.
މިކަލުކުރުގައި ހިވަނީ ކާންބުއިން ޖަމާކުރުގައި ފެންހުރިހުންނެވެ.
ދެން އެމީހުން މުޅިދުނިޔެ ވިރާނާކޮށްލަން ފަހުގައި ބޭނުނެއެވެ.
ދިމަނބުން މިދިޔަ ދުނިޔޭގެ މައްސަލަ ގަދަވެގެންނެވެ. ދެން އުޖޭގެ
خبر ބަލާ އަންނާނެވެ. މިފަދައިން ބުނާ އެމީހުންގެ މިހަކު ދިމާގެ

ކޮންސިލް އަނބުރައަނބުރާތަކައި ދުޢާއި ޙިމާޔަތް ދޫކޮށްލާނެއެވެ. އެހިނދު
މާތްރަސްކަލާނގެ އެކޮންސިލެއްގައި ކޮއްނުދެއްވައިގައި އެމީހުންނާއި
ޙިމާޔަތް ކޮންސިލް ކޮނުއްވަވާނެތެވެ. މިކަމުގެ ސަބަބުން އެމީހުންނަށް
ހިލާނީ އެއީ އުޅެމުއްސަނދިވެސް އެމީހުން غالب ވިކަމެވެ. ދެން
މާތްރަސްކަލާނގެ އެމީހުންގެމައްޗަށް طاعون އެވް ހިއްސު ބަލާ عامّ
ކުރައްވާނެތެވެ. މިބަލާގައި އެއްނުމެން ފަނާވެގެން ހިނގައިދާނެއެވެ.
އެހިނދު ހިއްވަރުތަކުގެ ތެރޭގައި ބަޔަކާތެރިވެގެންދިޔުމަކީ اسلام ތަކުން
ބާނާއެވެ. އަހަރެމެންތެރޭގައި އެމީހުންގެ خبر ބެލުމަށް ތިމާގެ މަސް
އަތުރައިގެން ނުކުންނަން ކެރޭނެ އެއްވެސް މީހަކު އެބަވުރެއްނެވެ.
އެހިނދު، ހިތްވަރުގަދަމީހަކު إسلام ނުގެ ތެރެއިން، އެމީހުންގެ خبر
ބެލުމަށް ނުކުންނާނެއެވެ. އެހައިރު އެމީހާއަށް ފެންނާނީ
މަރުވެގެން ބިމުގައި ފޮނިއައުރަގަޔާ ތަނެވެ. ދެން އެމީހާ ގޮވާން
ފަށާނެއެވެ. އޭ إسلام أخ ތަކުންނޭވެ! މާތްރަސްކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުންގެ
ހެޔޮކަންތައް ހަމަކޮށް ކުރައްވައިފިއެވެ. މިފަދައިން އެމީހާ ގޮވާފަރުވުން
އަށްމަހައި އިސްލާމްތަކުން ތިމާމެންގެ نعم ސޫރިޔަކާއި އެކުގައި ބާރަށް
ނުކުންނާނެއެވެ. ނަމަވެސް މިތަނުގެ ތަކުރާކަން ކަންތައް އެއްވެސް އެއްޗެއް،
(އެމީހުންގެ މުޢާޛިލައިގާ މަސްވެރިޔާ ބުރަގަދަ ނޫން) ނުވެސްނާނެއެވެ. ވީމާ
نعم ސޫރިޔަށް އެމަސްވެރިޔާބުރަގަދަ، ކައިކައިގެން ދިޔަވާނެއެވެ.

ބަޔާ އެހެން رِوَايَـــة އެއްގައިވެއެވެ. ސަލާމާއި صلوات ކިޔުމާ

ނަބީކަލޭގެފާނު دَجَّالُ ގެވާހަކަ بيان ކުރެއްވިހިނދުގައި ވިދާޅުވިއެވެ.
ކީރިތި الله ، مريم ގެފާނުންގެ ދަރިކަލުން، مسيح ގެފާނުން
ބާވައިލައްވާނެއެވެ. އެކަލޭގެފާނުން ފައިބާއިވަޑައިގަންނަވާނީ دمشق ގެ
مشرق ފަރާތުގައިވާ ހުދު މުންނާރުގެ ކައިރިއަށެވެ. އެކަލޭގެފާނުންގެ
ދެއަތްޕުޅު ދެމަލާއިކައުންގެ ފިޔަފުޅުމަތީގައި ބާއްވަވައިފައި ވާނެއެވެ.
އެކަލޭގެފާނު، އެ دَجَّالُ ފައްސަވަމުން ވަޑައިގަންނަވާނެއެވެ.
އެކަލޭގެފާނުން، އެސޮރު ހަމަލައިގަންނަވާނީ لُدّ އެވެ ކިއުން
ދޮރުއަރިކައިރީންނެވެ. އެތަނުގައި އެސޮރު އެކަލޭގެފާނުންގެ އަތްޕުޅުން
قتل ވެގެންދެއެވެ. ދެން މާތްރަސްކަލާނގެ عيسى ގެފާނަށް وحي
ކުރައްވާނެއެވެ. ތިމަންރަސްކަލާނގެ ބައެއްއަޅުން ނިކުއްވައިފީމެވެ.
އެމީހުންނާ ހަނގުރާމަކުރުމަށް ކަލޭގެފާނަށް ކުޅަދާނަވާގޮތެއްނުވެއެވެ.
ނުވާނެއެވެ. ވީމާ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަޅުތަކުންނާއިގެން ކަލޭގެފާނުން
طور ފަރުބަދައަށް ވަޑައިގަންނަވާށެވެ. ދެން އެކަލާނގެ يأجوج مأجوج ގެ
މީހުން ނުކުއްވައިފާނެއެވެ. އެމީހުންގެ އުނދަގޫތަކާއި ހުރެ عيسى ގެފާނުން،
އެމީހުން ހަލާކުކުރެއްވުމަށް الله ގެ حضرة ގައި دعاء ދަންނަވާނެއެވެ.
އެހިނދު އެކަލާނގެ އެމީހުންގެ މައްޗަށް طاعون ބަލި عامّ ކުރައްވައި
އެ އެންމެން ފަނާކުރައްވާނެއެވެ. ދެން އެކަލޭގެފާނުން مؤمن
ތަކުންނާއިގެން ބޭރަށް ނުކުމެވަޑައިގަންނަވާހިނދު، އެމީހުންގެ
މުޅިމަސްތައް ކުނިވެގެން އަރާވަރުން މީހުންނަށް ދިރިއުޅެވޭކަށްވެސް

ކުންނާނެއެވެ. މިއާ އެކަލޭގެފާނުން الله ގެ حضرة ގައި ދަންނަވާނެތެވެ.
އެހިނދު އެކަލޭގެ بَخت ތަމަދުމަކުގެ ކަނދުރާތައްކަށަވަރު ދުނިޔެކައް
ފެންނަވާނެތެވެ. މިދުނިޔެއަށް އެމަސްޙަރު ނަގަނަގައިގެން ގެންދާނެ
އަދާނީ ކަނޑަނަކަށް ދެނެހުރުމެވެގެންނާނީ الله އެވެ. އާއެކެވެ!
كَعْبُ الْأَحبَارُ ވިދާޅުވިއެވެ. އެމަނިކު مَهْيَلُ އެވެ ކިޔާމަނެވެ. يعنى:
އިބުރާހީމަނެވެ. ދެން މާތްރަސްކަލާނގެ ސޫރަތުލްއަންބިޔާގެ
(ވިޔަވިއްޔާގެން) ވާހަކަތަކުގައި މުޙިއްބުގެނުގެ طاهر ކުރައްވައި
ބިމުގައި އަޅުން بركات ލައްވާ އެފަދަކަށްވާނެތެވެ. އެދުވަހުން ކަންތަ
އެއްޗެއްގައިވެސް بركات ލިބިކަން ފެނުމަށް ވެފައިވާނީ އެމަސްހަލަ
ގޮސްއަކަށެވެ. ދެން އެކަލޭގެ ފަރުމަވާނީ ނުހަނު މާލް ވަރަކެވެ.
އެވައި ހިނގުމުންދާނީ މުސްލިމުންތަކުގެ ކަރަމިތްތަރުތަރުން ރާތަށެވެ.
އެހިނދުގައި، އެމީހުންގެ ތުރާނަނަށް ނިކުތާނެތެވެ. ދެން ބިމުގައި
ތިބޭނީ އެންމެ ނުބައިމީހުންނެވެ. قيامة ދުވަސް قائم ވާނީ އެމީހުންގެ
މައްޗަށެވެ. ކުރުގާތަކަށް މި حديث ވިދިޔަމައިވެއެވެ. دجّال ގެ
ވާހަކައިގެތެރޭގައި މިވާހަކަ بخارى ގައިވެސްވެއެވެ. مترجم

إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ أَنتُمْ لَهَا وَٰرِدُونَ ﴿٩٨﴾ لَوْ كَانَ هَٰٓؤُلَآءِ ءَالِهَةً مَّا وَرَدُوهَا ۖ وَكُلٌّ فِيهَا خَٰلِدُونَ ﴿٩٩﴾ لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَهُمْ فِيهَا لَا يَسْمَعُونَ ﴿١٠٠﴾ إِنَّ ٱلَّذِينَ سَبَقَتْ لَهُم

مِّنَّا ٱلْحُسْنَىٰٓ أُوْلَٰٓئِكَ عَنْهَا مُبْعَدُونَ ﴿١٠١﴾ لَا يَسْمَعُونَ حَسِيسَهَا ۖ وَهُمْ فِي مَا ٱشْتَهَتْ أَنفُسُهُمْ خَٰلِدُونَ ﴿١٠٢﴾ لَا يَحْزُنُهُمُ ٱلْفَزَعُ ٱلْأَكْبَرُ وَتَتَلَقَّىٰهُمُ ٱلْمَلَٰٓئِكَةُ هَٰذَا يَوْمُكُمُ ٱلَّذِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ ﴿١٠٣﴾

ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައިމީހުންނާއި އަދި ތިޔަބައިމީހުން الله ދޫކޮށްފައި
އަޅުކަންކުރާހާ އެއްޗެއް ނަރަކައިގެ ދަރުވެ. ތިޔަބައިމީހުންނީ
ނަރަކަޔަށް واصل ކުރުވޭނޭ ބައެކެވެ. (ބުދު) އެ އެއްޗެއްސަކީ حقيقة ގައި،
اله ނުކަލާނގެއްނަމަ ހަމަ، ހިލައި ނަރަކަޔަށް ނުވަދެއެވެ واصل
ނުކުރެވޭނެއެވެ. އެތަނުގައި (ދިރި) އެންމެންނާއި ހަމަޔަށް ވަކި
ދުވަހުގެ ބަރަހަ. އެތަނުގައި އުޅެނީ ނުވާތީ ބައެއް ދަނގަޑީ ހުރިހާ ހެއްޔެވެ.
(ނަރަކަށް) އެއްކަށް ބަޔަކު އެބައިމީހުން ނުއިވޭނެއެވެ.
ސަލާމަތްވެއްޖެވެ! އެބަބައެއްގެ ތިޔަ الله ގެ حضرة ން،
ބާއްޖަވެރިކަން އިސްވެދިޔަ ބަޔަކު އެއީ، އެބަޔަކުއީ ދުރުވެގެންވާ
ބައެކެވެ. އެމީހުންނަށް އާގެ ވިސްނުގެ ބަޔެއްވެސް ނުއިވޭނެއެވެ. އެމީހުން
އެމީހުންގެ ހިތްތަށް އެދޭއެދި ހުރިހައި، ކަލޭގައި ދެމިތިބޭނެ ބަޔަކުއެވެ.
އެންމެބޮޑު ބިރުވެރިކަން (قيامة ދުވަހުގެ ބިރުވެރިކަން) އެއުޅެންނަކަށް
އެއްވެސް ހިތާމައެއް ނުކުރުވޭނެއެވެ. އެމީހުން މަލާއިކަތުން އެމީހުން
إستقبال ކުރައްވަމުން ވިދާޅުވާނެ ބަޔަކުދެއެވެ. ތިޔަބައިމީހުންނަށްކައި
(މާތްރަސްކަލާނގެ حضرة ން) وعد ކުރައްވާފައިވާ ދުވަހީ މިއީއެވެ.

ބަޔާނުން:

إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ الخ މި آية ބާވައިލެއްވިއިރު

إِبْنُ زَبْعَرِى އެވެ ކިޔުން މީހަކު سلام އާއި صلوات ލެއްވި އިލްމު

އެކަލޭގެފާނުގެ ޙަޟްރަތަށް އައިސް ދަންނަވައިފިއެވެ. މާތްރަސްކަލާނގެ

إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ މިތަނަ آية އެއް ބާވައިލެއްވިކަމަށް

ކަލޭގެފާނު دعوى ކުރާ ވާހަކަ އަޅުގަނޑަށް އިވިއްޖެއެވެ. އެއީ

حقّ ކަމުގައި ވަނީނަމަ، عيسى ގެފާނާއި عزير ގެފާނާއި މަލާއިކަތް

ބޭކަލުންނާއި، އަދި އިބުރަހީމް މީސްތަކުން އަޅުގަނޑުމެންގެ

ބުދުތަކާއި އެކަމު ނަރަކައަށް ދާނޫންތޯއެވެ. އެހެން އަޅުގަނޑުމެން

މަލާއިކަތުންނަށް، އަޅުކަން ކުރަމުއެވެ. يهودى ން عزير އަށް

އަޅުކަންކުރެއެވެ. نصارى ން مسيح އަށް އަޅުކަން ކުރެއެވެ.

އެކަލޭގެފާނުން ވިދާޅުވިއެވެ. ތިޔަބައިމީހުން އެބައިބޭކަލުންގެ ހިތައަށް

އަޅުކަން ކުރުމަކަށް އެބައިބޭކަލުންނަކު ތިޔަބައިމީހުންގެ ހިތައަށް

އެދިވަޑައެއް ނުގަންނަވައެވެ. އެބައިބޭކަލުންވީސް އަންގަވައިދެއްވައިފި

الله ގެ އަމުރު ދެއްވަ ފަރާތަކަށް އަޅުކަން ކުރުމަކީއެވެ. މިދެރައިން

އެކަލޭގެފާނުން جواب ދެއްވިއެއްނާއި ކަހަލައިން މާތްރަސްކަލާނގެ

حضرة ން އެކަލޭގެފާނަށް (إِنَّ ٱلَّذِينَ سَبَقَتْ لَهُم مِّنَّا ٱلْحُسْنَىٰٓ)

الخ މި آية ބާވައިލެއްވިއެވެ. މި آية ނާޒިލް އަދި، وَلَمَّا ضُرِبَ

ٱبْنُ مَرْيَمَ ގެ آية ނާޒިލް ވީ آية ން އެވަނީ إبن زبعرى ކަމަކަ

މީހުންނަށް جواب ދެއްވައިދެއްވެ. إبن زبعرى އަކީ ފަހުން އިސްލާމްވި މީހެކެވެ. އޭނާއީ جاهليّـــة ޒަމާނުގައި ވަރަށް މަޝްހޫރު شاعر އެކެވެ. އެދުވަސްވަރުގައި އޭނާގެ ޝިޢުރުތަކުން އިސްލާމްދީނަށް ވަރަށް ދެއްކުމުގައިވާ ފާޑުކިޔި މީހަކުކަމުގައިވެ. مترجم

> يَوْمَ نَطْوِى ٱلسَّمَآءَ كَطَىِّ ٱلسِّجِلِّ لِلْكُتُبِ ۚ كَمَا بَدَأْنَآ أَوَّلَ خَلْقٍ نُّعِيدُهُۥ ۚ وَعْدًا عَلَيْنَآ ۚ إِنَّا كُنَّا فَٰعِلِينَ ﴿١٠٤﴾

ފޮތްތަކުގެ ފޮތްޕުޅު ފޮތްލަނބާލާހެން، އިމާންތެރިން ކާނަބާލާ، އުޑު ފޮތްތަކުން ފަތްކުރައްވާ ދުވަހެވެ. އެދުވަހުގައި، އެކަން ފުރަތަމަ ފުރަތަ އިމާންތެރިން އެފުރައްވި ފުރަތަމަ އަލުން (މިސްރާކުން) اعاد ކުރައްވާނީމެވެ. މިއީ އިމާން الله ގެ މައްޗަށް لازم ވެގެންވާ وعد ތެރެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އިމާން الله އީ އެކަން ކުރައްވަނިވި ކަލާނގެއެވެ.

> وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِى ٱلزَّبُورِ مِنۢ بَعْدِ ٱلذِّكْرِ أَنَّ ٱلْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِىَ ٱلصَّٰلِحُونَ ﴿١٠٥﴾ إِنَّ فِى هَٰذَا لَبَلَٰغًا لِّقَوْمٍ عَٰبِدِينَ ﴿١٠٦﴾ وَمَآ أَرْسَلْنَٰكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَٰلَمِينَ ﴿١٠٧﴾

ހަމަކަށަވަރުން توراة ގެ ފަހުން زبور ގައި އިމާންތެރިންގެ ތެރެއިން ލިޔުއްވީމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ބިން ވާރުތަވާ މީހުންނަކީ، އިމާންތެރިންގެ صالح އަޅުންނެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އަޅުކަންކުރާ ބައެއްކަމުގެ ފުރާވަރުގެ އަނގައިދެއް

ދީގައި ވާކަން ކަށަވަރެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނުން رسول ކަމާއިގެން ފޮނުއްވީ އެއީ އެހެން އެއްވެސް ކަމަކު ނޫނެވެ. ހަމަވެސް އެއީ عالم ތަކުންނަށްޓަކައި رحمة އެއް ކަމުގައެވެ.

قُلْ إِنَّمَا يُوحَىٰٓ إِلَيَّ أَنَّمَآ إِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَٰحِدٌ ۖ فَهَلْ أَنتُم مُّسْلِمُونَ ﴿١٠٨﴾ فَإِن تَوَلَّوْا۟ فَقُلْ ءَاذَنتُكُمْ عَلَىٰ سَوَآءٍ ۖ وَإِنْ أَدْرِىٓ أَقَرِيبٌ أَم بَعِيدٌ مَّا تُوعَدُونَ ﴿١٠٩﴾ إِنَّهُۥ يَعْلَمُ ٱلْجَهْرَ مِنَ ٱلْقَوْلِ وَيَعْلَمُ مَا تَكْتُمُونَ ﴿١١٠﴾ وَإِنْ أَدْرِى لَعَلَّهُۥ فِتْنَةٌ لَّكُمْ وَمَتَٰعٌ إِلَىٰ حِينٍ ﴿١١١﴾ قَٰلَ رَبِّ ٱحْكُم بِٱلْحَقِّ ۗ وَرَبُّنَا ٱلرَّحْمَٰنُ ٱلْمُسْتَعَانُ عَلَىٰ مَا تَصِفُونَ ﴿١١٢﴾

ކަލޭގެފާނުން (مشرك ތަކުންނަށް) ވިދާޅުވާށެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނަށް وحي އިއްވަވާކަން ކަށަވަރީ އެއީ ތިޔަބައިމީހުންގެ الـله އީ، އެއްކަލާނގެވަންތަ އެންމެ الـله އެއްކަލާނގެއެވެ. ފަހެ ދެންވެސް ތިޔަބައިމީހުންނީ ކިޔަމަންތެރިވާނޭ ބަޔަކު ހެއްޔެވެ. ފަހެ ދެން އެމީހުން ފުރަގަސްދިނީމާ، ކަލޭގެފާނުން ވިދާޅުވާށެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނު ތިޔަބައިމީހުންނަށް، ހުރިހާ ސީދާކަށް حقّ ގޮތް އަންގަވައިދެއްވައިފީމެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ކިބައަށް ކުރެވޭ ޢަޒާބީކަމުގެ وعيد އޮތީ ދުރުގައިކަން، ނުވަތަ ވަރަށް ގާތުގައިކަން، އެއީ ތިމަންކަލޭގެފާނަކަށް އެނގިވަޑައިނުގަންނަވާ ކަމެއްނޫނެވެ. (އާއެކެވެ.) ހަމަކަށަވަރުން ހަރުއަޑުން ގޮވާގައި ތިޔަބައިމީހުން ބުނާބަސްތައްވެސް އެކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން ވަންހަނާކޮށްގައި

ކުރާހާކަމެއްވެސް ދެނެވޮޑިގެންވޫވެއެވެ. (ތިޔަބައިމީހުން ފޮރުވިޔަސް)
އެއީ ތިޔަބައިމީހުންނަށް امتحان އެއްކަން ނުވަތަ ވަކިމުއްދަތަކާހަމައަށްދެން
ލިބޭ ވަގުތީ އުފާވެރިކަމެއްކަން މިމަންނަނާ ހަމަވާނެކަމެއް ނުދަނެމެވެ.
އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ، އަޅުގެ ربّ އެވެ. (މިއަޅާއާއި مشرك ންނާ
ދެމެދު) حقّ ގޮތުގައި حكم ކުރައްވާނދޭވެ! އަދި ތިޔަބައިމީހުން
ސިފަކުރާ ބަސް އެއްޗެހީގެ މައްޗަށް (ކޮށްކުރުމުގައި) އެހީވެދެއްވާ
ފަރާތަކީ، އަޅަމެންގެވެރި رحمٰن ވަންތަ ރަސްކަލާނގެއެވެ.

الحمد للّـــه

ހާދަހާވެ! سورة الأنبياء ، ترجمة ކޮށްނިމުނީއެވެ. ދެން ފެށުނީ
سورة الحجّ އަށެވެ. އެ سورة ގެ ترجمة ތިމާ ނިންމުމަށް توفيق ދެއްވުމި
اللّه ގެ حضرة ން އެދެނީ މި سورة ގެ ترجمة ތިމާ ނިންމުމުގެވެސް
توفيق ދެއްވުމަށެވެ.

سُورَةُ الحَجِّ (٢٢)

މި سورة ގައި 78 (ހަތްދިހައަށެއް) آية އާއި 10 (ދިހައެއް)
ركوع ވެއެވެ. މި سورة ބާވައިލެވުނީ مَدِيْنَـــة ގައެވެ.

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ ނުހަނު ގިނަ ބާރުވަންތަ، ތަނަވަސް رحمة ތައްވާ

اللّٰه ގެ ނަންފުޅުން އަޅު ފަށައިގަންނަމެވެ.

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمْۚ إِنَّ زَلْزَلَةَ ٱلسَّاعَةِ شَىْءٌ عَظِيمٌ ﴿١﴾ يَوْمَ تَرَوْنَهَا تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّآ أَرْضَعَتْ وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى ٱلنَّاسَ سُكَـٰرَىٰ وَمَا هُم بِسُكَـٰرَىٰ وَلَـٰكِنَّ عَذَابَ ٱللَّهِ شَدِيدٌ ﴿٢﴾

އޭ މީސްތަކުންނޭވެ. ތިޔަބައިމީހުން، ތިމާގެންގެ ربّ ގެ حضرة އަށް ބިރުވެތިވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން قيامة ގެ زَلْزَلَة (يعنى: ހެލުންގަނޑު، ގުޑުން، ތެޅިގަތުން) އެއީ ވަރަށްވެސް ބޮޑުކަމެކެވެ. ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެހެލުންގަނޑު ފެންނަދުވަހު، ކޮންމެ ކިރުމައަކު، ތިމާގެ ކިރުދޫނަމަ، ކިރުދޫ ކޮންމެކުއްޖަކާމެދު ކިބައިން غافل ވާނެތެވެ. އަދި މާބަނޑު ކޮންމެ އަންހެނަކުގެ حَمْلُ يعنى: ބަނޑުގައިވާ ކުއްޖާ ފައިބައިގެން ހިނގައިދާނެތެވެ. އަދި ކަލޭއަށް މީސްތަކުން ފެންނާނީ، މަސްތުވެފައިވާކަހަލަ ގޮތެއްގައެވެ. حقيقة ގައި އެމީހުން ތިބުނިއަސް މަސްތުވެގެންވާ حالت އެއްގައެއްނޫނެވެ. ނަމަވެސް اللّٰه ގެ عذاب ނުހަނު ގަދަފަދަވެގެންވަނީއެވެ.

وَمِنَ ٱلنَّاسِ مَن يُجَـٰدِلُ فِى ٱللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّبِعُ كُلَّ شَيْطَـٰنٍ مَّرِيدٍ ﴿٣﴾ كُتِبَ عَلَيْهِ أَنَّهُۥ مَن تَوَلَّاهُ فَأَنَّهُۥ يُضِلُّهُۥ وَيَهْدِيهِ إِلَىٰ عَذَابِ ٱلسَّعِيرِ ﴿٤﴾

މީސްތަކުންގެ ތެރެއިން اللّٰه އާއި މެދުގައި އެއްވެސް ދެނެގަތުމަކާއިނުލައި،

ޖަދަލުކޮށްދިނުން، ވެއެވެ. އަދި تبع ވެވުނީ مردود ވެގެންވާ ޝައިޠާނާއަށް ޝައިޠާނާގެ ކިބައިގައެވެ. އޭނާއާމެދު ޤަޟާކުރެއްވީ أزل ގައި ލިޔުއްވިއިރުވެސް އެމީހަކު އޭނާއާއި رحمة ދުރުވެއްޖެނަމަ، ފަހެ އޭނާ އެމީހަކު މަގުފުރައްދަވައި ނަރަކައިގެ عذاب ގެ ފަރާތަށް ގެންދާނެކަމުގައެވެ.

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ إِن كُنتُمۡ فِي رَيۡبٖ مِّنَ ٱلۡبَعۡثِ فَإِنَّا خَلَقۡنَٰكُم مِّن تُرَابٖ ثُمَّ مِن نُّطۡفَةٖ ثُمَّ مِنۡ عَلَقَةٖ ثُمَّ مِن مُّضۡغَةٖ مُّخَلَّقَةٖ وَغَيۡرِ مُخَلَّقَةٖ لِّنُبَيِّنَ لَكُمۡۚ وَنُقِرُّ فِي ٱلۡأَرۡحَامِ مَا نَشَآءُ إِلَىٰٓ أَجَلٖ مُّسَمّٗى ثُمَّ نُخۡرِجُكُمۡ طِفۡلٗا ثُمَّ لِتَبۡلُغُوٓاْ أَشُدَّكُمۡۖ وَمِنكُم مَّن يُتَوَفَّىٰ وَمِنكُم مَّن يُرَدُّ إِلَىٰٓ أَرۡذَلِ ٱلۡعُمُرِ لِكَيۡلَا يَعۡلَمَ مِنۢ بَعۡدِ عِلۡمٖ شَيۡـٔٗاۚ وَتَرَى ٱلۡأَرۡضَ هَامِدَةٗ فَإِذَآ أَنزَلۡنَا عَلَيۡهَا ٱلۡمَآءَ ٱهۡتَزَّتۡ وَرَبَتۡ وَأَنۢبَتَتۡ مِن كُلِّ زَوۡجِۢ بَهِيجٖ ٥ ذَٰلِكَ بِأَنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلۡحَقُّ وَأَنَّهُۥ يُحۡيِ ٱلۡمَوۡتَىٰ وَأَنَّهُۥ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ قَدِيرٞ ٦ وَأَنَّ ٱلسَّاعَةَ ءَاتِيَةٞ لَّا رَيۡبَ فِيهَا وَأَنَّ ٱللَّهَ يَبۡعَثُ مَن فِي ٱلۡقُبُورِ ٧

އޭ މީސްތަކުންނޭވެ. ދިރުއްވުން އަލުން ފުރާނައެޅުވުން ކަންތައްތަކުން ނުކުތުމާއި މެދުގައި، ކުޑަވެސް ޝައްކެއްގައިވާނަމަ (ނިކަން، ވިސްނައިބަލާށެވެ.) ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުން ހެއްދެވީ މަށިގަނޑުންނެވެ. ދެން މަނީތިކިއަކުންނެވެ. ދެން ގަނޑުކޮޅެއްގެ ތެރެއިންނެވެ. ދެން (آدم ގެދަރިއެއްގެ) صورة ލިބިވޭގެންވާ މަސްކޮޅަކުންނާއި އަދި صورة ލިބިވޭގެންނުވާ މަސްކޮޅަކުންނެވެ. އޭ

ތިމަންރަސްކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ފާޅުކޮށްދެއްވުމަށްޓަކައެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެދިވޮޑިގެންވާ އެއްޗެއް ކަނޑައެޅިގެންވާ مدّة އަކާއި ހަމައަށް رَحِمُ ތަކުގައި قرار ކުރައްވަމެވެ. ދެން ތިމަންރަސްކަލާނގެ، ތިޔަބައިމީހުން ކިރުބޯ ޅަކުދިން ކަމުގައިވާ حال ގައި މިދުނިޔެއަށް ނެރުއްވަމެވެ. ދެން ތިޔަބައިމީހުންގެ ބުއްދި ފުރިހަމަވެ ގައިބާރުގަދަވާ އުމުރަށް ފޯރައެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެތެރޭގައި (ޒުވާންކަމުގައި) މަރުގެންނެވޭ މީހުންވެއެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެތެރޭގައި ارذل العمر އަށް (يعنى: އެންމެ ނުބައި އުމުރަށް) ފޯރުކުރެވޭމީހުންވެސް ވެއެވެ. އެއީ ތިމާއަށް އެއްޗެއް އެނގުމުގެ ފަހުގައި، އެ އެއްޗެއް ތިމާ ނުދެނުމަށްޓަކައެވެ. (އޭ ކަލޭފާނެވެ.) ކަލޭފާނަށް ބިންގަނޑު ހިކި ހިނަރުވެފައިވާތަން ފެންނާންނެތެވެ. (ނަމަވެސް) ތިމަންރަސްކަލާނގެ ފެން އޭގެމައްޗަށް ވެއްސަވައިފިއްޔާ، އެބިންގަނޑު ތޮޅެގައި حركاة ތެރިވެ ބޮޑުވެދެއެވެ. ފުފުރެއެވެ. އަދި ހުރިހައި ވައްތަރެއްގެ ގަސްގަހާގެހި ޖޯޑުޖޯޑަށް ފަޅައި އެބިންގަނޑު ޒީނަތްތެރިވެދެއެވެ. (އެހެން ވުމުގެ ސަބަބެއްކަމުގައިވީ) އެއީ حقّ ވަންތަ ކަލާނގެއީ الله ކަމުގައިވުމެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ މަރުވެފައިވާ މީހުން ދިރުއްވާ ކަލާނގެ ކަމުގައި ވުމެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ ކޮންމެ ކަމެއްގެ މައްޗަށްމެ، ކުޅަދުންވަންތަ ރަސްކަލާނގެއެވެ. އަދި ޝައްކެއްނެތެވެ. قيامة ދުވަހަކީ (يَقِيْنًا) އަންނަނިވި ދުވަހެކެވެ. އެކަމުގައި ކުޑަވެސް ޝައްކެއް ނުވެއެވެ. އަދި

ހަމަކަށަވަރުން މާތްރަސްކަލާނގެ ކަންތައްތަކުގައިވާހާ ބައިޔަކު އަލުން
ދިރުއްވައި ދުވަސްއްވާހުއްދެވެ.

ބަޔާން:

آخرة ދުވަހާއި ގުޅިގެންވާ ކަންތަކުގެ މިސާލަކުން، އަލުން
އަދި އުފެއްދުމުގައި ނުވާފަދަކާއިގުޅިގައި އިންސާނާ ކުރާ ބައިަކު
ކަންތަ ޖާހިލުވެސް ވެއެވެ. މިހާ މާތްރަސްކަލާނގެ މި آية ތަކުން
ގިނަނަން، ދަރިފުކަންދަށްވަވައި ހުވައި ފެނީ، ބިނދު، ސަލާމަތުން ހިޔ
ބަޔަކުނަމަ، قبول ނުކުރާ ހުރުނޑުގަހުދަ ވަރުގަދަ دليل ތަކަކުންނެވެ.
ހުރަތަމަޔަށް، އަންގަވައިހުރި ފެނީ ފެއި، މިމާގެން އުފުދިހުރިވެނި
ކިޔަނުކުންތަ، ފަޑާފުޅުގައި ވިސްނައިލުމަށެވެ. ދެއާއި ވިދިގެން
ދުވަނަޔަށް އަންގަވައިހުރި ފެނީ ފެއި، ބިންގަނޑަށް ބަލައިލުމަށެވެ.
އިންސާނާގެ أصل ، عنصر އަޔީ މަށްޓެވެ. ދެއްނި މާތްރަސްކަލާނގެ
އާދަމުގެދަރިންގެ ބަފައިކަލުން ހެއްދެވީ މަށިންނެކުންނެވެ. ދެން އެގެ ފަހުގައި
ކަންތަ މިހަކުވެސް އުފުދިނީ ނިކަމެތި ފެން (يعنى: މަނި) ފުދަކުންނެވެ.
މި މަނިފުދު ފުރަތަމަޔަށް ވަރުން ދަނީ ލެއިފުދުކަށެވެ. ދެން އޭގެ ފަހުގައި
ހެލައިފުދު ވަރުންދަނީ މަސްކޮޅަކަށެވެ. ސާފުކޮށް ދުވަސް ވަންދުން
ހުމަނިފުދު މައިމީހާގެ ގަރުބަ ދުނިޔޭ ތަރިގައި އަހަރަށްގެން އޮވެއެވެ.
ދެން މާތްރަސްކަލާނގެ، حكم ފުރަން ދެއަށް ލެއިކުރަ ދިޔބުއެވެ.
މިލެއިކުރައިގައިވެސް ސާފުކޮށް ދުވަސްވަންދުން ވޭތުކުރެއެވެ. ދެން

އޭގެފަހުގައި އެއަށް މަސްކޮޅެއްގެ شكل ލިބިދިނުމެވެ. އެހެންނަމަވެސް
އެވަގުތު އެއަކަށް އެއްވެސް ސޫރައެއް ލިބިފައެއް ނުވާނެތެވެ. ދެން
އޭގެ ފަހުގައި މާތްރަސްކަލާނގެ އެ صورة ކުރައްވަތެވެ. يعنى:
ހުރިހައި ގުނަވަންތަކެއް ދެއްވަވައި، އިންސާނެއްގެ صورة އިން صورة
ކުރައްވަތެވެ. ބައެއްފަހަރުގައި އުމަނިކޮރު އަރަނުގުންވެސް ހިނގައިދެއެވެ.
ބައެއްފަހަރު ކުއްޖާ ބައިގަނޑުއެވެ. މިހުރިހައި ކަންކަމަކީވެސް
އަހަރުމެންގެ ޤުދުރަތުގައި ހިނގަމުންދާ ކަންކަމެވެ. ދެން އެމަސްކޮޅު
ސާޅީސް ދުވަސް ވޫތުދޮކުންލިއްރިއި މާތްރަސްކަލާނގެ މަލާއިކަތާ
ފޮނުއްވަވައެވެ. މި މަލާއިކަތާ، އެމަސްކޮޅު އެއްވަރުކޮށް ހަމަޖައްސަވައި،
އެއަށް ފުރާނަ އަޅުއްވަވައެވެ. ދެން އެކަލާނގެ އެދިވަޑައިގެންވާގޮތަކަށް
(ރީތި ކުއްޖަކުނަމަ ރީތިކޮށް ހުތުރުކުއްޖަކުނަމަ ހުތުރުކޮށް، ފިރިހެން
ކުއްޖަކުނަމަ، ފިރިހެން ސޫރަތުގައި، އަންހެންކުއްޖަކުނަމަ އަންހެން
ސޫރަތުގައި) އުފައްދަވަތެވެ. އަދި އެކުއްޖާއަށް رزق ލިބޭނޭވަރަކާއި،
ދިރިހުންނާނޭ މުއްދަތަކާއި، އަދި ކުރާނޭ ހެޔޮކަމަކާއި ނުބައިކަމެއް
ހަމައެވަގުތު އެމަލާއިކަތާ ލިޔުއްވަވަތެވެ. مترجم

وَمِنَ ٱلنَّاسِ مَن يُجَٰدِلُ فِي ٱللَّهِ بِغَيۡرِ عِلۡمٖ وَلَا هُدٗى وَلَا كِتَٰبٖ مُّنِيرٖ ﴿٨﴾ ثَانِيَ عِطۡفِهِۦ لِيُضِلَّ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِۖ لَهُۥ فِي ٱلدُّنۡيَا خِزۡيٞۖ وَنُذِيقُهُۥ يَوۡمَ ٱلۡقِيَٰمَةِ عَذَابَ ٱلۡحَرِيقِ ﴿٩﴾ ذَٰلِكَ بِمَا قَدَّمَتۡ يَدَاكَ وَأَنَّ ٱللَّهَ لَيۡسَ بِظَلَّٰمٖ لِّلۡعَبِيدِ ﴿١٠﴾

މީސްތަކުންގެ ތެރެއިން ﷲ އާއި ދުރުގައި އުނގުލެއް ތޮޅުމެއް ތެރުމަގެއް ނުވަތަ އަޅުކަންތެރިވެ ޝަކުވާއި ނުލައި ތިމާގެ ހަނިގަނޑު އެއްޗަކާތް ކަން (يعنى: تكبُّر) ކުރާހާލުގައި ޢަބަދުކުރާ ބައެއްކުވެސްވެއެވެ. އެއީ ﷲ ގެމަގުން (މީސްތަކުން) ވައްޓައިލުމަށްޓަކައެވެ. އެމީހުންނަށްޓަކައި މިދުނިޔޭގައި ނިކަމެތިކަންވެއެވެ. އަދި قيامة ދުވަހުން ދިމަންކަސްތަކާނގެ، އެމީހުންނަށް ގަދަ عذاب ނޫ ބަދަލުކަމަށްލަވާނީއެވެ. (އެދުވަހުން ބަންވާނެތެވެ.) މިހެން މިވީ ކިޔާގެ ދެއަތް އިސްކުރަ ކަންކަމުގެ ސަބަބުންނެވެ. ހަމަކަށަވަރުން މާތްރަސްކަލާނގެ އަޅުތަކުންނަށް އަނިޔާކުރައްވާ ކަލާނގެ ކަމުގައި ނުވެއެވެ.

وَمِنَ ٱلنَّاسِ مَن يَعۡبُدُ ٱللَّهَ عَلَىٰ حَرۡفٖۖ فَإِنۡ أَصَابَهُۥ خَيۡرٌ ٱطۡمَأَنَّ بِهِۦۖ وَإِنۡ أَصَابَتۡهُ فِتۡنَةٌ ٱنقَلَبَ عَلَىٰ وَجۡهِهِۦ خَسِرَ ٱلدُّنۡيَا وَٱلۡأٓخِرَةَۚ ذَٰلِكَ هُوَ ٱلۡخُسۡرَانُ ٱلۡمُبِينُ ﴿١١﴾ يَدۡعُواْ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُۥ وَمَا لَا يَنفَعُهُۥۚ ذَٰلِكَ هُوَ ٱلضَّلَٰلُ ٱلۡبَعِيدُ ﴿١٢﴾ يَدۡعُواْ لَمَن ضَرُّهُۥٓ أَقۡرَبُ مِن نَّفۡعِهِۦۚ لَبِئۡسَ ٱلۡمَوۡلَىٰ وَلَبِئۡسَ ٱلۡعَشِيرُ ﴿١٣﴾

އަދި މީސްތަކުންގެ ތެރޭގައި ކަންބޮޑުވެސް ހިތާމައްގައި ހުރެގެން، يعنى: ޝަރުކުއްގައިހުރެގެން ﷲ ގެ حضرة އަށް އަޅުކަންކުރާ ބައެއްވެސް އެބަތިބިއެވެ. ފަހެ ތިމާއަށް މަންފާއެއް ލިބިއްޖެނަމަ ނުހަނު އުފާވެރިވެ ހިތް މަޖުބޫރުވެއެވެ. އަދި (ގޮތްބަދަލުވާގޮތް ގޮތުން) ކަންކުރެވޭ މުސީބާތެއް ތިމާއަށް ޖެހިއްޖެނަމަ، ހަމައެހިނދުން، ދީނުވަތަށް ފުރަގަސްދެއެވެ.

يعنى: ޔިމާގެ މޫނު އަނބުރައިލައެވެ. (މިކަހަލަމީހުން) އެނަގައިލަނީ ދުނިޔެއާއި އަދި آخرة އެވެ. حقيقة ގައި އެންމެ ފާޅުވެގެންވާ ގެއްލުމަކީ މިއެވެ. މާތްރަސްކަލާނގެ ފިޔަވައި އޭނާ دعاء ކޮށްއުޅޭނީ ޔިމާއަށް އުނދަގުލެއް ނުވަތަ ފައިދާއެއް ފޯރުނުކުރެވެނިވި އެއްޗެއްގެ ކިބައަށެވެ. ކޮށްދިނުމުގެ މަގުފުރެދުމަކީ ހަމަ އެއެވެ. އޭނާ އެއަޅުކަންކުރަނީ، އެއެއްޗެއްގެ ފައިދާއަށްވުރެ ގެއްލުން މާގާތްވެގެންވާ އެއްޗަކަށެވެ. އޭނާ އެ ވާގިވެރިބޭކަލުންނަށްވުމުގެ ނުބައިކަމާއެވެ. އަދި އެކުވެރިއެއްގެ ގޮތުންވެސް އޭގެ ނުބައިކަމާއެވެ.

ބަޔާނެއް:

آية ގައި بيان ކުރައްވައިފައި އެވަނީ منافق ތަކުންގެ ބައެއް ސިފަތެވެ. އެކަހަލަ މީހުން ތިބޭނީ ދީނުގެ ކަނާރުން އެއްކިބައިގައެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ހިތް އޮންނަނީ ޝައްކުތަކާއި، ވަސްވާސްތަކުން ފުރިފައެވެ. މާތްރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް މިދުނިޔޭގައި ބާއްޖަވެރިކަމެއް ދެއްވައިފިނަމަ، އެމީހުން ފަރަހައިގަންނާނީ دين އަށް مدح ކުރާށެވެ. ބުނެއުޅޭނީ އެއީ ހައްދުހަރައިވެސް بركات ވަންތަ ދީނެކެވެ. ދެން މާތްރަސްކަލާނގެ އެމީހުންގެ ގޮތް ބެއްލެވުމަށްޓަކައި ކޮންމެވެސް އާފާތެއް ޖައްސަވައިފިނަމަ، ޔިމާގެ މޫނު ދީނުން އަނބުރައިލައި ދީނަށް ހުތުރު ކިޔާން ފަށައިގަނެއެވެ. އާދެކެވެ. ދުނިޔެއާއި آخرة ނަގައިލަނީ މިކަހަލަ މީހުންނެވެ. މިއަށްވުރެ ވަކިންބޮޑު ގެއްލުމެއް، އޮންނާނާކާ

ހިތެއްވެސް ނުވެއެވެ.

حديث ގައި ވެއެވެ. ބައްދޫނުގެ މީހުން މަދީނާއަށް އައިސް އިސްކުރު

އެކަލޭގެފާނުންގެ އަރިހަށް އިސްލާމްވީން ގަބޫލުކުރެއްވުން، އެނބުރި

ތަނަށް ދެއެވެ. ދެން ބިމާރުކަން ގޮތުގައި بركات ތައް ލިބުނަމަ

ދިރިހުން ހުދިން ދިބައްޖެނަމަ، ދީނުގެ މާތްކަމާއި މަސްތަކުގެ ވާހަކަތައް

ދައްކަން ދަކައެވެ. އެއާއި އިދިކޮޅަށް ކަލޭގެ ދުނިއްޖެނަމަ، ދީނަކީ

ސޮއްޖާ އެއްޗެއްކަމުގައި بكواس ތައް يعنى: ހާސަދުތައް ހިފައިގެންނާން

ދަކައެވެ. މި آية ތައް ބާވައިލެވުނީ އެވަނީ މިކަހަލަ މީހުންނާއި

މެދުގައެވެ. مترجم

إِنَّ ٱللَّهَ يُدۡخِلُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ جَنَّٰتٖ تَجۡرِي مِن تَحۡتِهَا ٱلۡأَنۡهَٰرُۚ إِنَّ ٱللَّهَ يَفۡعَلُ مَا يُرِيدُ ﴿١٤﴾

ހަމަކަށަވަރުން މާތްރަސްކަލާނގެ އީމާންވެ صالح عمل ތައް ކުރިމީހުން،

އޭގެދަށުގައި، ކޯރުތައް ހިނގާ ބަގީޗާތަކަށް ވައްދަވާނެތެވެ.

ޝައްކެއްނެތް. މާތްރަސްކަލާނގެ އިރާދަކުރައްވާކަމެއް. އެކަލާނގެ

ކުރައްވަވައި ހަމަކުރައްވައި ދެއްވެއެވެ.

مَن كَانَ يَظُنُّ أَن لَّن يَنصُرَهُ ٱللَّهُ فِي ٱلدُّنۡيَا وَٱلۡأٓخِرَةِ فَلۡيَمۡدُدۡ بِسَبَبٍ إِلَى ٱلسَّمَآءِ ثُمَّ لۡيَقۡطَعۡ فَلۡيَنظُرۡ هَلۡ يُذۡهِبَنَّ كَيۡدُهُۥ مَا يَغِيظُ ﴿١٥﴾ وَكَذَٰلِكَ أَنزَلۡنَٰهُ ءَايَٰتِۭ

بَيِّنَٰتٖ وَأَنَّ ٱللَّهَ يَهۡدِي مَن يُرِيدُ ﴿١٦﴾

މާތްރަސްކަލާނގެ ދުނިޔޭގައިވެސް ނުވަތަ آخرة ގައިވިޔަސް އެކަލޭގެފާނަށް ނަޞްރު، ނުދެއްވާނޭކަމަށް ހީކުރާމީހާ ފަހެ މައްޗަށް ވަލުއްޖަހައި ދެން އޭނާ ކަނޑައިބަލާށެވެ. ފަހެ އޭނާ ރޭވިރޭވުން، އޭނާ ރުޅިއަންނަކަންތައް ނިކަން ފިލަހައިތޯ ބަލައިބަލާށެވެ. ތިމަންރަސްކަލާނގޭ އެ قرآن އެފަދައިން، ބާވައިލެއްވީ ފަހުމުވެގެންވާ آية ތަކެއް ކަމުގައިވާލުގައެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، الله އެދިވޮޑިގެންވާ މީހަކަށް އެކަލާނގޭ ތެދުމަގު ދައްކަވައެވެ.

ބަޔާނެއް:

ދަންނައެ. މާތްރަސްކަލާނގޭ އެއަންގަވަނީ އެއީ އެކަލާނގޭ، سلام އާއި صلوات ލެއްވި އިތުރު އެކަލޭގެފާނަށް نصر ނުދެއްވާނޭކަމުގައި މީހަކު ހީކުރީނަމަ، އެމީހަކު ކަނޑައިގެން މަރުވުމަށެވެ. يعني: މަތީގައި ވައްރުހައް އެލުވައި، ކަރުގައި މަދިއެއް ބަނދު އެވައްރުހުގައި އެލިގެންހުރު އެވައްރުހަން ކަނޑައިބަލަލާށެވެ. މިހެން އެރުމަންފަހުގައި ތިމާ ގާތަރު އަންނަ ރުޅި ފިލަހައިގެން ހިނގައްޖެތޯވެސް ބަލައިބަލާށެވެ. މާތްރަސްކަލާނގޭ އަންގަވަނީ އެއީ އެމީހާ ރުޅިއައިސްގެން ފަޅައިގެންގޮސް ހިތަށް މަރުވިއަސް މާތްރަސްކަލާނގޭ އެކަލޭގެފާނަށް نصر ނުދެއްވާނެގޮތެއް ނުހުރޭނޭކަމުގައެވެ. މި آية ން ދޭހަވާ އަނެއް މާނައަކީ އެއީ

މާތްރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް نصر ނުދެއްވާނޭކަމަށް، މިހެން ހިތްގާ މީހާ ތިމާއަށް ކިބައިވެދާނުވިޔަސް އެހެން އަބަދު އެކަލޭގެފާނުގެ ކިބައިން، ބާވައިލެއްވުމާ وحي ދެއްވުން ހިނގާނެ ބަންދުކުރުމަށް ބަލާށެވެ. ކަންމިޔަކަސް މިހެން ކިބައިންގެ ދެކެވުން އަހަރެން އެކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް ދެއްވައި ނަބީކަމުގެ ދޮރުވައިލުމަށް އަންގެތީ مؤمن ބަޔަކު غالب ކުރައްވާނޭކަން ހަމަކަށަވަރެވެ. مترجم

إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَٱلَّذِينَ هَادُوا۟ وَٱلصَّـٰبِـِٔينَ وَٱلنَّصَـٰرَىٰ وَٱلْمَجُوسَ وَٱلَّذِينَ أَشْرَكُوٓا۟ إِنَّ ٱللَّهَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ ٱلْقِيَـٰمَةِ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ شَهِيدٌ ﴿١٧﴾

ހަމަކަށަވަރުން إيمان ވެއްޖެ މީސްތަކުންނާއި، يهودى ދީން ކަމުގައިވި މީހުންނާއި صابئ އިންނާއި نصارى އިންނާއި އަދި مجوسى އިންނާއި شريك ކުރައްވިމީހުންނާއި، މި އެންމެންގެ ދެމެދުގައި އަބަދުވެސް މާތްރަސްކަލާނގެ قيامة ދުވަހުން فيصلة ކުރައްވާނެއެވެ. ޝަހާދަތްދެއްވޭ. الله އީ ކޮންމެ ކަމެއްގެ މައްޗަށްމެ ދެކެން ހުރިވެވޭނެކަމެއް ދެވޭ.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ ٱللَّهَ يَسْجُدُ لَهُۥ مَن فِى ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَمَن فِى ٱلْأَرْضِ وَٱلشَّمْسُ وَٱلْقَمَرُ وَٱلنُّجُومُ وَٱلْجِبَالُ وَٱلشَّجَرُ وَٱلدَّوَآبُّ وَكَثِيرٌ مِّنَ ٱلنَّاسِ ۖ وَكَثِيرٌ حَقَّ عَلَيْهِ ٱلْعَذَابُ ۗ وَمَن يُهِنِ ٱللَّهُ فَمَا لَهُۥ مِن مُّكْرِمٍ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ يَفْعَلُ مَا يَشَآءُ ۩ ﴿١٨﴾

އުޑުގައިވާނަމަ ވާހައި ބަޔަކާއި އަދި ބިމުގައިވާނަމަ ވާހައި ބަޔަކާއި، އިރާއި ހަނދާއި ތަރިތަކާއި ފަރުބަދަތަކާއި ގަސްގަހާގެހިއާއި ދިރޫ ސޫރަތަކާއި އަދި ގިނަމީސްތަކުންނާއި، މިހުރިހައި ތަކެތި މާތްރަސްކަލާނގެ حضرة އަށް ސަޖިދަ ކުރާތަން ކަލޭގަން ނުފެންނަނީ ހެއްޔެވެ. އަދި عذاب ގެ ބަސްފުޅު މިމީހުންގެ މައްޗަށް ثابت ވެގެންވާ ގިނަ ބަޔަކުވެސް އެބަވެއެވެ. އަދި މާތްރަސްކަލާނގެ މީހަކު ނިކަމެތި ކުރައްވައިފިމަ. ފަހެ އެމީހަކަށް عزّة ދެނިކަން ހޯދައިދޭނޭ މީހަކު ނުވާނޭމެވެ. الله އިރާދަކުރައްވާކަމެއް (އެއްވެސް ޝައްކެއްނެތް ގޮތުގައި) އެކަލާނގެ ކުރައްވައެވެ.

۞ هَٰذَانِ خَصۡمَانِ ٱخۡتَصَمُواْ فِي رَبِّهِمۡۖ فَٱلَّذِينَ كَفَرُواْ قُطِّعَتۡ لَهُمۡ ثِيَابٞ مِّن نَّارٖ يُصَبُّ مِن فَوۡقِ رُءُوسِهِمُ ٱلۡحَمِيمُ ١٩ يُصۡهَرُ بِهِۦ مَا فِي بُطُونِهِمۡ وَٱلۡجُلُودُ ٢٠ وَلَهُم مَّقَٰمِعُ مِنۡ حَدِيدٖ ٢١ كُلَّمَآ أَرَادُوٓاْ أَن يَخۡرُجُواْ مِنۡهَا مِنۡ غَمٍّ أُعِيدُواْ فِيهَا وَذُوقُواْ عَذَابَ ٱلۡحَرِيقِ ٢٢

މިއީ މިވާމެންގެފަރި ربّ އާއި ދެބުގައި އަރައިރުންވި ދެބަސްވާ ދެ دعوى ވެރިންނެވެ. ފަހެ އެބައިމީ ކާފިރުވެއްޖެ ބަޔަކުނަމަ، އެމީހުންނަށްޓަކައި އަލިފާނުގެ ފޮތިތަން ކަނޑާލެވޭނެއެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ބޮލާއި ތިމާ މަތިން ކެކިކެކި ހުންނަ ފެން އޮއްސާލެވޭނެއެވެ. އޭގެ ސަބަބުން އެމީހުންގެ ބަނޑުގެތެރޭގައި، ވާނަމަ ވާހައި އެއްޗަކާއި، އަދި ހަންގަނޑު

ވިރިގެން ދާނެއެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް ސަޒާދިނުމަށްޓަކައި، ދަގަނޑު
ގުރުޒުތައް ތައްޔާރުކުރެވިފައިވާނެއެވެ. އެމީހުން ހިތިހިތާމައިން އެތަނުން
ނުކުންނަން އުޅޭ ކޮންމެ ކޮންމެހިނދަކު އެމީހުން އެތަނަށް އަނބުރައި
إعاد ކުރެވޭނެއެވެ. (އަދި އެމީހުންނާއި ދިމާލަށް ބުނެވޭނެއެވެ.)
ތިޔަބައިމީހުން އަނދައަނދައިހުރި އަލިފާނުގެ عذاب ގެރަހަ ބަލަބަލައި
ތިބޭށެވެ.

ބަޔާން:

މި آية ބާވައިލެއްވީ بدر ހަނގުރާމައަށް حاضر ވެލެއްވި
أصحاب ބައިކަލުންނާއި އަދި އެބައިކަލުންނާއި مقابلة ކުރުމަށް ނުކުތް
ކާފިރުންނާއި މެދުބައިވެރިވުންތަކާއި ގުޅިގެން ކަމަށް ބައެއް مُفَسِّرُ ބައިކަލުން
ބުނެއްވައެވެ. ނަމަވެސް ބާވައިލެއްވީ އިސްލާމުންނާއި، ޔަހޫދީންނާއި
މެދުބައިވެރިވުންނާއި ގުޅިގެއެވެ. މިފަދައިން ވެސް ބައެއް ބައިކަލުން
ބުނެއްވައެވެ. ކޮންމެއަކަސް آية އަކީ عامّ ވެގެންވާ آية އެކެވެ.
ވީމާ آية އެކުލަވިގެންވަނީ އިސްލާމުންނާއި ކާފިރުންނާއި ދެބައިމީހުންގެ
މައްސަލައެވެ. އެހެނީ إسلام ން الله އާއިމެދުގައި دعوى ކުރަނީ އެއީ الله ގެ
އެއްކައުވަންތަކަމާ، ރަސްކަލާނގެ ކަމުގައެވެ. ކާފިރުތަކުން دعوى ކުރަނީ
އެއީ الله ގިނަވައިވެސް ކަލާނގެތަކެއް ވާކަމަށެވެ. ވީމާ އެމީހުންނަށް
ހުރި عذاب ގެ ވާހަކަ މި آية ތަކުގައި އެވަނީ ސާފުކޮށް بيان ވެފައެވެ.
حديث ގައިވެއެވެ. އެއިން ގުރުޒެއް ބިންމަތީގައި ބާއްވައިފިނަމަ،

މުޅިހުރިހައި، އިންސީންނާއި، ޖިންނީން އެއްވެގެން އެކުރުޅު އުމުރާން
އުޅެނަސް ނުއުފުލެވޭނެއެވެ. އެއިން ގުޅުމަކުން، އެވެރިސްވާތީ ތަތަ ބޭޖު
ތަރުބަދަރަކުގައި ޖަހައިލިނަމަ، އެތަރުބަދަރު ކުރިކުރިވެ ވިއްސާވިހާލިވެގެން
ހިނގައިދާނެއެވެ. ކޮންމެއަކަސް ނަރަކަވިރިނގެ ބޮޑުގައި، މަލާއިކަތް
ބޮކަލުން ތަޅުއްވާނީ މިފަދަ ގުރުޖުތަކަކުންނެވެ. مترجم (اعاذنا اللّٰه منها)

إِنَّ ٱللَّهَ يُدْخِلُ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ جَنَّٰتٍ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَٰرُ يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِن ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا ۖ وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ ﴿٢٣﴾ وَهُدُوٓا۟ إِلَى ٱلطَّيِّبِ مِنَ ٱلْقَوْلِ وَهُدُوٓا۟ إِلَىٰ صِرَٰطِ ٱلْحَمِيدِ ﴿٢٤﴾

ހަމަކަށަވަރުން މާތްރަސްކަލާނގެ، إيمان ވެ، ހެޔޮ عمل ކުރެއްވި ބަޔަކު
ބޭގޯތީތަކަށް ވަދެވާނެއެވެ. އެބޭގޯތީތަކުގެ ދަށުގައި، ކޯރުތައް އެމީހުން
ހިނގައިހިނގައި ދޮންގަނދެވެ. އެބޭގޯތީތަކުގައި އެމީހުން ރަން
އުގައިތަކުން ދާހި މާގި މުރާދަކުން، ގަސްގަ އެގެވާދެވެ. އެދާނގައި
އަދި އެމީހުންގެ ލިބާދަލި، ހަރުއިލިބާދެވެ. (އެރަނި) އެމީހުންނަށް
މަގުޖެއްސެވުނީ މާތްބަހަކުގެ ޖުމްލަތަކެވެ. އަދި حمد ލިބިވޮޑިގެންވާ
ސިރާތުގެ ތަރުހީބަށް ދެއްވިއެވެ.

إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ وَٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ ٱلَّذِى جَعَلْنَٰهُ لِلنَّاسِ سَوَآءً ٱلْعَٰكِفُ فِيهِ وَٱلْبَادِ ۚ وَمَن يُرِدْ فِيهِ بِإِلْحَادٍۭ بِظُلْمٍ نُّذِقْهُ مِنْ

عَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٢٥﴾

ހަމަކަށަވަރުން ބަޔަކު ކާފިރުވެ، الله ގެ މަގުން މީސްތަކުން ބަންދުކޮށް، އަދި އެތާގެ ބައެކޭ ބޭރުން އަންނަ ބައެކޭ އެއްވަރުކަމުގައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ، މީސްތަކުންނަށްޓަކައި ހައްދަވައި ހުރިވާ مَسْجِدُ الْحَرَام ގެ އިން ބަންދުކޮށްފިނަމަ އެބަޔަކަށްޓަކައި عذاب ތައްޔާރުވެގެންވެއެވެ. އަދި ވީހަކު އަނިޔާއަކުގެ ގޮތުން ދީނާއި خلاف ކަމެއް، އެތާނގައި ކުރުމަށް قصد ކޮށްފިނަމަ، ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހަކަށް ނުހަނު ވޭންދެނިވި عذاب އެއްގެ ރަހަ ތައްކާލުވާނީމެވެ.

وَإِذْ بَوَّأْنَا لِإِبْرَاهِيمَ مَكَانَ ٱلْبَيْتِ أَن لَّا تُشْرِكْ بِي شَيْـًٔا وَطَهِّرْ بَيْتِيَ لِلطَّآئِفِينَ وَٱلْقَآئِمِينَ وَٱلرُّكَّعِ ٱلسُّجُودِ ﴿٢٦﴾ وَأَذِّن فِي ٱلنَّاسِ بِٱلْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَىٰ كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِن كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ ﴿٢٧﴾

ތިމަންރަސްކަލާނގެ إبراهيم ގެފާނަށް، ގެދޮރު ހުންނަތަން ތައްޔާރުކޮށްދިނީމު ހަނދުމަކުރާށެވެ. (އެކަލޭގެފާނަށް އެންގެވީމެވެ.) ކަލޭގެފާނުން ތިމަންރަސްކަލާނގެއާއި އެއްވެސް އެއްޗެއް شريك ނުކުރައްވާށެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ގެދޮރުގައި، طواف ކުރާ މީހުންނަށާއި، قيام، ركوع، سجود ކުރާ މީހުންނަށްޓަކައި އެގެދޮރު طاهر ކުރައްވާށެވެ. އަދި މީސްތަކުންގެ ތެރޭގައި حجّ ވުމަށްއަރުވަން، إعلان ކުރައްވާށެވެ. ހަށި

އެމީހުން ކަލޭގެފާނުގެ އަރިހަށް ފައިމަގުގައްޔާއި، އަދި އުނަގަނޑު ހިމަ ކޮންމެ ޖަމަލެއްގެމަތީގައި، ސަވާރުވެގެން ނުހަނު ދުރުމަގުމަގުން އަންނާނެތެވެ.

> لِّيَشۡهَدُواْ مَنَٰفِعَ لَهُمۡ وَيَذۡكُرُواْ ٱسۡمَ ٱللَّهِ فِيٓ أَيَّامٖ مَّعۡلُومَٰتٍ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُم مِّنۢ بَهِيمَةِ ٱلۡأَنۡعَٰمِۖ فَكُلُواْ مِنۡهَا وَأَطۡعِمُواْ ٱلۡبَآئِسَ ٱلۡفَقِيرَ ﴿٢٨﴾ ثُمَّ لۡيَقۡضُواْ تَفَثَهُمۡ وَلۡيُوفُواْ نُذُورَهُمۡ وَلۡيَطَّوَّفُواْ بِٱلۡبَيۡتِ ٱلۡعَتِيقِ ﴿٢٩﴾

އެހެނީ ތިޔާބެންނަށްޓަކައިވާ، މަންފާތަކެއް، ހާސިލްކުރުމާއި، އަދި އެކަލާނގެ ތިޔާބެންނަށް ދެއްވި نعم ސޫރިތަކުގެ މައްޗަށް އެތަކެތި ذبح ކުރެވޭއިރު، الله ގެ ނަންގުޅު، އެނގިގެންވާ ދުވަސް ތަކެއްގައި ހަނދުމަކޮށްދުރުމަށްޓަކައިވެއެވެ. ފަހެ ދެން އެތަކެއިން ތިޔާބެންވެސް ކާށެވެ. އަދި ހައިހޫނުކަން ޖެހިފައިވާ ފަގީރުންނަށްވެސް އެއިން ކާންދޭށެވެ. ދެން ތިޔާބެންގައިވާ ކުނިތަކާއި ފިލުވައިލައި، ތިޔާބެންގެ ނަދުރުތައް ފުއްދާނުހިކަށެވެ. އަދި قديم ވަންތަ ގެފުޅުގައި طواف ކުރާހުރިކަމެވެ.

ބަޔާނެއް:

މި آية ތަކުގައި ނަންގެނެވިގެންވާ (أَيَّامٍ مَّعۡلُومَٰتٍ) ގެ ދުވަސްތަކަކީ ذوالحج މަހުގެ ފުރަތަމަ ދިހަދުވަހެވެ. މާތްރަސްކަލާނގެ އަންގަވަނީ އެއީ

حجّ ފުދުގައި މިސްކީނުކަންނެތިކަމާއި، އެކަށް ހެއިހާލަތުގެކަމުވާ ކަމަށްވެ.
އެއީ، ދުނިޔާވީ ހެޔޮހާލަތުކަމާއި އަދި أخروى ހެޔޮހާލަތެވެ. ހުރިހައި
ހެޔޮހާއަކަށްވުރެ ބޮޑު ހެޔޮކަމަކީ أخروى ހެޔޮހާލަތެވެ. حجّ ފުރިހަމަ إخلاص ތެރި
ކަމާއިއެކުގައި، ގެކުރުގައި حجّ ފުދޭނަމަ، އެމީހާވެރިން ވަރިހަމަގެ
ބަރަކާތް ދެއްވާ ނުކުތް ކަމާދާ އެއްހުރިހިނގާވެ. يعنى: އެވަރުގެ
އެމީހާގެ ހިސާބުގައި އެއްވެސް ހާލަތެއް ނުވާނެތެވެ. مترجم

ذَٰلِكَ وَمَن يُعَظِّمْ حُرُمَٰتِ ٱللَّهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَّهُۥ عِندَ رَبِّهِۦ ۗ وَأُحِلَّتْ لَكُمُ ٱلْأَنْعَٰمُ إِلَّا مَا يُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ ۖ فَٱجْتَنِبُوا۟ ٱلرِّجْسَ مِنَ ٱلْأَوْثَٰنِ وَٱجْتَنِبُوا۟ قَوْلَ ٱلزُّورِ ﴿٣٠﴾ حُنَفَآءَ لِلَّهِ غَيْرَ مُشْرِكِينَ بِهِۦ ۚ وَمَن يُشْرِكْ بِٱللَّهِ فَكَأَنَّمَا خَرَّ مِنَ ٱلسَّمَآءِ فَتَخْطَفُهُ ٱلطَّيْرُ أَوْ تَهْوِى بِهِ ٱلرِّيحُ فِى مَكَانٍ سَحِيقٍ ﴿٣١﴾

(ކަންތައް މަކީ) މިއެވެ. އަދި މިހަނދު، الله ގެ حرمة ތެރިވަންތަ ކަންތައްތައް
މާތްކުރުން ހިތައިގެ، ހެޔޮ އެގޮތް ތިމާއަށްވާކަމި، ތިމާގެ ވެރިربّ ގެ حضرة ގައި
ނުހަނު ގާތްކަމެއްވެވެ. އަދި حلال ކުރެއްވުމުގައި، ތިއަބަހިމިހުންގެ
ކުރިމަތީގައި ބަޔާންކުރެވުނު އެއްޗެއް ފިޔަވައި، ތިއަބަހިމިހުންނަށްވާ
نعم ސޫފިތަށް حلال ވެގެންވެއެވެ. ހެޔޮ ތިއަބަހިމިހުން ބުނަން
އަރުވަންކުރުމުގެ ހަޅިކުރުތަރުކަންކުރުން ދުރުވެގެންނާވެ. އަދި
ދޮގުބަސްތައް ބުނުމުންވެސް ދުރުވެގަންނާށެވެ. އެއީ الله އަށް إخلاص ތެރިވެ

باطل މަގެން އެއްކިބާވާ ތިބޭ ހާލުގައެވެ. އެކަލާނގެއާއި އެއްވެސް އެއްޗެއް
شريك ނުލެވޭނޭ ބައިވެރިކަމުގައިވާ ޙާލުގައެވެ. އަދި މިހެން الله ގެ حضرة އަށް
شريك ކުރުމަކީ ހަމަ އެމީހަކު އުޑުން ވެއްޓި، ދޫނި ދޫނިތަކުން އެމީހާ
ގަތައިގަނެގެން ގެންދާފަދައެވެ. ނުވަތަ ވަޔާ ނުހަނު ދުރުތަނަކަށް އެމީހާ
ވެއްޓިގެން ދިޔަ ކަހަލައެވެ.

ބަޔާނެއް:

نعم ސޫރަތުގެ ތަފްސީރުން الله حرام ކުރައްވާ ތަކެތީގެ ވާހަކަ انعام
ސޫރަތުގެ ترجمة ގައި ދިޔައީ ހިސާބުގައެވެ. މާތްކަލާނގެއާއި شريك ކުރާ
މީހުންގެ ޤުރުބާނާއިގެން މަގާއިކަމުން އުޅުނު ވަޅައިގަނޑުވާނިވެރިކަމާއި
އެއުޅޭ ތަކުރާތަކަށް ނުހަނު ގޯސްކަމެވެ. އަދި ކައްސާއިރުކަމެވެ. އެހެންނަމަވެސް
އެމީހުން އޮއްކަމައިގައިވައި ވަސްތަވައިގައްވާނެއެވެ. آية ގައި އެވަނީ
އެވާހަކަ ބަޔާންވެގެންވެއެވެ. مترجم

ذَٰلِكَ وَمَن يُعَظِّمْ شَعَـٰٓئِرَ ٱللَّهِ فَإِنَّهَا مِن تَقْوَى ٱلْقُلُوبِ ﴿٣٢﴾ لَكُمْ فِيهَا مَنَـٰفِعُ إِلَىٰٓ أَجَلٍ مُّسَمًّى ثُمَّ مَحِلُّهَآ إِلَى ٱلْبَيْتِ ٱلْعَتِيقِ ﴿٣٣﴾

އަދި މިކަންތައްވެސް ހުރީ މިހެންނެވެ. އެއީ الله ގެ شعائر ތަކަށް (އެބަހީ:
ހަދްޔު ކަމުގައި اضحية ކަމުގައި، حجّ ގެ عمل ތަކާއި އެއްޗެހިވެސް
ދޭނީ އަޅުއްތަކަށް) މާތްކުރުން ހިމާޔަތްކުރުމާ (ތަންތަނަށެވެ.) ހަމަ އެމީހާ
ހިތާހިތުން އެއީ ހިތުގެ تقوى ވެރިކަމުގެ ސަބަބުން ހިތާހިތުންކަމެވެ.

ތިޔަބިމުހުންނަރުޖަހާއި ހާނީއަށްލިބޭނެވާ مدّت އަށާއި ހަމައަށް
އެތަކެތީގައި އެބައަށް މަންފާތަކެއްވެއެވެ. ދެން އެތަކެތި حلال يعنى:
ކަތިލެވުމުގެ ތަނަކީ، عتيق ވަންތަ ގެދުރުގެ ކައިރިއެވެ.

ބަޔާނެއް:

حجّ ފުރިއާ قربان ކުރުމަށްޖަހައި ގެންދާ نعم ސޫދިޔައްވެސް
شعائر ގެ ތެރޭގައި އެކުލެވިގެންވެއެވެ. حجّ ފުރިއާ عرفات ގެ ميدان ގައި
حجّ ދުވަހު حاضر ވުމާއި مزدلفة ގައި ރޭކުރުމާއި ތިން جمرة އަށް
ހިލަގަނޑުމާއި ބޮޅުކުރުމާއި، އަދި حجّ އާއި ގުޅިގެންވާ އެހެނިހެން
ކަންކަމުވެސް الله ގެ شعائر ގެތެރެއިން ހިމެނިގެންވާ ކަންކަމެވެ. ދެން
އަންގަވައިދެއްވި އެވަނީ حجّ ފުރިއާގެ قربان ކަތިލެވުންވާނީ އެއި ގެދުރުގެ
ކައިރީގައިކަމަށެވެ. مترجم

> وَلِكُلِّ أُمَّةٖ جَعَلۡنَا مَنسَكٗا لِّيَذۡكُرُواْ ٱسۡمَ ٱللَّهِ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُم مِّنۢ بَهِيمَةِ ٱلۡأَنۡعَٰمِۗ فَإِلَٰهُكُمۡ إِلَٰهٞ وَٰحِدٞ فَلَهُۥٓ أَسۡلِمُواْۗ وَبَشِّرِ ٱلۡمُخۡبِتِينَ ﴿٣٤﴾ ٱلَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ ٱللَّهُ وَجِلَتۡ قُلُوبُهُمۡ وَٱلصَّٰبِرِينَ عَلَىٰ مَآ أَصَابَهُمۡ وَٱلۡمُقِيمِي ٱلصَّلَوٰةِ وَمِمَّا رَزَقۡنَٰهُمۡ يُنفِقُونَ ﴿٣٥﴾

އަދި ކޮންމެ أمّة އަކަށްވެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ، قربان ކުރުމުގެ حكم
مقرّر ކުރެއްވީމެވެ. އެއީ އެކަލާނގެ އެމީހުންނަށްދެއްވި نعم ޖަނަވާރުތަކުގެ
މައްޗަށް (އެތަކެތި ކަތިލެވޭހިނދުގައި) އެމީހުން الله ގެ ނަންފުޅު

ގޮތުގަންޖަކައެވެ. ފަހެ ތިޔަބައިމީހުންގެ إلـٰـه އީ އެއްގެ إلـٰـه އެކެވެ.
ވީމާ ތިޔަބައިމީހުން، އެކަލާނގެ حضرة އަށް ހަމައެކަނި ކިޔަމަންތެރިވާށެވެ.
އަދި الله ގެ حضرة އަށް މަޑުމައިތިރިވާ މީހުންނަށް، ކަލޭގެފާނު އުފާވެރި
خبر ދެއްވާށެވެ. އެބަޔަކީ الله އެމީހުންނަށް ހަނދުމަކޮށްދެއްވާއިރު
ތިމާގެނާގެ ހިތްތައް ބިރުން ތުރުތުރުއަޅައިގަންނާ ބަޔެކެވެ. އަދި އެބަޔަކީ
ތިމާގެނަށްޖެހޭ މުޞީބާތްތަކާމެދު ކެތްތެރިވާބަޔެކެވެ. އަދި
އެބަޔަކީ ނަމާދު قائم ކުރައްވާ ބަޔެކެވެ. އަދި އަޅަގަނޑު އެމީހުންނަށް
ދެއްވިނަމަ ދެއްވި رزق ން ހޭދަކުރާ ބަޔަކުވެއެވެ.

ބަޔާން:

މާތްރަސްކަލާނގެ ކުރިން ދިޔައީގައިވެސް قربان ކުރުމުގެ ސުންނަތް
ހިނގަމުންދިޔައެވެ. އަދި މި ދުވަހުން ކުރިން ބަޔަކުން عيد ދުވަހެއް عيّن
ކުރެވިދާނެއެވެ. އެދުވަހުން، އެމީހުން الله ގެ ނަމުގައި ޖަނަވާރުތަކުން
قربان ކުރީ އެވެސްވެ. އެންމެފަހުގެ ދިވެހިންގެ قربان ތަން ޚާއްޞަވީ އެވެސް
مكّة އަށެވެ. މި أمّة ގައިވެސް قربان ކުރުން އަކީ ވަރަށްގަދަ ސުންނަތްތަކެކެވެ.
ކިރުކަމަށާވެގެންވާ މީހުންގެ މައްޗަށް އެއީ لازم ކަމެކެވެ. ކުރިން
ދިޔައީގައިވެސް އަޅުކަންކުރުމުގެ މަގުތަކެއްވެއެވެ. ނަމަވެސް ކުރިން
ދިޔައީގެވެސް أصل އަކީ އެކަކެއްކަމެވެ. އެއީ އެއްކައުވަންތަ إلـٰـه އަކީ
الله ކަމަށް ދެވުން إقرار ކުރުން ހިތުން يقين ކުރުމެވެ. مترجم

وَٱلْبُدْنَ جَعَلْنَٰهَا لَكُم مِّن شَعَٰٓئِرِ ٱللَّهِ لَكُمْ فِيهَا خَيْرٌ فَٱذْكُرُوا۟ ٱسْمَ ٱللَّهِ عَلَيْهَا صَوَآفَّ فَإِذَا وَجَبَتْ جُنُوبُهَا فَكُلُوا۟ مِنْهَا وَأَطْعِمُوا۟ ٱلْقَانِعَ وَٱلْمُعْتَرَّ كَذَٰلِكَ سَخَّرْنَٰهَا لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٣٦﴾

އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުންނަށްޓަކައި جمل ތައްލެއްވީ، الله ގެ علامة ތަކުގެ ތެރެއިންނެވެ. ތިޔަބައިމީހުންނަށްޓަކައި އެތަކެތީގައި މަންފާތަކެއްވެއެވެ. ވީމާ އެތަކެތި قربان ކުރާހިނދުގައި ތިންފައިގެމައްޗަށް ކޮޅަށްބަހައްޓާ ހާލުގައި މާތްކަލާނގެ ނަންފުޅު ހަނދުމަކުރާށެވެ. ފަހެ ދެން އެތަކެތީގެ އަރިކަށިތައް ބިމުގައި ޖެހިއްޖެއްޔާއި ފަހެ ތިޔަބައިމީހުން އެއިން ކާށެވެ. އަދި، ސުވާލުން ނުޖަހާ މިސްކީނުންނަށާއި ސުވާލުންޖަހާ މިސްކީނުންނަށްވެސް ކާންދޭށެވެ. މިފަދައިން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެތަކެތި ތިޔަބައިމީހުންނަށްޓަކައި ކިޔަމަންތެރިކޮށްދެއްވީ އެއީ ތިޔަބައިމީހުން شكر ކުރުމަށެވެ.

ބަޔާނެއް:

بدن ގެ أصل މާނައަކީ އެއީ جمل ގެ މާނައެވެ. ނަމަވެސް قربان ކުރުމުގެ ސުންނަތް އަދާކުރުމުގައި ގެރި، މީގޮނުވެސް އެއިގެތެރޭގައި އެކުލެވިގެންވެއެވެ. حديث ފުރުގައިވެއެވެ. ޖަމަލު قربان ކުރުމުގައި ހަތްމީހުންގެ ކިބައިން ފުދޭފުދައިން ގެރިވެސް ހަތްމީހުންގެ ކިބައިން ފުދޭހުއްޓެވެ. صَوَآف ގެ މާނައަކީ އެއީ (جمل) އޭގެ ތިންފައިގެ މައްޗަށް

ކޮށްގަންނަވާނެ ވާތްފަރާތުގެ ބަނދުކުރުމެވެ. ދެން އޭގެ ތަކްބީރުކިޔަމުން ވަޅިޖަހާއިރު الله ގެ ނަންފުޅު بِسْمِ ٱللَّهِ ކިޔައި دعاء ކުރުމެވެ. އެއީ جمل ބިންމަތީގައި ބާއްވައިގެން ކަތިލުމީ ވަރަށްވެސް އުނދަގޫ ކަމެކެވެ. صَوَآف ގެ މާނައަކީ ކަތިލުމަށް އެކަލާނގެ އަންގަވައިދެއްވި އުސޫލާ އެއްގޮތުގައެވެ.

ދެން އެކަލާނގެ އަންގަވައިދެއްވި އުސޫލާ އެއްގޮތަށް ކަތިލުމަށްފަހު ބިމަށް ވެއްޓުމުން އޭގެ މަސް ތިޔަބައިމީހުންވެސް ކާށެވެ. އަދި އެދިގެން ނުވާ މިސްކީނުންނަށާއި ސުވާލުކުރާ މިސްކީނުންނަށް ކާންދޭށެވެ. އޭގެ މަސް ބިންބެހުމަށް ބަޔަކަށް ނުހަނު އިތުރުކަން ބޮޑު ކަމެކެވެ. އެއްބައި ގެވެށިބަޔަކަށް، އަނެއްބައި ފަޤީރުމިސްކީނުންނަށް، އަނެއްބައި ހަދިޔާކުރުމަށްބަހާލުމެވެ. މިއެވެ. مترجم

لَن يَنَالَ ٱللَّهَ لُحُومُهَا وَلَا دِمَآؤُهَا وَلَٰكِن يَنَالُهُ ٱلتَّقْوَىٰ مِنكُمْ ۚ كَذَٰلِكَ سَخَّرَهَا لَكُمْ لِتُكَبِّرُوا۟ ٱللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَىٰكُمْ ۗ وَبَشِّرِ ٱلْمُحْسِنِينَ ﴿٣٧﴾

މާތްރަސްކަލާނގެ حضرة އަށް ފޯރުވެނީ قربانى ގެ މަސްތަކެއް ނުވަތަ އޭގެ ލޭތަކެއްވެސް ނޫނެވެ. ނަމަވެސް މާތްރަސްކަލާނގެ حضرة އަށް ފޯރުވެނީ ތިޔަބައިމީހުންގެ تقوى ވެރިކަމެވެ. އެފަދައިން މާތްރަސްކަލާނގެ އެތަކެތި ތިޔަބައިމީހުންނަށް ކިޔަމަންކޮށް ދެއްވީ އެއީ މާތްރަސްކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދެއްވި هداية ގެ މައްޗަށް الله އަށް މާތްކޮށްހިތުމަށް

އެކަލާނގެއަށް قدر ކުރުމަށްޓަކައެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނު احسان ތެރިންނަށް އުފާވެރިކަމުގެ خبر ދެއްވަވާށެވެ.

ބަޔާނެއް:

جاهليّة ޒަމާނުގައި مشرك ތަކުން قربان ކުރާ ޖަނަވާރުގެ މަސްތައް ތިމާމެންގެ ބުދުތަކުގެ ކުރިމަތީގައި ބަހައްޓައި އުގުޅުއްސުމެވެ. އަދި އެއިގެ ލޭ އެބުދުތަކުގެ މައްޗަށް ފޮޅުވައި އުގުޅުވުމުއެވެ. إسلام دين ، قبول ކުރުމަށްފަހު أصحاب ބޭކަލުން އިތުރު އެކަލޭގެފާނުންގެ އަރިހުގައި قربان ކުރާ ޖަނަވާރުތަކަން އެގޮތަށް ކުރުމާއިމެދުގައި ސުވާލުކުރެއްވިކުރުގައި އެބޭކަލުންނަށް ދިމާވެއިގެންނެވި جواب އަދި އެއީ މިއާޔަތުގައި އަނަން ގެނެވުނު جواب އެވެ. يعني: މާތްރަސްކަލާނގެ އެދިވަޑައިގަންނަވަނީ ތިމަބައިމީހުންގެ تقوى ވެރިކަމާއި إخلاص ތެރިކަމެވެ. قرباني ގެ މަސް ނުވަތަ ލޭއި، އެއީ މާތްރަސްކަލާނގެ ބައްލަވާ އެއްޗެއްނޫނެވެ. إخلاص ތެރިކަމާއި އެކުގައި قربان ކުރާ ޖަނަވާރަކުން ލޭތިކެއް ބިމުގައި ޖެހުމުގެ ކުރީގައި، އެ قربان އަރަނީ اللّه ގެ حضرة ގައި قبول ވެވިދެއެވެ. إخلاص ތެރިކަމާއި އެކުގައި ކުރާ صدقات އެއް ފަޤީރާގެ އަތަށް ޖެހުމުގެ ކުރީގައި އެ صدقات އަރަނީ اللّه ގެ حضرة ގައި قبول ވެވިދެއެވެ. مترجم .

﴿ إِنَّ ٱللَّهَ يُدَٰفِعُ عَنِ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْۗ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ خَوَّانٖ كَفُورٍ ٣٨ ﴾

ހަމަލާދެވަރުން މާތްރަސްކަލާނގެ إيمان ވެއްޖެ މީސްތަކުން دفاع ކޮށްދެއްވާތެވެ. ހަމަލާދެވަރުން، خيانة ތެރިވެ ކާފަރުވާ ކޮންމެ މީހަކަށް الله ލޯބިވެވޮޑިގެން ނުވެތެވެ.

أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَـٰتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظُلِمُوا۟ ۚ وَإِنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ ﴿٣٩﴾ ٱلَّذِينَ أُخْرِجُوا۟ مِن دِيَـٰرِهِم بِغَيْرِ حَقٍّ إِلَّآ أَن يَقُولُوا۟ رَبُّنَا ٱللَّهُ ۗ وَلَوْلَا دَفْعُ ٱللَّهِ ٱلنَّاسَ بَعْضَهُم بِبَعْضٍ لَّهُدِّمَتْ صَوَٰمِعُ وَبِيَعٌ وَصَلَوَٰتٌ وَمَسَـٰجِدُ يُذْكَرُ فِيهَا ٱسْمُ ٱللَّهِ كَثِيرًا ۗ وَلَيَنصُرَنَّ ٱللَّهُ مَن يَنصُرُهُۥٓ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ لَقَوِىٌّ عَزِيزٌ ﴿٤٠﴾

ތިމާގެންނާއި ދެކޮޅަށް ހަނގުރާމަކުރާ ކާފިރުންނާއި ހަނގުރާމަކުރުމަށް ތިމާގެން އިސްލާމްތަކުންނަށް ހުއްދަދެއްވިއްޖެއެވެ. އެއުރީ އެމީހުންނީ އަނިޔާ ލިބިވުނު ބަޔަކުއެވެ. އެއްވެސް ޝައްކެއްނެތެވެ. މާތްރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް نصر ދެއްވުމުގެ މައްޗަށް ނުހަނު ކުޅަދުންވަންތަ ކަލާނގެއެވެ. (އަދި އެއުރީ) އެމީހުންނީ ތިމާގެންގެ ربّ އީ الله އެވެ. މިފަދައިން ބުނާބަހުން ނޫނީ އެހެން އެއްވެސް حقّ އަކާއި ނުލައި ތިމާގެންގެ ގެދޮރުން ނެރެވުނު މީހުންނެވެ. އަދި މީސްތަކުންނަށް، އެއްބަޔަކު ދުރުކުރައްވައި އަނެއްބަޔަކު (ގެ ނުކުރައްވާނަމަ) الله ދުރުކުރެއްވުން ނުވާނަމަ، نصارى އިންގެ ފައްޅިތަކާއި، އަޅުކަންކުރާ ތަންތަނާއި، ޔަހޫދީންގެ ފައްޅިތަކާއި، ގިނަގިނައިން الله ގެ اسم ޒިކުރު ނަންގަނެވޭ މިސްކިތްތަކާއި (މިފަދަ ތަންތަން) ސުންނާފަތިކުރެވިއްޖެހެން

ކަށަވަރެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله އަށް نصر ދޭ މީހަކަށް، އެކަލާނގެ نصر ދެއްވާނެކަން ކަށަވަރެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله އީ ނުހަނު ގަދަފަދަވަންތަ عزيز ވަންތަ ރަސްކަލާނގެކަން ކަށަވަރެވެ.

ބަޔާނެއް:

دفاعى ހަނގުރާމަކުރުމުގެ آية ބާވައިލެއްވިފައި އެވަނީ، مكّة ގެ ކާފިރުންތަކުން، سلام އާއި صلوت ދެއްވި އިބުރާ އެކަލާނގެ ރަސޫލާއި އަދި އެކަލާނގެ ރަސޫލުންގެ أصحاب ބޭކަލުން مدينة އިންވެސް ނެރުމުގައި ގަދަ މަސައްކަތެއްކުރިކަން ފެނިވަޑައިގަތުމުން، ބައެއް ދަންނަބޭކަލުން ވިދާޅުވާގޮތުގައި މި آية އަކީ އެއީ ހަނގުރާމައިގެ ފުރަތަމަ އެންމެ ފުރަތަމަ ބާވައިލެއްވި آية އެވެ. ކޮންމެއަކަސް ބައެއް މުފައްސިރުން ގައިރު އަދިވެސް ނިކަމެތި ކުދިކުދި ފަދަ ކުރިން ހަނގުރާމަ ކުރުން އެއީ ވާޖިބުވެގެންވާ ކަމެކެވެ. نصارى އިންގެ ކުދިކުދި ފައްޅިތަކަށް صوامع އެވެ ކިޔައެވެ. بيعُ ކިޔަނީ އެމީހުންގެ ބޮޑެތި ފައްޅިތަކަށެވެ. صَلَوَات އެވެ ކިޔަނީ يهودى އިންގެ ފައްޅިތަކަށެވެ. مسجد އެވެ ކިޔަނީ إسلام ންގެ މިސްކިތްތަކަށެވެ. ކޮންމެއަކަސް إسلام ންގެ މިސްކިތްތައް ފިޔަވައި އަދި ކަންކަމުގަ ން خاصّ ކުރެވިފައިވާ ތަންތަން އެއީ صوامع އާއި بيع އާއި صَلَوَات އާއި އަދި އެހެން ތަންތަނުގެ މައްޗަށް شامل ،

އެބަހީ: އެކުލެވިގެންވާ ތަންތަނެވެ. مترجم

ٱلَّذِينَ إِن مَّكَّنَّٰهُمْ فِي ٱلْأَرْضِ أَقَامُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتَوُاْ ٱلزَّكَوٰةَ وَأَمَرُواْ بِٱلْمَعْرُوفِ وَنَهَوْاْ عَنِ ٱلْمُنكَرِۗ وَلِلَّهِ عَٰقِبَةُ ٱلْأُمُورِ ﴿٤١﴾

އެމީހުންނީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުން މިބިމުގައި ހަރުލައްވަވައި ދިއްޔާއި يعنى: ވެރިކަން ދެއްވަވައިދިއްޔާއި ނަމާދު قائم ކޮށް زكاة ދީ ހެޔޮކަންތަކަށް أمر ކޮށް ނުބައިކަންތަކުން ނަހީކޮށް އުޅޭ ބައެކެވެ. އަދި ހުރިހައި ކަމެއްގެ انجام يعنى: ނިމުންތައް އޮތީ الله ގެ اختيار ވަންތަކަމުގައެވެ. (އެމީހުންނެވެ. މިއާޔަތުން މިތާނގައި ބުނެވިފައި އެވާ ބައަކީ އެއީ ކުރީގައި ނަންގެނެވިދިޔަ مهاجر ބައިކަލުންނަކީ އެމީހުންނެވެ. مترجم)

وَإِن يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ وَثَمُودُ ﴿٤٢﴾ وَقَوْمُ إِبْرَٰهِيمَ وَقَوْمُ لُوطٍ ﴿٤٣﴾ وَأَصْحَٰبُ مَدْيَنَۖ وَكُذِّبَ مُوسَىٰ فَأَمْلَيْتُ لِلْكَٰفِرِينَ ثُمَّ أَخَذْتُهُمْۖ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿٤٤﴾ فَكَأَيِّن مِّن قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَٰهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ فَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَىٰ عُرُوشِهَا وَبِئْرٍ مُّعَطَّلَةٍ وَقَصْرٍ مَّشِيدٍ ﴿٤٥﴾ أَفَلَمْ يَسِيرُواْ فِي ٱلْأَرْضِ فَتَكُونَ لَهُمْ قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ بِهَآ أَوْ ءَاذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَاۖ فَإِنَّهَا لَا تَعْمَى ٱلْأَبْصَٰرُ وَلَٰكِن تَعْمَى ٱلْقُلُوبُ ٱلَّتِي فِي ٱلصُّدُورِ ﴿٤٦﴾

އަދި އެމީހުން ކަލޭގެފާނު ދޮގުކުރިއަސް (އެބަހީ އަދި އާކާއްޔުންނެވެ.) އެބައި އެމީހުންގެ ކުރީގައި نوح ގެފާނުގެ قوم އާއި عاد ގެ قوم އާއި، ثمود ބަޔަކުގެމީހުން (އެއުރެންގެ ރަސޫލުން) ދޮގުކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި

إبراهيم ގެފުޅުންގެ قوم އާއި لوط ގެފުޅުންގެ قوم ގެ މީހުންވެސްމެއެވެ. އަދި مدين ގެ أهل ވެރިންނާއި، މި އެންމެހައިންނެވެސް އެމީހުންގެ، ނަބިއްޔުންނަށް ދޮގުކުރިއެވެ. އަދި، ހަމަ މިފަދައިން موسى ގެފުޅުވެސް ވެސް ދޮގުކުރެވިފައިވެއެވެ. ވީމާ މިމަންމަކުން ކާފިރުންގެ އެކާފިރުންނަށް (ކާފިރުންނަށް) ލުއިލާ ދެއްވީމެވެ. ދެން (އޭގެ ފަހުން) މިމަންމަކުން ކާފިރުންގެ އެމީހުން ހިފެއްވީމެވެ. ފަހެ ދެން މިމަންމަކުން ކާފިރުންގެ އިންކާރުކުރުމަށް ބަދަލުދިނުމުގެ ޢަޛާބު ހުރީ ކިހާވަރަކަށްތޯއެވެ. އެހެންކަމުން اهل ވެރިން އަނިޔާވެރިވެގެންވީ މިމަންމަކުން ކާފިރުންގެ ހަލާކުކޮށްލީ ކިތައްކިތައް ރަށްތޯއެވެ؟ ފަހެ އެރަށްރަށް ފޮޅުވެ ތަކެއްޓާއި عمارات ތަކެއް ވެއްޓި ފުނޑުވެފައިވެއެވެ. އަދި (އެރަށްރަށުގައިވާ) ފެނުގަނޑުފައިވާ ކިތައްކިތައް ވަޅުތަކާއި އުސްކޮށް ބިނާކުރެވިފައިވާ ކިތައްކިތައް ގަނޑުވަރުތޯއެވެ؟ ފަހެ އެމީހުން ބިމުގައި ދަތުރުތަކުރަމުން ނުދާނީ ހެއްޔެވެ؟ އެހެންނަމަ، އެމީހުން ވިސްނައި ހަދާނެ ހިތްތަކެއް އެމީހުންނަށް ލިބިގެންވާނެއެވެ. ނުވަތަ އެއިން އެމީހުން އަޑުއަހާނެ ކަންފަތްތަކެއް (އެމީހުންނަށް) ލިބޭނެއެވެ. އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން ލޯތަކެއް ކަނުވެނީއެއް ނޫނެވެ. އަދި ޞުދޫރުގައިވާ ހިތްތަކެވެ.

ބަޔާން:

މި آية ތަކުގައި މާތްރަސްކަލާނގެ އެވަނީ سلام އާއި صلوات ލެއްވި އިތުރު رسول الله ގެފުޅުން މަސަލަތްތެރި ކުރައްވައިދެއްވައިފައެވެ.

އަންގަވައިފައި އެވަނީ އެއީ، ކާފިރުބަޔަކުން ކަލޭގެފާނުން ދޮގުކުރާތީ ވަރަކަށް ދޮގުކުރިއަދުއްވެސްވާނެއެވެ. އެއަދީ އާދަކުންނެވެ. ކަލޭގެފާނުންގެ ކުރީގައި ވަޖައިގެންނުވި ނަބީބޭކަލުންނަށްވެސް ދިރުވަޖައިގަތި ހެދި ކަލޭގެފާނުންނަށްވެސް، މިއަދުރިވަޖައިގަންނަވާ ދުއްމުރާކާއި އެނދަރުގެ ފުށުމަކެވެ. މި ފަދައިންނެވެ. مترجم .

وَيَسۡتَعۡجِلُونَكَ بِٱلۡعَذَابِ وَلَن يُخۡلِفَ ٱللَّهُ وَعۡدَهُۥۚ وَإِنَّ يَوۡمًا عِندَ رَبِّكَ كَأَلۡفِ سَنَةٖ مِّمَّا تَعُدُّونَ ﴿٤٧﴾ وَكَأَيِّن مِّن قَرۡيَةٍ أَمۡلَيۡتُ لَهَا وَهِيَ ظَالِمَةٞ ثُمَّ أَخَذۡتُهَا وَإِلَيَّ ٱلۡمَصِيرُ ﴿٤٨﴾

އަދި އެމީހުން ކަލޭގެފާނުގެ އަރިހުން عذاب އަވަސްކުރަން އެދެނީއެވެ. الله އެކަލާނގެ وعد ފުރުއްވައި ހަމަ ހިފައި خلاف ނުކުރައްވާނެއެވެ. حقيقة ގައި، ކަލޭގެފާނުގެވެރި ربّ ގެ حضرة ގައި އެންމެ ދުވަހެއް އެއީ ތިޔަބައިމީހުން އެއްހާސްއަހަރު ކަމުގައި عدد ކުރެއްގެ ދުވަސްތަކާއި އެއްފަދަ ދުވަހެކެވެ. އަދި ރަށްތަކުގެ ތެރެއިން އެތަކެއް އަނިޔާވެރިވެގެންވާ ރަށުތަކުގައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެބަޔަށް (ތަންވަޅުދެއްވުމުގެ ފުރުޞަތުގައި) ލިއްބަވައި ހަލާކުކުރައްވައިފައިވަނީ ބިޔަމަންދު ހައްޔަރެކެވެ. އަދި އެމީސްތަކުންގެ އެނބުރި އައުންވާނީވެސް ހަމަ ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة އަށެވެ.

قُلۡ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ إِنَّمَآ أَنَا۠ لَكُمۡ نَذِيرٞ مُّبِينٞ ﴿٤٩﴾ فَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ

ٱلصَّٰلِحَٰتِ لَهُم مَّغۡفِرَةٞ وَرِزۡقٞ كَرِيمٞ ٥٠ وَٱلَّذِينَ سَعَوۡاْ فِيٓ ءَايَٰتِنَا مُعَٰجِزِينَ
أُوْلَٰٓئِكَ أَصۡحَٰبُ ٱلۡجَحِيمِ ٥١

ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. އޭ މީސްތަކުންނޭވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންކަލޭގެފާނީ ތިޔަބައިމީހުންނަށްޓަކައި ފާޅުވެގެންވާ نذير އަކީމެވެ. ފަހެ އެބަޔަކީ إيمان ވެ ހެޔޮ عمل ތައްކުރި ބައެއްމީހުންނަށް، ފަހެ އެބައިމީހުންނަށްޓަކައި ފާފަފުއްސެވުން ވެއެވެ. އަދި މާތްވެގެންވާ رزق ތައްވެސް ވެއެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތަކާމެދު ދެކޮޅުހަދައި ނުކުޅެއްދަން އުޅުނުމީހުން ނަރަކައިގެ އަހުލުވެރިންނެވެ.

وَمَآ أَرۡسَلۡنَا مِن قَبۡلِكَ مِن رَّسُولٖ وَلَا نَبِيٍّ إِلَّآ إِذَا تَمَنَّىٰٓ أَلۡقَى ٱلشَّيۡطَٰنُ فِيٓ أُمۡنِيَّتِهِۦ فَيَنسَخُ ٱللَّهُ مَا يُلۡقِي ٱلشَّيۡطَٰنُ ثُمَّ يُحۡكِمُ ٱللَّهُ ءَايَٰتِهِۦۗ وَٱللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٞ ٥٢ لِّيَجۡعَلَ مَا يُلۡقِي ٱلشَّيۡطَٰنُ فِتۡنَةٗ لِّلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٞ وَٱلۡقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمۡۗ وَإِنَّ ٱلظَّٰلِمِينَ لَفِي شِقَاقِۭ بَعِيدٖ ٥٣ وَلِيَعۡلَمَ ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡعِلۡمَ أَنَّهُ ٱلۡحَقُّ مِن رَّبِّكَ فَيُؤۡمِنُواْ بِهِۦ فَتُخۡبِتَ لَهُۥ قُلُوبُهُمۡۗ وَإِنَّ ٱللَّهَ لَهَادِ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِلَىٰ صِرَٰطٖ مُّسۡتَقِيمٖ ٥٤

އެބޭކަލަކު ކިޔަވާވިދާޅުވެއްޖެހިނދު، އެބޭކަލުގެ ކިޔަވާވިދާޅުވުމުގެ ތެރެއަށް شيطان އާ އުނގެ ވަސްވާސްތަކެއް ވައްދާލައިފާ ބޭކަލަކުފޮނުއްވި، ކަލޭގެފާނުގެ ކުރިން އަހަރެމެން ރަސޫލަކު އަދި

ނަބިއްޔަކުވެސް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ނުފޮނުއްވަމެވެ. ފަހެ شيطان އާ ވައްދާ ވަސްވާސްތެރިކަން الله ނައްތާލައްވައެވެ. ދެން الله އެކަލާނގެ އާޔަތްތައް ސާބިތުކޮށްދެއްވައެވެ. އަދި الله އީ حكيم ވަންތަ، ކޮންމެ ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. އެހެނީ، އެއުރެންގެ ހިތްތަކުގައި ބަލިމަޑުކަމެއް ހުންނަމީހުންނާއި އެއުރެންގެ ހިތްތައް ހަރުކަށިވެފައިވާ މީހުންނަށް امتحان އެއްކަމުގައި شيطان އާ ވައްދާ ވަސްވާސްތެރިކަން ލެއްވުމަށްޓަކައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އަނިޔާވެރިންވަނީ ނުހަނު ބޮޑު ދުރުވެރިކަމެއްގައެވެ. (އަދި އެކަލާނގެ އެފަދައިން ފައްވަވަނީ އެއީ) علم ވެރިކަން ލިބިފައިވާ ބަޔަކަށް އެއީ ކަލޭގެފާނުގެ ވެރި ربّ ގެ حضرة ން އައި حقّ ބަސްފުޅުކަން އެނގި އެއަށް إيمان ވުމަށާއި، ދެން އަދި އެމީހުންގެ ހިތްތައް އަދިވެސް ބޯލަނބާ އޭގެ ފަރާތަށް ނިކަމެތިވުމަށްޓަކައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله އީ، إيمان ވެއްޖެ މީސްތަކުންނަށް ތެދުސީދާމަގަކަށް މަގުދައްކަވާ ރަސްކަލާނގެކަން ކަށަވަރެވެ.

ބަޔާނެއް:

މި آية ގެ تفسير ގެތެރޭގައި، ގިނަ مفسّر ބޭފުޅުން غرانيق ގެ حديث بيان ކުރައްވައިފައެވެ. އަދި މި غرانيق ވާހަކަ حبش ކަރައަށް هجرة ކުރެއްވި مهاجر ބޭފުޅުންނަށް އިވިވަޑައިގެންނެވި ހިނދުގައި އެބޭފުޅުން مكّة އަށް އަލުން އެނބުރިވަޑައިގެންނެވި ވާހަކަވެސް بيان ކުރައްވައިފައިވެއެވެ. ނަމަވެސް غرانيق ގެ

ވާހަކައަށް ނަންގެނެވިފައިވާ حديث ތަކަކީ صحّ ވެގެންވާ سند އަކުން ثابت ކުރެވޭފަދަ حديث ތަކެއްނޫނެވެ. އަދި ހެއްދެވިއްޖެއެވެ. ވާހަކައަކީ قرآن ގެ آية ތަކާއިވެސް خلاف ވާ ވާހަކައެކެވެ.

ވާހަކައަކީ ابن ابي حاتم ދަދަ ދުރުދުރުގައި ރިވާވެގެންވާ حديث އެކެވެ. އެއީ "سلام އާއި صلوات ލެއްވި އިލާހު رسول الله ގެފާނުން مكّة ގައި سورة النّجم ކިޔަވައި ވިދާޅުވަމުން أَفَرَءَيْتُمُ ٱللَّٰتَ وَٱلْعُزَّىٰ ﴿١٩﴾ وَمَنَوٰةَ ٱلثَّالِثَةَ ٱلْأُخْرَىٰٓ ﴿٢٠﴾ މިހިސާބަށް ވިދާޅުވިއިރު إبليس އެކަލޭގެފާނުގެ ދުލުގެ މައްޗަށް (تلك الغرانيق العلى وان شفاعتهم تُرْتَجى) މިބަސްތައް އެޅުއްވިއެވެ. ވީމާ އިލާހު އެކަލޭގެފާނުން ދުވަހަކުވެސް އެކާފިރުންތަކުންގެ ބުދުތަކަށް مدح ކުރައްވައިފައިނުވާ حال ކޮޅުގައި މިއަދު އެބުދުތަކަށް مدح ކުރެއްވިކަމަށްބަލައި، އެންމެހައި مشرك ންކުން އެކަމަށް އުފާކުރުމެވެ. سورة ނިންމަވައިފައި އެކަލޭގެފާނުން سجدة އަށް ވެޓިވަޑައި ގަންނަވައިނުދޭ އެތާނގައި حاضر ވެތިބި كافر ންނާއި އެންމެހައި إسلام ންނެވެސް سجدة އަށް ވެޓިއްޖެއެވެ." މިއެވެ.

لات އާއި عُزّى އާއި އަދި مناة އާއި މިއީން އެއީގެ ވާހަކަ، نجم سورة ގެ ترجمة ގައި އެބަ އައުމެއެވެ. އެއީން އެއްކަމެއްގައި مشرك ންގެ ބުދުތަކުގެ ތަރުޙީނުވާ ބިންބުދެވެ. غرانيق އަކީ غرنيق ގެ جمع އެވެ. غرنيق އެވެ ހިތަދި ފޮނަން އޮޅު، ކަނޑުދަނޑު ދިމަ ދުނަންބަކަރެވެ. އަދި ދިވެހި ދުނަ ގަނޑުދޫ އައުރުވާން ދިރިހުރުންނަށާއި އަންގުންނަންވެސް

غرانيق އެވެ ކިޔައި އުޅެއެވެ. ދެން (تلك الغرانيق العلى وان شفاعتهم تُرْتَجَى) މިބަސްތަކުގެ معن އެއްކަމުގައި ވަނީ އެއީ ބުދުތަކަކީ، މަތިވެރި ދޫނިވެރި އައްޗުވާނުންނެވެ. އަދި އެމީހުންނީ އެމީހުންގެ ކިބައިން شفاعة ތެރިކަންވެސް އެދިވިގެންވާ ބައެކުދެއެވެ. މިފަދައިންނެވެ. އާއެކެވެ! آية ގައި تمنّىٰ ގެ لفظ ވޫރުންތޮއެވެ. އޭގެ أصل މާނައަކީ ކޮށްތަކުރުމާއި އެދުމުގެ معن އެވެ. ބައެއްފަހަރަކުން قراءة ގެ يعنى: ކިޔުމުގެ معن ވެސް އައިން އެދިވިގެންވެއެވެ. آية ގައިވާ تمنّىٰ ގެ معن ، ކިޔުމުގެ معن އިން މާނަކުރެއްވިނަމަ، غرانيق ގެ ވާހަކަ ހިސާބަކަށް صحّ ވެގެންވިޔަ އެއީ އެކަކިގެންވާ ކަމެކެވެ. ނަމަވެސް އެއީ ކުރެވޭނޭކަ މާނައެއްނޫނެވެ. އެހެނީ قرآن އީ މާތްރަސްކަލާނގެ ރައްކާތެރިކުރައްވައި އަދި އަބަދާއި އަބަދު ރައްކާތެރިކުރެއްވުމަށް وعد ކުރައްވައިފައިވާ، ކީރިތި މާތް ފޮތެކެވެ. غرانيق ގެ ވާހަކައީ ތެދުވާހަކައެއްކަމުގައި ބަލައި تمنّىٰ ގެ معن ، ކިޔުމުގެ މާނަކުރުމުގައި ހަދައިފިނަމަ، ކީރިތި قرآن އަށް ޖެހިފައިވާ ރައްކާތެރިވަންތަކަން ޖޫނުނާނީ ނުރައްކާތެރިވެފައެވެ. ވީމާ އެއަށް އެއްވެސް مؤمن އަކު قبول ކުރެވޭނެވާނޭކަ ވާހަކައެއްނޫނެވެ. މާނައެއްނޫނެވެ.

نعم! ކޮންމެ رسول ބޭކަލަކުގެ ނުވަތަ ނަބީބޭކަލަކުގެ އެންމެ މަތިވެރި މާތް އެދުންތަކެއްކަމުގައިވަނީ އެއީ އެބޭކަލުން ގެންނެވި އެއްކައުވަންތަ دين މިދުނިޔޭގައި ފެތުރުއްވުމެވެ. ނަމަވެސް

އެބައިކާފިރުންގެ މިމަތިވެފައި އެދުންތެރިވުމަ ފުރިހަމަވީމަ ނުހިނގުމަކަން، يعنى:
އެއްކަލަވަންތަ دين މިދުނިޔޭގައި ފެތުރުމަށް ނުހިނގުމަކަން، شيطان
ހުސްނަބި އަބަދު އަބަދު، ފިތަވަލަކަށްފުރު ފިތަވަލެއް އަލައަލައެވެ.
ނަމަވެސް އެސްތުރު އެކަމަށްޓަކައި، އަލާނަމަ އަލާމައި ހުރައެއް،
މާތްރަސްކަލާނގެ ގެންދަވަނީ ދުރުކުރައްވަވާލުއްވަނީއެވެ. އެބުނެކާފިރުންގެ
އެދުންތެރިވުމަކަން، އެސްތުރު ހުރަސްތަކެއް ނުއަޅާ، އެއްވެސް رسول
ބައިކާފަރު ނުވަތަ نبى ބައިކާފަރު ދުނިޔެއަކު ވަޑައިގެންފައެއް ނުވެއެވެ.
މާތްރަސްކަލާނގެ މި آية ގައި އަންގަވައިފައި އެވަނީ މިފަދައިންނެވެ.
فتدبر ރަނގަޅަށް ވިސްނާށެވެ. ވިމާ، ކުރައްވުން ވަރަކަށް ރަނގަޅަށް
ތަދުބީރުކުރައްވައި، ރަނގަޅަށް ވިސްނާވަޑައިގަންނަވާށެވެ. مترجم

وَلَا يَزَالُ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ فِى مِرْيَةٍ مِّنْهُ حَتَّىٰ تَأْتِيَهُمُ ٱلسَّاعَةُ بَغْتَةً أَوْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابُ يَوْمٍ عَقِيمٍ ﴿٥٥﴾ ٱلْمُلْكُ يَوْمَئِذٍ لِّلَّهِ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ ۚ فَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ فِى جَنَّٰتِ ٱلنَّعِيمِ ﴿٥٦﴾ وَٱلَّذِينَ كَفَرُواْ وَكَذَّبُواْ بِـَٔايَٰتِنَا فَأُوْلَٰٓئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿٥٧﴾

ކާފިރުވެއްޖެ މީސްތަކުން ޝައްކުގައި އޮތުމުގެ މަތިން، قيامة ގެ ވަގުތު
ކުއްލިއަކަށް އަތުވެއްޖައުމަށް ދާންދެން ނުވަތަ نحس ދުވަހެއްގެ عذاب
އަތުވެއްޖައުމަށް ދާންދެން ވެސް قرآن އާއި ދޭތެރޭގައި ޝައްކުގައި ހުރެތެވެ.
ވީއިރު އެދުވަހުން ހުރިހާ ހަމައެކަނި الله އަށެވެ. އެކަލާނގެ

އެމީހުންގެ ދެމެދުގައި فيصلة ކުރައްވާނެއެވެ. ދެން إيمان ވެ ހެޔޮ عمل ތަކެއް ކުޅަ މީސްތަކުންނަކީ، نعمة ތަކުން ފުރިފުރިގެންވާ ސުވަރުގެތަކުގައެވެ. އަދި ކާފަރުވެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ آية ތަކެއް ދޮގުކުރަ މީހުން އެއީ ދެން އެމީހުންނަށްޓަކައި ނިކަމެތިކޮށްދެނިވި عذاب އެއް ހުރި ހުށްޓެވެ.

وَٱلَّذِينَ هَاجَرُواْ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ ثُمَّ قُتِلُوٓاْ أَوۡ مَاتُواْ لَيَرۡزُقَنَّهُمُ ٱللَّهُ رِزۡقًا حَسَنٗاۚ وَإِنَّ ٱللَّهَ لَهُوَ خَيۡرُ ٱلرَّٰزِقِينَ ﴿٥٨﴾ لَيُدۡخِلَنَّهُم مُّدۡخَلٗا يَرۡضَوۡنَهُۥۗ وَإِنَّ ٱللَّهَ لَعَلِيمٌ حَلِيمٞ ﴿٥٩﴾ ۞ذَٰلِكَۖ وَمَنۡ عَاقَبَ بِمِثۡلِ مَا عُوقِبَ بِهِۦ ثُمَّ بُغِيَ عَلَيۡهِ لَيَنصُرَنَّهُ ٱللَّهُۚ إِنَّ ٱللَّهَ لَعَفُوٌّ غَفُورٞ ﴿٦٠﴾

އަދި ބަޔަކު الله ގެ މަގުގައި ހިޖުރަވެ ވަޠަންދޫކޮށްފައި، ދެން އެމަގުގައި شهيد ވެއްޖެނަމަ ނުވަތަ މަރުވެއްޖެނަމަ، ހަމަކަށަވަރުން މާތްރަސްކަލާނގެ އެބައިމީހުނަށް ނުހަނު ރަނގަޅަށް ރިޒުގުދެއްވާނެއެވެ. ޝައްކެއްނެތެވެ! الله އީ رزق ދެއްވާ އެންމެ ހެޔޮކަންބޮޑު ރަސްކަލާނގެއެވެ. (އަދި) ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން ރުހިގެންވަނިވިތަނަކަށް (އެބަހީ: ސުވަރުގެއަށް) އެކަލާނގެ އެމީހުން ވައްދަވާނެއެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން الله އީ ނުހަނުބޮޑަށް ދަންނަވޮޑިގެންވާ حليم ވަންތަ ކަލާނގެއެވެ. (ކަންނުހިމަތި) އެއީއެވެ. އަދި މީހަކު ތިމާއަށް އަނިޔާދިޔުމުގެ މިންވަރަކަށް، ބަދަލުހިފައިފިނަމަ، ދެން ތިމާގެމައްޗަށް، އިތުރަށް އަނިޔާކުރެވިއްޖެނަމަ. ޝައްކެއްނެތި

މާތްރަސްކަލާނގެ އެދިހަކަށް نصر ދެއްވާނެތެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله އީ ގިނަގިނައިން عفو ކުރައްވާ ގިނަގިނައިން ފާފަފުއްސަވާ ރަސްކަލާނގެކަން ކަށަވަރެވެ.

ذَٰلِكَ بِأَنَّ ٱللَّهَ يُولِجُ ٱلَّيْلَ فِى ٱلنَّهَارِ وَيُولِجُ ٱلنَّهَارَ فِى ٱلَّيْلِ وَأَنَّ ٱللَّهَ سَمِيعٌۢ بَصِيرٌ ﴿٦١﴾ ذَٰلِكَ بِأَنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِن دُونِهِۦ هُوَ ٱلْبَٰطِلُ وَأَنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلْعَلِىُّ ٱلْكَبِيرُ ﴿٦٢﴾

އޭގެސަބަބަކީ ދިއުމެވެ. އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން މާތްރަސްކަލާނގެ، ރޭގަނޑު ދުވާލުގެތެރެއަށް އަދި ދުވާލު ރޭގަނޑުގެތެރެއަށް ވައްދަވައެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން މާތްރަސްކަލާނގެއީ މޮޅުވާ އަޑުއައްސަވާވޮޑިގެންވާ، ބައްލަވާވޮޑިގެންވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ. ސަބަބަކީ އެއީ، ހަމަކަށަވަރުން حقّ ވަންތަ ކަލާނގެއީ، ހަމަ الله ކަމުގައިވުމެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެ ފިޔަވައި އެމީހުން އަޅުކަންކުރާ ހަމަ އެއްޗެއް އެއީ، باطل އެއްޗެއްކަމުގައި ވުމެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން الله އީ، އެންމެމަތިވެރި، އެންމެ عظمة ބޮޑު ރަސްކަލާނގެއެވެ.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ ٱللَّهَ أَنزَلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً فَتُصْبِحُ ٱلْأَرْضُ مُخْضَرَّةً ۗ إِنَّ ٱللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ ﴿٦٣﴾ لَّهُۥ مَا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِى ٱلْأَرْضِ ۗ وَإِنَّ ٱللَّهَ لَهُوَ ٱلْغَنِىُّ ٱلْحَمِيدُ ﴿٦٤﴾ أَلَمْ تَرَ أَنَّ ٱللَّهَ سَخَّرَ لَكُم مَّا فِى ٱلْأَرْضِ وَٱلْفُلْكَ تَجْرِى فِى

ٱلْبَحْرِ بِأَمْرِهِۦ وَيُمْسِكُ ٱلسَّمَآءَ أَن تَقَعَ عَلَى ٱلْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِۦٓ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ بِٱلنَّاسِ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿٦٥﴾ وَهُوَ ٱلَّذِىٓ أَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ۗ إِنَّ ٱلْإِنسَٰنَ لَكَفُورٌ ﴿٦٦﴾

ހަމަކަށަވަރުން މާތްރަސްކަލާނގެ އުޑުން ފެން ބާވައިލައްވާތީން ކަލާއަށް ނުފެންނަނީހެއްޔެވެ. ފަހެ (އެހިނދުގައި) ބިންގަނޑު ފެހިކުރަމުން ވެދެއެވެ. (يعنى: ގަސްގަހާގެހި ފެހިގަދައި ބިންގަނޑު ފެހިކުރަމުންދޭ މަނަކަން ވެދެއެވެ.) ހަމަކަށަވަރުން الله އީ ވެރިބާރުވަންތަކަން ނުހަނުބޮޑު، މަޖަލަން ދެރަފުޅުގެ ދޮރާ، ރަސްކަލާނގެއެވެ. އުޑުމަތީގައިވާހައި އެއްޗަކާއި، އަދި ބިމުގައި ވާހައި އެއްޗަކީ ملك ވެގެންވަނީ، ހަމަ އެކަލާނގެއަށެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެއީ ފުދިވޮޑިގެންވާ ގިނަގިނައިން حمد ލިބިވޮޑިގެންވާ ރަސްކަލާނގެކަން ކަށަވަރެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، الله ބިމުގައިވާހާ ތަކެއްޗެއް ތިޔަބައިމީހުންނަށްޓަކައި خدمة ތެރިކުރުއްވުމާއި، ކަނޑުގައި ނައުފަހަރުދުއްވުމާއި، އެކަލާނގެ އަމުރުފުޅާ އެއްގޮތަށާއި، އެކަލާނގެ اذن ފުޅާލައިގެންނޫނީ، ބިމުގެމައްޗަށް އުޑުނުވެއްޓޭގޮތަށް ހިފަހައްޓަވާކަން، ތިބާއަށް ނުފެނެނީހެއްޔެވެ؟ ހަމަކަށަވަރުން الله އީ، މީސްތަކުންނަށް ނުހަނު އޯގާވަންތަ، رحيم ވަންތަ ރަސްކަލާނގެކަން ކަށަވަރެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން ދިރުއްވާލެއްވީ ހަމަ އެކަލާނގެއެވެ. ދެން

ތިޔަބައިމީހުން މަރުގެންނަވައި އަލުން ތިޔަބައިމީހުން ދިރުއްވާނީވެސް ހަމަ އެކަލާނގެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން آدم ގެދަރިކޮޅީ ނުހަނު ނާޝުކުރުވެރިއެކެވެ. يعنى: (نعمة އަށް ނުހަނު ބޮޑަށް ކާފަރުވާ މީހެކެވެ.)

لِّكُلِّ أُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنسَكًا هُمْ نَاسِكُوهُ ۖ فَلَا يُنَازِعُنَّكَ فِي ٱلْأَمْرِ ۚ وَٱدْعُ إِلَىٰ رَبِّكَ ۖ إِنَّكَ لَعَلَىٰ هُدًى مُّسْتَقِيمٍ ﴿٦٧﴾ وَإِن جَٰدَلُوكَ فَقُلِ ٱللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٦٨﴾ ٱللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ فِيمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿٦٩﴾

އެއުރެން އެއަށް تبع ވުމަށްޓަކައި ތިމަން الله ކޮންމެ أمّة އަކަށްވެސް شريعة އެއް ލެއްވީމެވެ. ފަހެ އެއުރެން އެކަންތަކާމެދު ކަލޭގެފާނާ ޖަދަލު ނުކުރާހުށިކަމެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ވެރިރަސްކަލާނގެމަގަށް (މީސްތަކުންނަށް) ކަލޭގެފާނު ގޮވައިލައްވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނުވަނީ ސީދާވެގެންވާ ތެދުމަގެއްގެ މަތީގައިކަން ކަށަވަރެވެ. ދެންވެސް އެމީހުން ކަލޭގެފާނާ ޖަދަލުކުރަމުން ތިބިނަމަ، ފަހެ ކަލޭގެފާނުން ވިދާޅުވާށެވެ. މާތްރަސްކަލާނގެއީ ތިޔަބައިމީހުންކުރާ عمل ތައް މޮޅަށް ދަންނަވޮޑިގެންވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ. قيامة ދުވަހުން ތިޔަބައިމީހުންކޮށްއުޅުނު اختلاف ތަކާއިމެދުގައި، މާތްރަސްކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުންގެ ދެމެދުގައި فيصلة ކުރައްވާނެއެވެ.

أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ ٱللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِى ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ ۗ إِنَّ ذَٰلِكَ فِى كِتَٰبٍ ۚ إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى ٱللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٧٠﴾

އުޑުގައިވާހައި އެއްޗަކާއި އަދި ބިމުގައިވާހައި އެއްޗެއް الله ދެނެވޮޑިގެންވާކަން ކަލޭއަށްނޭގޭ ނޭނގެނީހެއްޔެވެ. އެހެނީހަމަ ކަންތަކެއްވެސް ލިޔުއްވިގެންވާ ލޮހުއް يعنى: (لوح المحفوظ) ގައި ރައްކާތެރިވެގެންވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަމަކީ، يعنى: (ދެނެވޮޑިގަތުން) އެއީ الله އަށް ފަސޭހަކަމެކެވެ.

وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِۦ سُلْطَٰنًا وَمَا لَيْسَ لَهُم بِهِۦ عِلْمٌ ۗ وَمَا لِلظَّٰلِمِينَ مِن نَّصِيرٍ ﴿٧١﴾ وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ ءَايَٰتُنَا بَيِّنَٰتٍ تَعْرِفُ فِى وُجُوهِ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ ٱلْمُنكَرَ ۖ يَكَادُونَ يَسْطُونَ بِٱلَّذِينَ يَتْلُونَ عَلَيْهِمْ ءَايَٰتِنَا ۗ قُلْ أَفَأُنَبِّئُكُم بِشَرٍّ مِّن ذَٰلِكُمُ ۗ ٱلنَّارُ وَعَدَهَا ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ ۖ وَبِئْسَ ٱلْمَصِيرُ ﴿٧٢﴾

އެހެން ފިޔަވައި الله އަޅުކަންކުރަނީ އެކާފިރުވެރިން يعنى: އެމީހުން معبود ވަކަލަކަށެވެ. އެކަލާނގެ އެކަމާއިމެދުގައި އެއްވެސް دليل އެއް ބާރުކަމެއްވަރުވެއް ނުވެއެވެ. އަދި އެމީހުންނަކީ އެކަމާއިމެދުގައި އެއްވެސްކަމަކާ އެނގުމެއްވެސް ނުލިބިފައެވެ. (ހާދަހާވެ.) އަނިޔާވެރިންނަށް ބަރުކާއި އެއްވެސް އެހީތެރިއަކު ނުވާނެއެވެ. އަދި

އެމީހުންގެ ކުރިމަތީގައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ، ސާފު آية ތަކެއް ކިޔަވައި އިއްވިއްޖެއްޔާއި، ކަލޭގައަށް އެކާފިރުވެއްޖެ މީސްތަކުންގެ މޫނުމަތީގައިވާ ނުރުހުން ގޮތްތަކެއް ފެންނާނެއެވެ. (އަދި އެމީހުން ހިފާނި ތިމަންރަސްކަލާނގެ، آية ތަކެއް އެމީހުންނަށް އިއްވާ މީހުންގެމައްޗަށް ހަމަ ދުއްވާ ދުއްވާ حملة ދިނުމަށްވެސް ކުރެއެވެ. ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. ފަހެ ތިމަންކަލޭގެފާނު ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެއަށްވުރެންވެސް ނުބައި އެއްޗެއްގެ خبر ދެއްވަންހެއްޔެވެ. އެއީ، މާތްރަސްކަލާނގެ كافر ވެއްޖެ މީސްތަކުންނަށް وعد ކުރައްވާފައިވާ ނަރަކައެވެ. ތަނަކީ ނުބައިކަން حدّ ފަހަނައަޅައިގެންވާ ތަނެކެވެ.

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ضُرِبَ مَثَلٌ فَٱسۡتَمِعُواْ لَهُۥٓۚ إِنَّ ٱلَّذِينَ تَدۡعُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ لَن يَخۡلُقُواْ ذُبَابٗا وَلَوِ ٱجۡتَمَعُواْ لَهُۥۖ وَإِن يَسۡلُبۡهُمُ ٱلذُّبَابُ شَيۡـٔٗا لَّا يَسۡتَنقِذُوهُ مِنۡهُۚ ضَعُفَ ٱلطَّالِبُ وَٱلۡمَطۡلُوبُ ﴿٧٣﴾ مَا قَدَرُواْ ٱللَّهَ حَقَّ قَدۡرِهِۦٓۚ إِنَّ ٱللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٧٤﴾

އޭ މީސްތަކުންނޭވެ! (މިއަންނަ بيان ކުރެވޭ) މިސާލެކެވެ. ފަހެ އެއަށް ތިޔަބައިމީހުން ކަންތޮޅި އަޑުއަހައިލައްވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައިމީހުން الله ފިޔަވައި ތިޔަ އަޅުކަންކުރާ އެއްޗެހިތަކަކީ، އެންމެ މެހެއްވެސް ހަދަ ނުލައި، އެބައިމީހުންނާކަ އެއްޗެހިތަކެއް ނޫންނެވެ. އެ އެބައިމީހުންމުޅިންކަށި އެ އެންމެން އެއްވިޔަސް (އެއަށް ހަމަހިފައި)

އެމީހުންނަށް ފެވޭނުކަ ކަމެއްނުވެއެވެ. އަދި ހިފެހެއްޓޭކަށެވެ.
ކުޑަކުޑަ މެއްސެއް އެމީހުންގެ ކިބައިން އެއްޗެއް ޖަހައިގަނެގެން
ގެންދިޔަސް އެމީހުންނަށް އެމެހިގެ ކިބައިން، އެއެއްޗެއް ސަލާމަތް
ނުކުރެވޭނެއެވެ. އެދޭމީހާވެސް ބަލިކަމި، އެދެވޭއެއްޗެވެސް އެއީވެސް
ބަލިކަމެވެ. (يعنى: އަޅުކަންކުރާ މީހާއާއި، އަދި އަޅުކަން ކުރެވޭ
އެއްޗަކާއި، ދެފަރާތްވެސް ވަރަށް ނުކުޅެދޭމީހުންނެވެ.) އާއެކެވެ. الله އަށް
މާތްކަން ހިމަނަވާގޮތަކަށް އެމީހުން ނުހިމެނުއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله އީ
ބާރުވެރިވަންތަ عزيز ވަންތަ ރަސްކަލާނގެކަން ކަށަވަރެވެ.

ٱللَّهُ يَصۡطَفِي مِنَ ٱلۡمَلَٰٓئِكَةِ رُسُلٗا وَمِنَ ٱلنَّاسِۚ إِنَّ ٱللَّهَ سَمِيعُۢ بَصِيرٞ ﴿٧٥﴾ يَعۡلَمُ مَا بَيۡنَ أَيۡدِيهِمۡ وَمَا خَلۡفَهُمۡۗ وَإِلَى ٱللَّهِ تُرۡجَعُ ٱلۡأُمُورُ ﴿٧٦﴾

މާތްރަސްކަލާނގެ މަލާއިކަތުންގެ ތެރެއިންނާއި އަދި މީސްތަކުންގެ
ތެރެއިން ރަސޫލުން ބޭކަލުން، إنتخاب ކުރައްވަވައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން
الله އީ ބޮޑަށް އައްސަވާވޮޑިގެންވާ، ބޮޑަށް ބައްލަވާވޮޑިގެންވާ
ރަސްކަލާނގެއެވެ. އެކަލާނގެ އެބޭކަލުންގެ ކުރިފުޅުމަތީގައި ވާހާ
އެއްޗަކާއި އަދި ފަހަތްފުޅުގައިވާހާ އެއްޗެއް ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. އަދި
ހުރިހާކަމެއްވެސް އެނބުރި ގެންދެވޭނީ، الله ގެ حضرة އަށެވެ.

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱرۡكَعُواْ وَٱسۡجُدُواْ وَٱعۡبُدُواْ رَبَّكُمۡ وَٱفۡعَلُواْ

ٱلۡخَيۡرَ لَعَلَّكُمۡ تُفۡلِحُونَ ۩ ﴿٧٧﴾ وَجَٰهِدُواْ فِي ٱللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِۦۚ هُوَ ٱجۡتَبَىٰكُمۡ وَمَا جَعَلَ عَلَيۡكُمۡ فِي ٱلدِّينِ مِنۡ حَرَجٖۚ مِّلَّةَ أَبِيكُمۡ إِبۡرَٰهِيمَۚ هُوَ سَمَّىٰكُمُ ٱلۡمُسۡلِمِينَ مِن قَبۡلُ وَفِي هَٰذَا لِيَكُونَ ٱلرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيۡكُمۡ وَتَكُونُواْ شُهَدَآءَ عَلَى ٱلنَّاسِۚ فَأَقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتُواْ ٱلزَّكَوٰةَ وَٱعۡتَصِمُواْ بِٱللَّهِ هُوَ مَوۡلَىٰكُمۡۖ فَنِعۡمَ ٱلۡمَوۡلَىٰ وَنِعۡمَ ٱلنَّصِيرُ ﴿٧٨﴾

އޭ، إيمان ވެއްޖެ މީސްތަކުންނޭވެ. ތިޔަބައިމީހުން ركوع ، سجود ކޮށްދޭށެވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ ވެރި ربّ ގެ حضرة ގައި އަޅުކަންތައްކޮށް ދޭށެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން ހެޔޮކަންތައްތައް ކޮށްދޭށެވެ. އެހެނީ، އެއީ، ތިޔަބައިމީހުން ދުނިޔެއާއި ނަސީބުވެރިވުމަށްޓަކައެވެ. އަދި الله ގެމަގުގައި جهاد ކުރުން حقّ ވެގެންވާގޮތުގައި ތިޔަބައިމީހުން جهاد ކުރާށެވެ. (امّة ތަކުގެތެރެއިން) އެކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުން خيار ކުރެއްވިއެވެ. يعنى: މާތްކުރެއްވީ ހަމަ އެކަލާނގެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް دين އާއި ގުޅުގައި އެއްވެސް ދަތިކަމެއް ނުލައްވަވައެވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ ބަފައިކަލުން إبراهيم ގެފާނުގެ ملّة ގެ މަތީގައި قائم ވެގެން ތިބޭށެވެ. މީގެކުރީގެ ފޮތްތަކުގައްޔާއި އަދި މި قرآن ގައިވެސް ތިޔަބައިމީހުންނަށް إسلام ންގެ ނަމުން ނަންދެއްވީ އެކަލާނގެއެވެ. އެއީ رسول الله ގެފާނުން ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ހެކިވެރިޔަކު ކަމުގައި ވެވޭ ގޮތުގައިވުމަށްޓަކައްޗާއި، އަދި ތިޔަބައިމީހުން މީސްތަކުންގެ

ދައްޗަށް ހެކިވެރިން ކަމުގައި ވުމަށްޓަކައިމުއެވެ. ވީމާ ތިޔަބައިމީހުން ނަމާދު قائم ކުރޭ زكاة ދީ އުޅޭށެވެ. އަދި الله ގެ ދިރުގައި ނުހަނު ވަރުގަދަކޮށް ތިޔަބައިމީހުން ހިފަހައްޓާށެވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ إله އަދި އެކަލާނގެއެވެ. ހާދަ އެއީ ރަނގަޅު ވެރިއަކުއެވެ. އަދި ރަނގަޅު މަދަދުވެރިއަކު ވެސްމެވެ.

الحمد للّـــه

سورة الحجّ ގެ ترجمة ނިމުނީއެވެ. އެއާއިއެކުގައި الله ގެ فضل ވަންތަކަމުން، ސަތާރަވަނަ جزء ވެސް ނިމުނީއެވެ. ދެން ކުރިއަށް އޮތް ކަން ފުރިހަމަކޮށް توفيق ދެއްވާނީ، އަޅުގެ، مولىٰ ވަންތަ الله އެވެ. ދެން މިދަނީ އަށާރަވަނަ جزء އިން مؤمنون سورة ގެ ترجمة އަށެވެ.

سُورَةُ المُؤْمِنُونَ (٢٣)

މި ސޫރަތަކީ، مكّى سورة އެކެވެ. މިސޫރަތުގައި *118* (ސަތޭކަ އަށާރަ) آية އާއި އަދި *6* (ހައެއް) ركوع ވެއެވެ.

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ ރަޙްމާން رحمة ލައްވާ ގެންގުޅުއްވާ ވަންތަ، الله ގެ ނަންފުޅުން ފަށައިގަންނަމެވެ.

قَدْ أَفْلَحَ ٱلْمُؤْمِنُونَ ﴿١﴾ ٱلَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَٰشِعُونَ ﴿٢﴾ وَٱلَّذِينَ هُمْ عَنِ ٱللَّغْوِ

مُعۡرِضُونَ ﴿٣﴾ وَٱلَّذِينَ هُمۡ لِلزَّكَوٰةِ فَٰعِلُونَ ﴿٤﴾ وَٱلَّذِينَ هُمۡ لِفُرُوجِهِمۡ
حَٰفِظُونَ ﴿٥﴾ إِلَّا عَلَىٰٓ أَزۡوَٰجِهِمۡ أَوۡ مَا مَلَكَتۡ أَيۡمَٰنُهُمۡ فَإِنَّهُمۡ غَيۡرُ مَلُومِينَ
﴿٦﴾ فَمَنِ ٱبۡتَغَىٰ وَرَآءَ ذَٰلِكَ فَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡعَادُونَ ﴿٧﴾ وَٱلَّذِينَ هُمۡ لِأَمَٰنَٰتِهِمۡ
وَعَهۡدِهِمۡ رَٰعُونَ ﴿٨﴾ وَٱلَّذِينَ هُمۡ عَلَىٰ صَلَوَٰتِهِمۡ يُحَافِظُونَ ﴿٩﴾ أُوْلَٰٓئِكَ هُمُ
ٱلۡوَٰرِثُونَ ﴿١٠﴾ ٱلَّذِينَ يَرِثُونَ ٱلۡفِرۡدَوۡسَ هُمۡ فِيهَا خَٰلِدُونَ ﴿١١﴾

ހަމަކަށަވަރުން مؤمن ތަކުން كامياب ވެއްޖެއެވެ. އެމީހުންނީ ތިމާމެންގެ ނަމާދުގައި خشوع ، يعنى: ބިރުވެތިވެ މަޑުމޮޅިވާ މީހުންނެވެ. އެމީހުންނީ ވިޔާނުވާ ބަސްތަކުންނާއި ކަންކަމުން ދުރުވެ ހުނަހޮޖޭ މީހުންނެވެ. އެމީހުންނީ زكاة އަދާކޮށްދޭ މީހުންނެވެ. އެމީހުންނީ ތިމާގެ އަނބިއަނބިންގެ މައްޗަށާއި، ތިމާމެންގެ އަތްތަށް މިލްކުވެގެންވާ ޖާރިޔާތަކުގެ މައްޗަށްނޫނީ، ތިމާމެންގެ ފަރުޖުގެ ނަންތަކަށް ރައްކާތެރިވެގެންވާ މީހުންނެވެ. އެހެނީ އެމީހުންނީ އެކަމާއިމެދުގައި މަލާމާތް ލިބިވެގެންވާ ބައެއް ނޫންނެވެ. (އާއެހެވެ.) ފަހެ އެބަޔަކު އެނޫންގޮތަކަށް އެދިއްޖެ، ފަހެ އެބަޔަކީ حدّ ފަހަނައަޅައިދާ ބައެކެވެ. އަދި مؤمن ންނީ ތިމާމެންގެ أمانة ތަކަށާއި އަދި ތިމާމެންގެ عهد ތަކަށް ރައްކާތެރިވެގެންވާ މީހުންނެވެ. އަދި އެމީހުންނީ ތިމާމެންގެ ނަމާދުތަކުގެ މައްޗަށް، ރައްކާތެރިވެގެންވާ މީހުންމެއެވެ. (ހުރިކަމުގެ) ވާރުތަވެރިންނަކީ ހަމަ އެމީހުންނެވެ. އެމީހުން ވާރުތަކުރަނީ، فردوس

އެވެ ހިއުން ސުވަރުގެއެވެ. އެތާނގައި އެމީހުން އަބަދާއި އަބަދު ދެމިތިބޭނޭ މީހުންނެވެ.

ބަޔާނެއް:

މިއިއްވުނު آية ތަކުގައި بيان ކުރެއްވިއިރު އެވަނީ كامياب يعنى ، قيامة ދުވަހުން كامياب ވެ، ތިމާގެނަރަކް، ދުނިޔަމަތްކަން ލިބޭނޭ، عزّة ތެރި مؤمن ތަކުންގެ ވާހަކައެވެ. އެބަހުރި މާތްރަސްކަލާނގެ، އެއަށްގަވަނި، އެހީ، މި بيان ވެގެންދިޔަ، މާތް ސިފަތަކުން ސިފަވެގެންވާ مؤمن ނެ އެހީ، فردوس އެވެ ހިއުން ސުވަރުގޭގެ أهل ވެރިންކަމުގައެވެ. مؤمن އަކުގެ ހިބައިގައި، ދެންވެ ނަންގެނުވިދިޔަ މާތް ސިފަތައް ހުރެއްޖެތަ. ފަހެ އެމީހަކީ، އެއްވެސް ޝައްކެއްނެތްގޮތުގައި، ސުވަރުގޭގެ أهل ވެރިއެކެވެ. ބާއްޖަވެރިއެއް މީހެވެ.

كامياب ވުމަށް، މިތާނގައި ނަންގެނުވިގެންވާ ފުރަތަމަ ސިފައަކީ އެއީ، ނަމާދުގައި الله ހަޟްރަތުގައި ހާލުގައި، އެކަލާނގެއަށް ބިރުވެތި މަޑުމައިތިވެ، ބިރުވެތިވުމެވެ. ދެވަނައީ، ވިއާސްދާ ބަސްތަކުންނާއި އަދި ވިހާނުވާ ކަންތައްތަކުން، ތިމާ ދުރުހެލިގަތުމެވެ. يعنى: ދުރުވެ ރައްކާތެރިވެގަތުމެވެ. ތިންވަނަ ކަމަކީ، زكاة އަދާކުރުމެވެ. ހަތަރުވަނަ ކަމަކީ، ތިމާގެ، އަނބިއަނބިންނާއި ޖާރިޔާއިން، يعنى: ތިމާގެ އަނބިއަންހެނުންގެ ހިބައިން ނޫން އެހެންމީހުންގެ ހިބައިން ތިމާގެ ލަދުގަނޑުވަންތަކަން ރައްކާތެރި ކުރުމެވެ. ތިމާގެ އަނބިއަނބިންގެ

ކިބައިންނާއި ޖާރިޔާއިންގެ ކިބައިން، ތިމާގެ شهوة ތެރިކަން ފުއްދުން އެއީ، ހަލާލުކޮށް ހިފުމުގެންވާ ކަމެއްކަމުންނެވެ. އެހެންމީހުންގެ ކިބައިން ނުދީ ހަރާމްކަމުން، يعني: ޒިނާކުރުމާއި ފިރިހެނުން ފިރިހެނުންނާއި އެކުވުމާއި، އަންހެނުން އަންހެނުންނާއި އެކުވުމާއި، އަދި ތިމާ، ތިމާގެ އަމިއްލައަށް شهوانی އެދުން ފުއްދުމާއި، އަދި ގެރިބަކަރިއާއި އެކުވުމާއި، މިފަދަ ގޮތްގޮތުން ތިމާގެ شهوة ތެރިކަން ފަހެ، މިހެން ފުއްދައިފިމަ، އެމީހަކީ، ޙައްދުގެ އިންސާފް ފަހަނަޅައިގެން، ނުހަނު ބޮޑު ފާފަވެރިކަން، ކުށްވެރިވެފައިވާ މީހުނެވެ. ފަސްވަނަކަމަކީ، امانة އަދި خيانة ތެރި ވެގެއްނެތި، އެ امانة އަދާކުރުމާއި، އަދި وعد އެއް ކޮށްފައިވާނަމަ، އެ وعد އެއް، (އެ وعد ކުރިގޮތަށް) ފުއްދުމެވެ. ހަވަނަކަމަކީ، ނަމާދުތަކަށް، ރައްކާއުތެރިވުމެވެ. ފުރުޞަތުތެރިކަމާއި އެކުގައި، ކޮންމެ ނަމާދެއް އެނަމާދުގެ ވަގުތުގައި، ބަރާބަރަށް އަދާކޮށްއުޅުމެވެ. އާއެކެވެ! فردوس އެވެ ކިޔުން ސުވަރުގެ، ވާރުތަކުރާ ބައެކި، ދެންވެސް މި ނަސްގެނުވުން، ސިފަތައް، އެބައަކުގެ ކިބައިގައި ހަރުލެވިގެންވާ ބައެކެވެ.

މިއަބައިމީހުން، الله ގެ حضرة ން ސުވަރުގެއަކަށް އެދެނިވިއްޖާ، جنّة الفردوس އެވެ ކިއުނު ސުވަރުގެއަށް އެދޭށެވެ. އެންމެ މަތިވެރި އަދި އެންމެ މާތް ސުވަރުގެއަކީ އެއީއެވެ. މިފަދައިން ސަލާމާއި صلوات ލެއްވި އިލްމު رسول الله ގެފާނުން حديث ކުރައްވައިފައިވެއެވެ.

مترجم

وَلَقَدْ خَلَقْنَا ٱلْإِنسَـٰنَ مِن سُلَـٰلَةٍ مِّن طِينٍ ﴿١٢﴾ ثُمَّ جَعَلْنَـٰهُ نُطْفَةً فِى قَرَارٍ مَّكِينٍ ﴿١٣﴾ ثُمَّ خَلَقْنَا ٱلنُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا ٱلْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا ٱلْمُضْغَةَ عِظَـٰمًا فَكَسَوْنَا ٱلْعِظَـٰمَ لَحْمًا ثُمَّ أَنشَأْنَـٰهُ خَلْقًا ءَاخَرَ ۚ فَتَبَارَكَ ٱللَّهُ أَحْسَنُ ٱلْخَـٰلِقِينَ ﴿١٤﴾ ثُمَّ إِنَّكُم بَعْدَ ذَٰلِكَ لَمَيِّتُونَ ﴿١٥﴾ ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ ٱلْقِيَـٰمَةِ تُبْعَثُونَ ﴿١٦﴾

ހަމަކަށަވަރުން މިމަންރަސްކަލާނގެ އާދަމުގެ ދަރިކޮޅާ، ހެއްދެވީ، خالص މަށިކޮޅަކުންނެވެ. ދެން މިމަންރަސްކަލާނގެ، އެ އިންސާނާ ރައްކާތެރިވެގެންވާ ތަނެއްގައި، މަނިކޮޅެއްކަމުގައި ލެއްވެވީމެވެ. ދެން އެމަނިކޮޅު، ގަނޑުލެއިކޮޅަކަށް ހެއްދެވީމެވެ. ފަހެ ދެން ގަނޑު ލެއިކޮޅު ހެއްދެވީ މަސްކޮޅަކަށެވެ. ދެން އެމަސްކޮޅު ހެއްދެވީ ކަށިތަކަކަށެވެ. ދެން އެކަށިތަކަށް ނިވާކުރެއްވުމަށް މަހުން ލިބާސްލެއްވީމެވެ. ދެން މިމަންރަސްކަލާނގެ އެ އިންސާނާ އުފެއްދެވީ، އެހެން އުފެއްދުމަކުންނެވެ. ވީމާ އެންމެ ރިވެތިކޮށް ހެއްދެވީ، الله ، ހެއްދަވަވައިވެސް برکات ވަންތަވީއެވެ. ދެން ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައިމީހުންނީ، އޭގެ ފަހުގައި މަރުވާނޭ ބައަކުއެވެ. ދެން އަދި ތިޔަބައިމީހުންނީ قيامة ދުވަހުން އަލުން ދިރުވެވޭނޭވެސް ބައަކު މުއެވެ.

ބަޔާނެއް:

މާތްރަސްކަލާނގެ އިންސާނުންގެ أصل ، يعنى: آدم عليه السّلام

ހެއްދެވީ މަށިކޮޅަކުންނެވެ. ދެން އޭގެ ފަހުގައި އާދަމުގެދަރިން ހައްދަވަނީ

މަނިފޮދަކުންނެވެ. މި މަނިފޮދަކީ ފިރިހެނުންގެ ބުރިކަށިންނާއި، އަދި

އަންހެނުންގެ މޭމަތިން ނުކުންނަ، އެދުންވެރިކަމުގެ ފެންފޮދެކެވެ.

މިފެންފޮދު ވަކި މުއްދަތަކާއި ހަމައަށް، ރައްކާތެރިކުރައްވަވަނީ މައިމީހާގެ

ގަރުބަ ދުލީގެ ތެރޭގައެވެ. ދެން މިފެންފޮދު އެއްކޮށްގެން ގަނޑުލޭ

ކޮޅަކަށް ވެދިޔައެވެ. ދެން މިފެންފޮދު އެލޭކޮޅު، ކަނޑުޖެހި

ބަދަލުވެދާއެވެ. އެހެނދު މިމަސްކޮޅުގައި އެއްވެސް شكل އެއް

ނުވާނެއެވެ. ދެން ބަދަލުކުރައްވައި މިމަސްކޮޅު ކަށިތަކަށް، ކަށިތައް

އުފެދިދާނެއެވެ. يعني: ބޮލާއި އަތާއި ފަޔާއި، ކަކުލާއި، ނާރުތަކާއި

ފަތިތަކާއި، އެހެނިހެން އެއްޗެހިތައް ބަދަލުކުރިއަސް އުފެދިދާނެއެވެ.

ދެން އޭގެ ފަހުގައި، އެކަށިތަކުގެ މައްޗަށް މަސް އަޅުއްވައެވެ.

އެއީ އެކަށިތައް ބަދަލުކުރެއްވުމަށްފަހުގައި، އަދި ގަދަފަދަ ވުމަށެވެ. ދެން

މާތްރަސްކަލާނގެ އެއަށް ފުރާނަ އަޅުއްވައި، ހިތަށް ވިސްނުމުގެ ބާރުދެއްވައި،

ލޮލަށް ފެނުމުގެ ބާރުދެއްވައި، ކަންފަތަށް އަޑުއިވުމުގެ ބާރުދެއްވައި،

މިހުރިހައި ކަންކަމުގެ ފުރިހަމަ ކުރެއްވުމަށްފަހު، ދިރިއުޅޭ އިންސާނެއްގެ

صورة ގައި އުފައްދަވައެވެ. އަލުން އުފެދުމެއްގައި އުފައްދަވައިފިއެވެ. އަލުން

އުފެދުމެއްގައި އުފައްދަވާފައެވެ މިފަދައިން، އަންގަވައިފައި އޮވަނީ، ފުރާނަ

އަޅުއްވުމުގެ ވާހަކައެވެ. ދެން މިހުރިހައި ބަދަލުތަކުގައި އިންސާނާއަށް ދިމާ

ފުރިހަމަވުމުގެ ތަރުތީބުން އިންސާނާ، މަތިވެރިކޮށްދެއްވީ ދިޔަ އައްސަލާމާ.

މަރުވުމަށްފަހު، قيامة ދުވަހުން އަލުން ދިރުމަ ލިބޭނޭ އެއްކޮޅުމުގައެވެ. އެންމެހައި ކަންތައް ދުނިޔޭގެހަލާކުވެ، އިންސާނުންގެ ބިނދިގެންދިޔަޔަސް سلامة ނު ކޮށްނޭނގެތީވެ. އިންސާނުންގެ ދުވަސް އެމެދުން އުޅުނީ އައިސްނުވެ. އެހާގެ ކަނޑައެޅާއި އަދި ގެނަވަންތައް ރުޅިއައި އައިސްމުއެވެ. މި ދުނިޔެ ސަލާމާއި صلوات ލުއްވީ އިނގުރު رسول اللّـه ގެ ރޫޙުން حديث ކުރައްވައިދެއްވާއެވެ. مترجم

> وَلَقَدْ خَلَقْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعَ طَرَآئِقَ وَمَا كُنَّا عَنِ ٱلْخَلْقِ غَـٰفِلِينَ ﴿١٧﴾

ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންނަރަސްކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުންގެ ދިމާމަތީގައި ހަތްމަގު ހެއްދެވީމެވެ. އަދި ތިމަންނަރަސްކަލާނގެއީ مخلوق ތަކުގެ ކިބައިން غافل ވެވޮޑިގެންވާ ކަލަކު ނޫނެވެ.

ބަޔާން:

طَرَائِق ގެ أصل މާނައަކީ، އެއީ މަގުތަކެވެ. ގިނަ ބައެއް مفسّر ބޭކަލުން އޭގެ މާނައެއްކަމުގައި، މި آية ގައި ބައްލަވާފައި އެއީ، ހަތްމަގުގެކަމުގައެވެ. يعنى: މަލާއިކަތުން އުރުއްވާ ހަތްމަގު ކަމުގައެވެ. އަނެއްބައެއް ބޭކަލުން ބުނެއްވާ އެއީ، އުޑުގެ ހަތްތަށް ކަމުގައެވެ. އެއްތަށް މަތީގައި އަނެއް ތަށް ވާކަމުގައެވެ. މިޒަމާނުގެ ބައެއް مفسّر ބޭކަލުން ބުނެއްވީ އެއީ، އިރުގެ نظام ގައިވާ ހަތްތަރިތަކުގެ فلك ތައް ކަމުގައެވެ. އެ ހަތްތަރިއަކީ، އިރު، ހަނދު، عَطَارِدُ ،

مُشْتَرِى ، مِرِّيْخُ ، زَهْرَة ، زَحْلُ މި ހަތްތަރިއެވެ. ކޮންމެއަކަސް އަޅުގަނޑު
މާތްރަސްކަލާނގެ އަރުވާލެއްވުމަށްޓަކައި އަރުވާލެއްވުމުގެ ބާރާއި ދިރާ މަތީގައި،
ހަތްއުޑު ނުވަތަ، ހަތްމަގު ހަތްތަރިވަރިތަރިއެވެ. مترجم

وَأَنزَلۡنَا مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءَۢ بِقَدَرٖ فَأَسۡكَنَّٰهُ فِي ٱلۡأَرۡضِۖ وَإِنَّا عَلَىٰ ذَهَابِۭ بِهِۦ لَقَٰدِرُونَ ﴿١٨﴾ فَأَنشَأۡنَا لَكُم بِهِۦ جَنَّٰتٖ مِّن نَّخِيلٖ وَأَعۡنَٰبٖ لَّكُمۡ فِيهَا فَوَٰكِهُ كَثِيرَةٞ وَمِنۡهَا تَأۡكُلُونَ ﴿١٩﴾ وَشَجَرَةٗ تَخۡرُجُ مِن طُورِ سَيۡنَآءَ تَنۢبُتُ بِٱلدُّهۡنِ وَصِبۡغٖ لِّلۡأٓكِلِينَ ﴿٢٠﴾ وَإِنَّ لَكُمۡ فِي ٱلۡأَنۡعَٰمِ لَعِبۡرَةٗۖ نُّسۡقِيكُم مِّمَّا فِي بُطُونِهَا وَلَكُمۡ فِيهَا مَنَٰفِعُ كَثِيرَةٞ وَمِنۡهَا تَأۡكُلُونَ ﴿٢١﴾ وَعَلَيۡهَا وَعَلَى ٱلۡفُلۡكِ تُحۡمَلُونَ ﴿٢٢﴾

އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ވަކި މިންވަރަކަށް މަތިން ފެންބާވައްލަވަމެވެ.
ފަހެ ދެން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެފެން ބިމުގައި ހިފެހެއްޓެވީމެވެ. އަދި
ތިމަންރަސްކަލާނގެއަށް އެފެން ގެންދަވައި އެ ނެތިކޮށްލެއްވުމަށްވެސް
ކުދުރަތްވަންތަ ކަލާނގެމެވެ. ފަހެ އެފެނުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ،
ތިޔަބައިމީހުންނަށްޓަކައި ކަދުރު ގަސްތަކާއި އަދި މޫބިސްކަދުރު ބަގީޗާތައް
އުފެއްދެވީމެވެ. އެބަގީޗާ ބަގީޗާގައި ތިޔަބައިމީހުންނަށްޓަކައި ގިނަގުނަ
އެތައް މޭވާތަކެއް ވެއެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން އެއިން ކައިވެސް އުޅުއްވައެވެ.
އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ طورسينا ފަރުބަދަ މަތިން ނުކުންނަ ގަހެއްވެސް
އުފެއްދެވީމެވެ. (އެއީ ޒައިތޫނު ގަހެވެ.) އެގަސް ހެދެނީ ތެލާއިއެކުގައެވެ.
އަދި ކާމީހުންނަށްޓަކައި، ހުއިގެންނާނޭ އެއްޗަކާއެކު އެގަސް

ހުރެއެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަށްޓަކައި، ބަހީމު ސޫފިތަކުގައި ނުހަނު ބޮޑު ފިލާވަޅެއް ވެއެވެ. ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެ އެއްޗެހީގެ ބަނޑުތެރޭގައިވާ ތަކެތިން ތިޔަބައިމީހުންނަށް (ކިރުގެ) ބުއިމެއް ދެއްވަމެވެ. އަދި އެ އެއްޗިހީގައި ތިޔަބައިމީހުންނަށްޓަކައި، ވަރަށް ގިނަގުނަ ފައިދާތައްވެއެވެ. އަދި އެއެއްޗިހީގެ ތެރެއިން ތިޔަބައިމީހުން ކައިވެސް އުޅުމުއެވެ. އަދި އެއެއްޗިހީގެ މަތީގައްޔާއި، ނައުދޯނިތަކުގެ މަތީގައި، ތިޔަބައިމީހުން (އެއްތަނުން އަނެއްތަނަށް) އުފުއްލަވައެވެ.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِۦ فَقَالَ يَٰقَوْمِ ٱعْبُدُوا۟ ٱللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُۥٓ ۚ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٢٣﴾ فَقَالَ ٱلْمَلَؤُا۟ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ مِن قَوْمِهِۦ مَا هَٰذَآ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُرِيدُ أَن يَتَفَضَّلَ عَلَيْكُمْ وَلَوْ شَآءَ ٱللَّهُ لَأَنزَلَ مَلَٰٓئِكَةً مَّا سَمِعْنَا بِهَٰذَا فِىٓ ءَابَآئِنَا ٱلْأَوَّلِينَ ﴿٢٤﴾ إِنْ هُوَ إِلَّا رَجُلٌۢ بِهِۦ جِنَّةٌ فَتَرَبَّصُوا۟ بِهِۦ حَتَّىٰ حِينٍ ﴿٢٥﴾

ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ، نوح ގެފާނުން، އެކަލޭގެފާނުގެ قوم ގެ ފަރާތަށް ރަސޫލު ބޭކަލަކު ކަމުގައި ފޮނުއްވީމެވެ. ފަހެ އެކަލޭގެފާނުން ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ قوم އެވެ! ތިޔަބައިމީހުން މާތް الله އަށް އަޅުކަން ކުރައްވާށެވެ. ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެކަލާނގެ ފިޔަވައި އެހެން އެއްވެސް اله އަކު ނުވެއެވެ. ފަހެ ތިޔަބައިމީހުން އެކަލާނގެއަށް تقوى ވެރިނުވާނޫނެއްހެއްޔެވެ؟ ބިރުވެތި ނުވާނޫނެއްހެއްޔެވެ؟ ފަހެ ދެން އެކަލޭގެފާނުގެ قوم ގެ ތެރެއިން

كافر ފުއްޓެ ބޭނުން ބުނުއްވެ. މިނާއަކީވެސް ހަމަ ތިޔަބައިމީހުންކަހަލަ
އިންސާނެކެވެ. މިނާ އެދެނީ ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް މާތްވެގަތުމަށެވެ.
މާތްރަސްކަލާނގެ ބޭނުންފުޅު ގެންނަވަނީނަމަ (އިންސާނަކު ފޮނުއްވަވާނީ
ކަމެ ދިޔައްވެގެންނެއްނުވެ.) ބަލަ އެކަލާނގެ ބާވައިލުއްވުމީ،
މަލާއިކަތުންނެވެ. ތިމަންމެންނަކާ މިކަހަލަ ވާހަކައެއް ތިމަންމެންގެ
އިން ކާބަފައިންގެ ޒަމާނުގައިވެސް އަހައިފައެއް ނުވެއެވެ. ކަންޏާއަކަށް
މިކަލޭގެއަކީ ތިމާގެ ކިބައިގައި، ޖުނޫނުކަމެއް ޖެހިފައިވާ މީހެކެވެ ގައި
ނޫނީ ނުވާމިހަކަށެވެ. ވީމާ ކަންމެވެސް ދެމިއޮރޮށާއި ހަމައަށް އާންމުކަ
ބަލާބަލައި ތިބޭށެވެ. (يعنى: އެއީ ހާސަގެ އެހާކަސް ފުރަޔާގެންދާނެ
ބަލާމަރުގަކައެވެ.)

قَالَ رَبِّ ٱنصُرۡنِي بِمَا كَذَّبُونِ ﴿٢٦﴾ فَأَوۡحَيۡنَآ إِلَيۡهِ أَنِ ٱصۡنَعِ ٱلۡفُلۡكَ بِأَعۡيُنِنَا
وَوَحۡيِنَا فَإِذَا جَآءَ أَمۡرُنَا وَفَارَ ٱلتَّنُّورُ فَٱسۡلُكۡ فِيهَا مِن كُلّٖ زَوۡجَيۡنِ ٱثۡنَيۡنِ
وَأَهۡلَكَ إِلَّا مَن سَبَقَ عَلَيۡهِ ٱلۡقَوۡلُ مِنۡهُمۡۖ وَلَا تُخَٰطِبۡنِي فِي ٱلَّذِينَ ظَلَمُوٓاْ إِنَّهُم
مُّغۡرَقُونَ ﴿٢٧﴾ فَإِذَا ٱسۡتَوَيۡتَ أَنتَ وَمَن مَّعَكَ عَلَى ٱلۡفُلۡكِ فَقُلِ ٱلۡحَمۡدُ لِلَّهِ ٱلَّذِي نَجَّىٰنَا
مِنَ ٱلۡقَوۡمِ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٢٨﴾ وَقُل رَّبِّ أَنزِلۡنِي مُنزَلٗا مُّبَارَكٗا وَأَنتَ خَيۡرُ ٱلۡمُنزِلِينَ ﴿٢٩﴾ إِنَّ فِي
ذَٰلِكَ لَأٓيَٰتٖ وَإِن كُنَّا لَمُبۡتَلِينَ ﴿٣٠﴾

އެކަލޭގެ ގޮތުން ދުޢާކުރެއްވިއެވެ. އޭ ތިމަންކަލޭގެ ގޮތުންގެ ربّ އެވެ! އެ
މީސްތަކުން ތިމަންކަލޭގެ ގޮތުން ދޮގުކުރާތީ ސަބަބުން އިބަރަސްކަލާނގެ

ތިމަންއަގާއަށް ނަޞްރުދެއްވަވާނދޭވެ! ފަހެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ
އެކަލޭގެފާނަށް وحى ކުރެއްވީމެވެ. ކަލޭގެފާނު ތިމަންރަސްކަލާނގެ
ބެއްލެވުންތެރިކަމުގައްޔާއި އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަންގަވާ ގޮތުގެ
މަތިން ނަވެއް ބަންނަވާށެވެ. ފަހެ ދެން ތިމަންރަސްކަލާނގެ حكم ފުޅު
އައިސް، ބިންގަނޑުން ފެންއަރައި އުތުރުން ފަރައިފިއްޔާއި، ފަހެ
ކޮންމެ ބާވަތަކުން ދެޖަކާއި، (يعنى: ކޮންމެ ބާވަތަކުންވެސް އަންހެން
އެއްޗަކާއި ފިރިހެން އެއްޗަކާއި) އަދި ކަލޭގެފާނުގެ އަހުލުވެރިންގެ
ތެރެއިން، އެމީހަކުގެ މައްޗަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކުރީގެ ބަސްފުޅު
އިސްވެދިޔަ މީހަކު ފިޔަވައި، އެއުރެން އެންމެން އުޅަދަށް ލައްވަވާށެވެ.
އަދި އަނިޔާވެރިވެއްޖެ ބަޔަކާއިމެދު ކަލޭގެފާނު ތިމަންރަސްކަލާނގެއަށް
ބަސް ނުދަންނަވާށެވެ. ޝައްކެއްނެތި އެއުރެންނީ غرق ވެގެން
ހިނގައިދާނޭ ބަޔަކުއެވެ. ފަހެ ދެން ކަލޭގެފާނާއި ކަލޭގެފާނުންގެ
އަރިހުގައިވާބަޔާ މީހުން ނަވަށް އަރައި ހަމަޖެހި ނިމުމުން ކަލޭގެފާނުން
ވިދާޅުވާށެވެ. އެންމެހައި حمد އާއި تعريف ތައް حقّ ވެގެންވަނީ،
އަހަރެން އަނިޔާވެރިންގެ އަތްދަށުން މިންޖުކުރެއްވި މާތް الله އަށެވެ.
އަދި ވިދާޅުވާށެވެ. އޭ އަހުރެގެ ربّ އެވެ! އިބަރަސްކަލާނގެ بركات
ވަންތަ ބޭތިއްވުމަކުން އަހުބާތުއްވަވާނދޭވެ. އިބަރަސްކަލާނގެއީ
ބާލާދިންކުރުން އެންމެ ހެޔޮކަލާނބު ކަލާނގެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން
އެކަމުގައިވެސް ވަރަށްބޮޑުބޮޑެތި عبرة ތެރި ހެކިތަކެއްވެއެވެ. އަދި

ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ގޮތް ބައްލަވާ (މިސާލަކަށް

امتحان ކުރައްވާ) ކަމުގައިވެއެވެ. (މި آية ގައި ބޭނުއްވީ ބުނެލައި

އުވިސި، ނަވަން އުޅުނުގެ ފަހުގައި ހިނގަމުންދިޔަ ބޭނުއްވުނުގެ

ވަރަކަށެވެ. مترجم)

ثُمَّ أَنشَأْنَا مِنۢ بَعْدِهِمْ قَرْنًا ءَاخَرِينَ ﴿٣١﴾ فَأَرْسَلْنَا فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْهُمْ أَنِ ٱعْبُدُوا۟ ٱللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُۥٓ ۖ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٣٢﴾ وَقَالَ ٱلْمَلَأُ مِن قَوْمِهِ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ وَكَذَّبُوا۟ بِلِقَآءِ ٱلْءَاخِرَةِ وَأَتْرَفْنَٰهُمْ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا مَا هَٰذَآ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يَأْكُلُ مِمَّا تَأْكُلُونَ مِنْهُ وَيَشْرَبُ مِمَّا تَشْرَبُونَ ﴿٣٣﴾ وَلَئِنْ أَطَعْتُم بَشَرًا مِّثْلَكُمْ إِنَّكُمْ إِذًا لَّخَٰسِرُونَ ﴿٣٤﴾ أَيَعِدُكُمْ أَنَّكُمْ إِذَا مِتُّمْ وَكُنتُمْ تُرَابًا وَعِظَٰمًا أَنَّكُم مُّخْرَجُونَ ﴿٣٥﴾ ۞ هَيْهَاتَ هَيْهَاتَ لِمَا تُوعَدُونَ ﴿٣٦﴾ إِنْ هِىَ إِلَّا حَيَاتُنَا ٱلدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ ﴿٣٧﴾ إِنْ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ ٱفْتَرَىٰ عَلَى ٱللَّهِ كَذِبًا وَمَا نَحْنُ لَهُۥ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٣٨﴾ قَالَ رَبِّ ٱنصُرْنِى بِمَا كَذَّبُونِ ﴿٣٩﴾ قَالَ عَمَّا قَلِيلٍ لَّيُصْبِحُنَّ نَٰدِمِينَ ﴿٤٠﴾ فَأَخَذَتْهُمُ ٱلصَّيْحَةُ بِٱلْحَقِّ فَجَعَلْنَٰهُمْ غُثَآءً ۚ فَبُعْدًا لِّلْقَوْمِ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٤١﴾

ދެން އެމީހުންގެ ފަހުގައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެހެންބައެއް އުފެއްދެވީމެވެ.

އަދި އެމީހުންގެތެރެއަށް ހަމަ އެމީހުންގެތެރެއިން ރަސޫލަކު (توحيد ގެ

ބަސްފުޅުދީގެން) ތިމަންރަސްކަލާނގެ ފޮނުއްވީމެވެ. (އެކަލޭގެފާނުން

ވިދާޅުވިއެވެ.) ތިޔަބައިމީހުން الله އަށް އަޅުކަންކުރައްވާށެވެ.

ތިޔަބައިމީހުންނަށްޓަކައި، އެކަލާނގެ ނޫން އެހެން ދެވަނަ اله އަކު

ނުވެއެވެ. ފަހެ ތިޔަބައިމީހުން، އެކަލާނގެ ރަސޫލާކަން ފުދިގަތުމަކީ
ބިރުވެތިވެ تقوى ވެރި ނުވަނީހެއްދޯވެ. (ނަމަވެސް) އެކަލާގެފާނުގެ
قوم ގެމީހުންނަށް ކާފިރުވެ آخرة އާއި ބައްދަލުވުން އޮޅި ދުނިޔަވީގައި
ހަދާރި އަދި ތިމަންރަސޫލާކާނގެ އުމުރުނަންނަން މިދުނިޔޭގެ نعمة ތަކާއި
މަޖާ ދިރިއުޅުން ދެއްވި ބޮޑުން ބޮޑުނުވެ. މިއީ ތިޔަބައިމީހުންކަހަލަ
އިންސާނަކު ކަމުގައިވާނީ މިނާ ނުވެއެވެ. އޭނާ ކައި ތިޔަބައިމީހުން
ކައިއުޅޭ ތަކެއްޗެވެ. ބޮއިއުޅެނިވެސް ހަމަ ތިޔަބައިމީހުންވެސް ބޮއި އުޅޭ
ތަކެއްޗެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައިމީހުންކަހަލަ އިންސާނަކަށް
ތިޔަބައިމީހުން تبع ވެއްޖެނަމަ، ތިޔަބައިމީހުންވާހުށީ ގެއްލުންތެރިން
އުފެދިނިވި ބަޔަކު ކަމުގައެވެ. ތިޔަބައިމީހުން މަރުވެގޮސް ފަހު،
ވެއްޔާއި ތަޅުތަޅު ކަށިތަކަކަށްވުމުގެ ފަހުގައި، އަލުން ތިޔަބައިމީހުން
ދިރުއްވާނޭކަމުގައި ބުނެ، އެކަލާގެ ތިޔަބައިމީހުން، އެ ބިރުދައްކަވަނީ
ހެއްދޯވެ. (އެއަށް ހަމަ ހިތައިވެސް ވާނުވާ ކަމެއްނޫނެވެ.)
ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް وعيد ވާވާ ކަންތައް ދުރުވެގެންވެއެވެ.
(ވަރަށް) ދުރުވެގެންވެއެވެ. މިއީ ތިމާމެންގެ ދުނިޔޭގެ ދިރިއުޅުން
ފިޔަވައި އެހެން އެއްވެސް އެއްޗެއްނޫނެވެ. މަރުވަމުއެވެ. ދިރިއުޅެމުއެވެ.
(މިދުނިޔަން ފިޔަވައި އެހެން އެއްވެސް ކަމެއްނޫނެވެ.) ތިމަންނަމެންނީ
އަލުން ދިރުވޭނޭ ބަޔަކުކަމެއްނޫނެވެ. މިމީހާއީ މުޅިންވެސް الله ގެ
ކިބައަށް ދޮގުއުފެއްދާ މީހެކެވެ. (މިވާ) ތިމަންނަމެންނީ އޭނާއަށް

އީމާންވާނޭ ބަޔަކު ނޫނިމުއެވެ. އެކަލާނގެ ފާނުން ދަންނަވިއެވެ. އޭ ތިމަންކަލޭގެފާނުންގެ ربّ އެވެ! އަޅުގަނޑު ތިމަންކަލޭގެފާނު، ދޮގުކުރަމުގެ ސަބަބުން، އިބަރަސޫލާގެ ތިމަންކަލޭގެފާނަށް ނަސްރު ދެއްވާދޭވެ! އެކަލާނގެ وحی ކުރެއްވިއެވެ. ނުހަނު ކުޑަ ހިނދުކޮޅަކުން އެމީހުންނީ ހިތާމަކުރާބަޔަކުކަމުގައި (ވާނޭކަން) ކަށަވަރެވެ. ފަހެ حقّ ގޮތުގައި އައި ގަދަފަދަ އަޑު އެއުރެން ހަލާކުކުރިއެވެ. ދެން ފެންމަތީގައި އޮހޮރާ ކުނިތަކެއް ފަދައިން ތިމަންރަސޫލާގެ އެމީހުން ލެއްވީމެވެ. ފަހެ އަނިޔާވެރިވި މީހުންނަށް ހަލާކާއި ދުރުވުން ހުއްޓެވެ.

ثُمَّ أَنشَأۡنَا مِنۢ بَعۡدِهِمۡ قُرُونًا ءَاخَرِينَ ﴿٤٢﴾ مَا تَسۡبِقُ مِنۡ أُمَّةٍ أَجَلَهَا وَمَا يَسۡتَـٔۡخِرُونَ ﴿٤٣﴾ ثُمَّ أَرۡسَلۡنَا رُسُلَنَا تَتۡرَاۖ كُلَّ مَا جَآءَ أُمَّةً رَّسُولُهَا كَذَّبُوهُۚ فَأَتۡبَعۡنَا بَعۡضَهُم بَعۡضًا وَجَعَلۡنَٰهُمۡ أَحَادِيثَۚ فَبُعۡدًا لِّقَوۡمٍ لَّا يُؤۡمِنُونَ ﴿٤٤﴾

ދެން ތިމަންރަސޫލާގެ އެމީހުންގެ ފަހުގައިވެސް އެހެން امّة ތަކެއް އުފެއްދެވީމެވެ. އެއިން އެއްވެސް امّة އެއް އެއީގެ އަޖަލަށްވުރެ އިސްކޮށް އިސްވެސް ނުވެއެވެ. އަދި ފަސް ނުވެވެއެވެ. ދެން ތިމަންރަސޫލާގެ ވިދިވިދިގެން (އެއްބައިކަލުންނާފަހު އަނެއް ބައިކަލުން) ތިމަންރަސޫލާގެ ރަސޫލުބޭކަލުން ފޮނުއްވީމެވެ. ކޮންމެ امّة އެއްގެ ގާތަށް، އެ امّة އެއްގެ، رسول ބައިކަލަކުވަޑައިގެންނެވި ކޮންމެ ހިނދަކު އެ امّة އެކަލޭގެފާނު ދޮގުކުރަމުއެވެ. ވީމާ ތިމަންރަސޫލާގެވެސް،

އެމީހުން އެއްބަޔަކަށްފަހުގައި އަނެއްބަޔަކު ހަލާކު ކުރެއްވީމެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުން ލެއްވީ، އަޙާދީޘާ ތަކަކަށެވެ. (يعنى: ފަހަތުގެ ވާހަކަތަކެއް ކަމުގައެވެ.) ފަހެ ايمان ނުވާ ބަޔަކަށް رحمة ވަންތަކަން ވަނީ ނުހަނު ދުރުގައެވެ.

ثُمَّ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ وَأَخَاهُ هَـٰرُونَ بِـَٔايَـٰتِنَا وَسُلْطَـٰنٍ مُّبِينٍ ﴿٤٥﴾ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَإِي۟هِۦ فَٱسْتَكْبَرُوا۟ وَكَانُوا۟ قَوْمًا عَالِينَ ﴿٤٦﴾ فَقَالُوٓا۟ أَنُؤْمِنُ لِبَشَرَيْنِ مِثْلِنَا وَقَوْمُهُمَا لَنَا عَـٰبِدُونَ ﴿٤٧﴾ فَكَذَّبُوهُمَا فَكَانُوا۟ مِنَ ٱلْمُهْلَكِينَ ﴿٤٨﴾ وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا مُوسَى ٱلْكِتَـٰبَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ﴿٤٩﴾

ދެން ތިމަންރަސްކަލާނގެ މޫސާގެފާނާއި، އެކަލޭގެފާނުގެ أخ ހާރޫނުގެފާނު އާއި ދެބޭކަލުން، فرعون އާއި އޭނާގެ މީސްތަކުންގެ ގާތަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ آية ތަކާއި، އަދި ފައުޅުވެ ހާމަވެގެންވާ، دليل އާއި އެކުގައި ފޮނުއްވީމެވެ. (ނަމަވެސް) އެމީހުންވެގަތީ ބޮޑާއެވެ. އަދި އެމީހުންވީވެސް - متكبّر يعنى: ބޮޑާބަޔަކު ކަމުގައެވެ. އަދި އެމީހުން ބުނަންޖެހި އެއީ، އެދެމީހުންގެ قوم ތިމަންނަމެންގެ أمر ގެ ދަށުގައި، ވާތީގައި ތިމަންނަމެންނަކަށް ދެއިންސާނަކަށް ތިމަންނަމެންނަށް ايمان ވާނެ ހެއްޔެވެ. ފަހެ އެމީސްތަކުން އެދެބޭކަލުން ދޮގުކުރީއެވެ. ވީމާ އެމީހުންވީ ހަލާކުވެގެންދިޔަ މީސްތަކުންގެ ތެރެއިންނެވެ. އަދި އެމީހުން ތެދުމަގު ލިބިގަތުމަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ موسى ގެފާނަށް، ފޮތްދެއްވީމެވެ

ދެއްވެވީންދެއެވެ.

وَجَعَلْنَا ٱبْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُۥٓ ءَايَةً وَءَاوَيْنَٰهُمَآ إِلَىٰ رَبْوَةٍ ذَاتِ قَرَارٍ وَمَعِينٍ ﴿٥٠﴾

އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ مرْيم ގެފާނުންގެ ދަރިކަލުންނާއި، އަދި އެކަލޭގެފާނުންގެ މައިކަމަނާފުޅުވެސް، (ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކުދުރަތުވަންތަކަމުގެ) ހެއްކެއް ކަމުގައެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެދެމައިކަނބަލުންނަށް ތަންދެއްވީ، ތިބުމަށް އަރާމުހުރި ހިނގަހިނގައިއޮތް ފެންގަނޑެއްގެ ކައިރިގައިވާ އުސްބިމެއްގައެވެ.

ބަޔާނެއް:

عيسى ގެފާނާއި އެކަލޭގެފާނުންގެ މައިކަމަނާއާއި ދެމައިކަނބަލުން ކުދުރަތުވަންތަކަމުގެ، އަދިވެސްމާ، نشان އެއްކަމުގައިވީ އެވީ، ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނު، ބަފައިކަލަކާއި ނުލައި ހައްދަވާ ފުޅުއިވާލީއެވެ. ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެދެމައިކަނބަލުންނަށް ތަންދެއްވީ އުސްބިމަކީ އެއީ، بيت المقدس ގެ ކައިރިގައިވާ بيت لحم އެވެ ކިއުންތަކެވެ. މިވާހަކަތައް مريم سورة ގެ ترجمة ގައި بيان ކޮށްފިހިނގައްޖެއެވެ. މިޒަމާނުގެ ބައެއް ދަންނަބޭއިކަލުން ބުނުއްވަނީ އެއީ، ކަޝްމީރުކަމުގައެވެ. އެތަނުން عيسى ގެފާނުންގެ މަޤާރާތުވެސް އޮތީނުން ދައްކައި އުޅެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް އޮތީނުންގެ ކައިރިގައި އެކަމުގެ ދައްކަން އިތުބާރު ކުރެވޭ نقلى دليل އެއް ނުވެއެވެ. عيسى ގެފާނުން އުފަންވިހިނދުގައި،

ހަމަލުވެރިން، އެޖަމާނުގެ ހަސަދަވެރިންނަށް خبر ދިނުމެވެ. بنوإسرائيل ގެ
ހަސަދަވެރިން މިދުނިޔެއަށް ފައުޅުވެއްޖެއެވެ. އެހިނދުގައި يعنى: މި
خبر އެތާޖެއަށް ހަމަ ދިޔުމާއި އެކުގައިމެ، އެކަލޭގެފާނުގެ دشمن ، يعنى:
ދެކޮޅުވެރި ހަމްޖައްސަލުމަށްގަދަވިގެން، އެކަލޭގެފާނުން ހުރުމަށް މަސައްކަތް
ކުރެއްވެ. (އެފެންނަމަވެސް، ހުރިހައި ކަލާމް ދެނެވޮޑިގެންވާ، الله
އެންގެވި إلهام އެއްގެ ޒަރިއްޔާ ދެމަފިރިކަލުންނަށް އަލަށާ ނުކުމެވަޑައިގެން
ވަޑައިގަތީ، مِصْرُ ގެ ކައިރީގައިވާ ހަރަކާތެވެ. ދެން އެތަނުގެ ބިންވެރިއަކު،
މިމާގެ ދަރިކަލުންބެފުޅު ކަމުގައި ބަލައިގެން مريم ގެފާނުން ގެންގުޅުނެވެ.
ދެން عيسى ގެފާނުން ބޮޑުފުޅުވެއްޖެހިނދުގައި، އެތާނގެ ވެސް ވަރި
މަރުވެފައެވެ. މިއެންކަމުން ދެމަފިރިކަލުން އެނބުރި އަލުން، މިމާގެ
ވަޠަނަށް ވަޑައިގަތީއެވެ. މިނަންގަނޑުން ހަރު އޮޅި އުސްމަތަށްގައެވެ.
މިފަދައިން ބައެއް ބަލަފުން ބުނެއްވައެވެ.) مترجم

يَٰٓأَيُّهَا ٱلرُّسُلُ كُلُواْ مِنَ ٱلطَّيِّبَٰتِ وَٱعْمَلُواْ صَٰلِحًاۖ إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٞ ﴿٥١﴾ وَإِنَّ هَٰذِهِۦٓ أُمَّتُكُمْ أُمَّةٗ وَٰحِدَةٗ وَأَنَا۠ رَبُّكُمْ فَٱتَّقُونِ ﴿٥٢﴾ فَتَقَطَّعُوٓاْ أَمْرَهُم بَيْنَهُمْ زُبُرٗاۖ كُلُّ حِزْبِۭ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ ﴿٥٣﴾ فَذَرْهُمْ فِي غَمْرَتِهِمْ حَتَّىٰ حِينٍ ﴿٥٤﴾ أَيَحْسَبُونَ أَنَّمَا نُمِدُّهُم بِهِۦ مِن مَّالٖ وَبَنِينَ ﴿٥٥﴾ نُسَارِعُ لَهُمْ فِي ٱلْخَيْرَٰتِۚ بَل لَّا يَشْعُرُونَ ﴿٥٦﴾

އޭ ރަސޫލުބޭކަލުންނޭވެ! ތިޔަބޭކަލުން މާތް حلال ތަކެތި
ކާވަޑައިގަންނަވާށެވެ. އަދި صالح ކޮށް عمل ކުރައްވާ، عمل ކުރައްވައި އުޅުއްވާށެވެ.

ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެއީ ތިޔަބޭކަލުން ކުރައްވާ عمل ތައް ނުހަނު މޮޅަށް ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން މިއީ، އެއް އުއްމަތެއްކަމުގައިވާ ތިޔަބައިމީހުންގެ އުއްމަތެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެއީ ތިޔަބޭކަލުންގެ ވެރި ރަސްކަލާނގެއެވެ. ފަހެ ތިޔަބައިމީހުން ތިމަންރަސްކަލާނގެއަށް ބިރުވެތިވެ تقوى ވެރިވާށެވެ. ފަހެ ދެން އެމީހުން (يعنى އެކިއެކި ރަސޫލުބޭކަލުންގެ އެ أمّة ތަކަށް ވަޑައިގެންނެވި أمّة ގެމީހުން) ތިމާމެންގެ ދީނުގެ ކަންތައްތައް އެއުރެންގެމެދުގައި ތަފާތު ބައިތަކަކަށް އެއުރެން ބައިކުރުއެވެ. يعنى: އެކިއެކި މަގު إختيار ކުރުއެވެ. ކޮންމެބައަކުމު އެބައެއްގެ ކައިރީގައިވާ مذهب އާއިގެން އެތިބީ އުފާވެރިކަމާއި އެކުގައި ބޮޑާކަން ދައްކަދައްކައެވެ. މިހެންކަމުން ކަލޭގެފާނު، އެމީހުން ވަކިމުއްދަތަކާއި ހަމައަށް އެމީހުންގެ غافل ކަމުގައި ތިއްބަވައްލަވާށެވެ. ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުނަށް އިތުރުކުރައްވަވަމުން ގެންދަވާ މުދަލާއި އަދި اولاد އެއީ، ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށްޓަކައި، ހެޔޮކަންތައްތައް ދެއްވުމުގައި، އަވަސްކުރައްވާ އަވަސްކުރައްވުމެއްކަމުގައި އެމީހުން ފަހެ ހީކުރަނީބާވައެވެ. އަދިއެހެންނޫނެވެ. އެމީހުންނަކަށް (އޭގެ ސަބަބެއް އަދި ސިއްރެއް) ކުޑަކޮށްވެސް ނޭނގެނީއެވެ.

إِنَّ ٱلَّذِينَ هُم مِّنْ خَشْيَةِ رَبِّهِم مُّشْفِقُونَ ﴿٥٧﴾ وَٱلَّذِينَ هُم بِـَٔايَٰتِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ

إِنَّ ٱلَّذِينَ هُم مِّنْ خَشْيَةِ رَبِّهِم مُّشْفِقُونَ ﴿٥٧﴾ وَٱلَّذِينَ هُم بِـَٔايَٰتِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٨﴾ وَٱلَّذِينَ هُم بِرَبِّهِمْ لَا يُشْرِكُونَ ﴿٥٩﴾ وَٱلَّذِينَ يُؤْتُونَ مَآ ءَاتَواْ وَّقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَىٰ رَبِّهِمْ رَٰجِعُونَ ﴿٦٠﴾ أُوْلَٰٓئِكَ يُسَٰرِعُونَ فِي ٱلْخَيْرَٰتِ وَهُمْ لَهَا سَٰبِقُونَ ﴿٦١﴾

ހަމަކަށަވަރުން އެއުރެންނީ އެއުރެންގެ ވެރިރަސްކަލާނގެއަށް ބިރުވެރިވުމުން އެކަލާނގެ އަޒާބަށް ބިރުވެތިވާމީހުންނެވެ. އަދި އެއުރެންނީ އެއުރެންގެ ވެރި ރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތަކަށް އީމާންވާމީހުންނެވެ. އަދި އެއުރެންނީ، އެއުރެންގެ ވެރި ރަސްކަލާނގެއަށް ޝަރީކު ނުކުރާ މީހުންނެވެ. އަދި އެއުރެންނީ، އެއުރެންގެ ވެރި ރަސްކަލާނގެ حضرة އަށް ހަމަކަށަވަރުން އެއުރެން އެނބުރިދާނޭކަމާމެދު އެއުރެންގެ ހިތްތައް ބިރުވެރިވެގެންވާ ހާލު (صدقات ދޭގޮތުން) އެއުރެންނަށް އެއްޗެއްދީ މީހުންނެވެ. އެއުރެން އެންމެންނީ ހެޔޮކަންތައްތަކުގައި އަވަސްވެގަންނަ މީހުންނެވެ. އަދި އެއުރެންނީ އެކަންތައްތަކުގައި ކުރިއަރައިދާ މީހުންނެވެ.

وَلَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا وَلَدَيْنَا كِتَٰبٌ يَنطِقُ بِٱلْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٦٢﴾ بَلْ قُلُوبُهُمْ فِي غَمْرَةٍ مِّنْ هَٰذَا وَلَهُمْ أَعْمَٰلٌ مِّن دُونِ ذَٰلِكَ هُمْ لَهَا عَٰمِلُونَ ﴿٦٣﴾ حَتَّىٰٓ إِذَآ أَخَذْنَا مُتْرَفِيهِم بِٱلْعَذَابِ إِذَا هُمْ يَجْـَٔرُونَ ﴿٦٤﴾ لَا تَجْـَٔرُواْ ٱلْيَوْمَ إِنَّكُم مِّنَّا لَا تُنصَرُونَ ﴿٦٥﴾ قَدْ كَانَتْ ءَايَٰتِي تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَكُنتُمْ عَلَىٰٓ أَعْقَٰبِكُمْ تَنكِصُونَ ﴿٦٦﴾ مُسْتَكْبِرِينَ بِهِۦ سَٰمِرًا تَهْجُرُونَ ﴿٦٧﴾

ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެއްވެސް ނަފްސަކަށް، އެ ނަފްސަކަށް

ކުޑަދާނަވެގެންވާ މިންވަރަކަށްނޫނީ ބުރަ ނުޖެއްސެވައެވެ.
މިވަނީ ރަސްކަލާނގެ حضرة ގައި حقّ ބަސްފުޅު (حقّ ބަޔާންކޮށްދޭ) ފޮތެއް
އެބަވެއެވެ. އެމީހުންގެ ކިބައަށް ކުޑަކޮށްވިޔަސް އަނިޔާނުކުރެވޭނެއެވެ.
އަދި ކިއެއްގެއްނުވެއެވެ. އެމީހުންގެ، يعنى: އެކާފިރުތަކުންގެ، ހިތްތައް
އޮވަނީ (މި قرآن އާއިމެދު) މުޅިން غافل ވެގެންނެވެ. އަދި އެމީހުންގެ
ކިބައިގައި އެނޫނަސް يعنى: غافل ވުން ނޫނަސް އަދި އެހެން عمل
ތަކެއްވެއެވެ. އެމީހުން އެތިބެނީ އެ عمل ތައްކޮށްކޮށެވެ. (ނަމަވެސް
އެއީ) މިވަނީ ރަސްކަލާނގެ އެމީހުންގެ ތެރެއިން نعمة ދެއްވި މަޖާ
ދިރިއުޅުމުގެ މީހުން، عذاب ގެ ذريعة އިން ހިއްޕަވައި ފުމަންދާންދެންނެވެ.
އެހިނދު ދެން އެމީހުން މިބޭނި އެހީތެރިވުމަށް ގޮވާގޮވާއެވެ. (ނަމަވެސް
އެމީހުންނާއި ދިމާލަށް ބުނެވޭނެތެވެ.) މިއަދަކީމީހުން މިއަދަކު ޚައި
ހާކަކަށްވެއްނުވާނެއެވެ. މިވަނީ ރަސްކަލާނގެ حضرة ން ތިޔަބައިމީހުންނަށް
މަދަދު ނުލިބޭނެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން މިވަނީ ރަސްކަލާނގެ آية ތައް
ހުރި ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ކިޔުމި، އިއްވިއެވެ. ނަމަވެސް
ތިޔަބައިމީހުންވީ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ފުންނާބިޔަކަށް މައްޗަށް، ފުރަގަސްދުން
ބޭވަމުން، މި قرآن އަޑު، އަޑުއަހާނޭއެއްކަމަކު ވާހަކަދައްކަން ހަދަމުން،
އަށައް ފަރާތަށް އެނބުރި ފުރަގަސްދީބަލަ ކަމުގައެވެ. އެ قرآن އާއެދު
ބޭއްވެގެނަ حال ގައެވެ. ތިޔަބައިމީހުން ހަވީރުގެ ވަގުތުގައި (އެ
قرآن އަދި) މަލާމާތްކޮށް ވާހަކަދައްކަން ތިބެކުރުގައިވީއެވެ.

أَفَلَمۡ يَدَّبَّرُواْ ٱلۡقَوۡلَ أَمۡ جَآءَهُم مَّا لَمۡ يَأۡتِ ءَابَآءَهُمُ ٱلۡأَوَّلِينَ ﴿٦٨﴾ أَمۡ لَمۡ يَعۡرِفُواْ رَسُولَهُمۡ
فَهُمۡ لَهُۥ مُنكِرُونَ ﴿٦٩﴾ أَمۡ يَقُولُونَ بِهِۦ جِنَّةُۢۚ بَلۡ جَآءَهُم بِٱلۡحَقِّ وَأَكۡثَرُهُمۡ لِلۡحَقِّ
كَٰرِهُونَ ﴿٧٠﴾ وَلَوِ ٱتَّبَعَ ٱلۡحَقُّ أَهۡوَآءَهُمۡ لَفَسَدَتِ ٱلسَّمَٰوَٰتُ وَٱلۡأَرۡضُ وَمَن
فِيهِنَّۚ بَلۡ أَتَيۡنَٰهُم بِذِكۡرِهِمۡ فَهُمۡ عَن ذِكۡرِهِم مُّعۡرِضُونَ ﴿٧١﴾ أَمۡ
تَسۡـَٔلُهُمۡ خَرۡجٗا فَخَرَاجُ رَبِّكَ خَيۡرٞۖ وَهُوَ خَيۡرُ ٱلرَّٰزِقِينَ ﴿٧٢﴾ وَإِنَّكَ لَتَدۡعُوهُمۡ إِلَىٰ صِرَٰطٖ
مُّسۡتَقِيمٖ ﴿٧٣﴾ وَإِنَّ ٱلَّذِينَ لَا يُؤۡمِنُونَ بِٱلۡأٓخِرَةِ عَنِ ٱلصِّرَٰطِ لَنَٰكِبُونَ ﴿٧٤﴾ ۞
وَلَوۡ رَحِمۡنَٰهُمۡ وَكَشَفۡنَا مَا بِهِم مِّن ضُرّٖ لَّلَجُّواْ فِي طُغۡيَٰنِهِمۡ يَعۡمَهُونَ ﴿٧٥﴾

ފަހެ އަށް قرآن يعنى: މިބަސްފުޅަށް، މީސްތަކުން ކާފިރުވެރިޔާ ފަހެ
ވިސްނައި ތަދައްބުރު ނުކުރެވޭ ހެއްޔެވެ؟ ނުވަތަ އެމީހުންގެ
ގޮތަށް، އައިސްފައި އެވަނީ، އެމީހުންގެ އިރުގެ ކާބަފައިންގެ ގޮތަށް
އައިސްފައި ނުވާ ކަންތައްތަކެއް ހެއްޔެވެ. ނުވަތަ އެބައިމީހުން،
ނުދަންނަހުރިކަމުން އެކަލޭގެ އެއީ އެމީހުންނަކީ ތިމާމެންގެ ރަސޫލާ ފަހެ
ނުއެނގޭތީ ހެއްޔެވެ. ނޫނީ، އެކަލޭގެފާނުގެ ކިބައިގައި ޖުނޫނުކަމެއްވެއްޖެއެވެ.
މިފަދައިން އެމީހުން ބުނަނީހެއްޔެވެ. (އެހެންނަކުން ނޫނެވެ.)
އަދި ޔަޤީނުންނެވެ. އެކަލޭގެފާނު އެމީހުންގެ ގާތަށް ވަޑައިގަތީ
حقّ ގެންނަވައިގެންނެވެ. (ނަމަވެސް) އެމީހުންގެ ގިނަބައިމީހުން ވަނީ حقّ
ދެކޮޅު ނުރުހޭމީހުންނެވެ. އަދި حقّ ދީން އެމީހުންގެ އެދުންތަކަށް تبع
ވެއްޖެނަމަ، އުޑުތަކާއި އަދި ބިންގަނޑާއި އަދި އެތަންތާނގައިވާހައި

އެއްޗެއް، ދިޔައީ، ޝައްކެއްނެތި ހަލާކުވެގެންނެވެ. އަދި ކިހިނެއްހެއްޔެވެ.
(ގޫތުގައި ބަލާއިރު) ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންގެގާތަށް ގެންނެވި
އެމީހުންނަށްބަލައި ނަސޭހަތެވެ. އެހެންނަމަވެސް އެމީހުން، އެތިބީ
އެނަސޭހަތަށްތަބާނުވެ ހުރުމުގައެވެ. ނުވަތަ ކާފަރުވެރިން އެމީހުންގެ
ހިސާބުން، آمدنی އެއް ނުވަތަ އުޅުއްވައި، އެދިވަޑައިގަންނަވައިދޭނެވެ.
ބަލަ އެންމެދަރަނިގެ آمدنی އަކީ، އުޅުއްވައި އެއީ ކާފަރުވެރިންގެ
ربّ ދެއްވަވާ ދަރުމަވެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ އެންމެ ރަނގަޅަށް
ރަޙްމަތްތެރިވާ ކަލާނގެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ކާފަރުވެރިން އެމީހުންނަށް
މިއަރުވައިލައްވަނީ، ސީދާމަގުގެ ލަފާތަކެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން آخرة
ދުވަހަށް إيمان ނުވާމީހުންނީ ސީދާމަގުން ކަޑަވެގެންދާމީހުންނެވެ. އަދި
ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް رحمة ލައްވަވައި، އަދި އެމީހުންގެ
ބަލިގަނޑާ އުނދަގޫތައް ދުރުކުރެއްވިޔަސް ޝައްކެއްނެތި، އެމީހުން
ވެރިގަތީ، އެމީހުންގެ އުރެދުންތަކުގެތެރޭގައި ހުރުރިމީބަޔެވެ.

ބަޔާނެއް:

މިދިޔަ آية ތަކުގައި ނަންގަނުވިގެން އެރިހަރި، مكّة ގެ مشرك
ތަކުންގެ ވާހަކައެވެ. މާތްރަސްކަލާނގެ އެ އަންގަވަނީ އެއީ، قرآن
އަޔާ އެއީ އެމީހުން ޢަރަބި ބަހުން ބާވައިލައްވާފައިވާ މާތްފޮތެވެ.
އެމީސްތަކުން އެއަށް ނުވިސްނީ ކިޔެއްވެގެންނޫނެވެ. އެ قرآن
ހިފަހައްޓައިގެން ވަޒަނގެއްނޫ ބާކަހަ، އެމީހުން ރަނގަޅަށް ދެނެހުރި

ބޭކަލެކެވެ. ފަހެ އެކަލޭގެފާނު ރަސޫލުވީ އެމީހުންގެތެރޭގައެވެ.
އެކަލޭގެފާނަށް ތަރުބިއްޔަތު ލިބިވަޑައިގަތީވެސް ހަމައެމީހުންގެ
ތެރޭގައެވެ. ބޮޑުވެވިފައިވެސް އެމީހުންގެ ތެރޭގައިމެއެވެ. އަމާނާތްތެރިކަމާއި،
ތެދުވެރިކަމާއި عفّة ތެރިކަމާއި، ދީންވެރިކަމާއި އަދި އެންމެހައި
މާތްވެގެންވާ أخلاق ތަކުގައި އެކަލޭގެފާނުންވީ، އެމީހުންގެތެރޭގައި
ނުހަނުބޮޑަށް مشهور ވެގެންނެވެ. އެކަލޭގެފާނަށް محمّد الأمين ގެ
ނަންދެވުން ނަންދިނީވެސް އެމީހުންނެވެ. މިހުރިހައި ކަންތައްތަކާއި
ހުރުމާއިއެކުގައިވެސް، އެމީހުން އެކަލޭގެފާނާއި ދެކޮޅުވެރިވަނީ އެއީ،
ހަމައެކަނި އެއްވެސް ސަބަބަކާނުލައެވެ. (ނަމަވެސް) އެއީ، އެމީހުން
حقّ ވެގެންވާ ދީނަށް ނުރުހޭ ބައެއްކަމުގައިވުމުންނެވެ. ތޮއްލާއި ބޮޑާވެރިކަން،
އެކަލޭގެފާނުން އެމީހުންނަށް އުނގަންނުވާ تعليم އެއްގަމައްކަން
އެކަލޭގެފާނަކީ އެމީހުންގެ ކިބައިން އެއްވެސް އުޖޫރައެއް ނުވަތަ ފީއެއް
ހޯއްދަވައިރެއްނުވެއެވެ. އަދި ހޯއްދެވުމުގެ ކަމެއްވެސް ބޭނުންފުޅެއްވެސް
ނެތްމެއެވެ. އެހެނީ އެކަލޭގެފާނުގެ رب އެކަލޭގެފާނަށް ދެއްވަވާނީ
މާބޮޑު އުޖޫރައެކެވެ. މިފަދަ އުޖޫރައެއްގެ މިންވަރު، ހިތުގައި ވަޒަންވެސް
ނުވެވޭނެއެވެ. އެހެރި މަތިވެރިވެފައި އުޖޫރައިގެ އަގުބޮޑެވެ. حقيقة ގައި
އެކަލޭގެފާނު، އެމީހުންނަށް ދެއްވަވަނީ މުޅިންވެސް نصيحة އެވެ.
އެހެންނަމަވެސް އެމީހުންނަކީ، އެއަގުހުރި نصيحة ތަކުގެ އެއްވެސް
ބޭނުމެއް ކުރާކަށް ނުކުރެވެ. އަދި ކިޔައިއަހައިއެވެ. ނަސޭހަތުގެ އަގު ދުވު

އެމީހުންގެ ކަންތައްތަކަށް އިވުމުން، އެމީހުންގެ ހިތްތަށް ހަރުކަށިވުކަން
ނުބުރުންތެރިކަން ދާދިކުރުންކުރަނީ ތިބޭށެވެ. އާއެކެވެ! އެކަލާނގެ ދަން
އެމީހުންނަށް ގޮވައިލައްވަވަނީ ސާފުވެސާފާ ބުރުމަދުގެ ދޮރާތަކަށެވެ. ދުވާލުންގެ
عمل ތަކެއް މިދުނިޔޭގައިވާގޮތުގެ ދަތިން ކާރުގިނަވަ ތިމާގެންނަނަ ނުފަނަ
ޝުޢޫ نعمة ދިޔަނިވި މަގަކަށެވެ. ނަމަވެސް އެމީހުންނަކީ آخرة ދުވަހަށް
ايمان ނުވާ ބައެކެވެ. قيامة ދުވަހަކީ، ހަށްނަމިހި ދުވަހެއްކަމަކަށް
މިމީހުން ايمان އެއް ނުވެއެވެ. ވީމާ، ޝަރީއަތުގައި އެމީހުން ހިނގައި
އެއްޗެހި، މުޖިސްޓުވެސް ސިފަމަގުން އަސްލުވާވެގެންނެވެ. ސާފުސިފަމަގު
ދުކާން ގެއެވެ. އާއެކެވެ. خيال ކުރެވޭ ބަލާއިރު، ދިމާލިވަށްމަ الله
އެމީހުންނަށް رحمة ލައްވަވައި އެމީހުންގެ مصيبة ތައް، އެމީހުންނާއި
ދުރުކުރައްވިނަމަވެސް އެމީހުން ތިބޭނީ ހަމަ މިގޮތުގެ ތެރޭގައެވެ.
ހަރަކާތި މަގުތަކުގެ، ކަނުލައި ޖަހައިލައްވަވައެވެ. مترجم

وَلَقَدۡ أَخَذۡنَٰهُم بِٱلۡعَذَابِ فَمَا ٱسۡتَكَانُواْ لِرَبِّهِمۡ وَمَا يَتَضَرَّعُونَ ﴿٧٦﴾ حَتَّىٰٓ إِذَا
فَتَحۡنَا عَلَيۡهِم بَابًا ذَا عَذَابٖ شَدِيدٍ إِذَا هُمۡ فِيهِ مُبۡلِسُونَ ﴿٧٧﴾ وَهُوَ ٱلَّذِيٓ أَنشَأَ لَكُمُ
ٱلسَّمۡعَ وَٱلۡأَبۡصَٰرَ وَٱلۡأَفۡـِٔدَةَۚ قَلِيلٗا مَّا تَشۡكُرُونَ ﴿٧٨﴾ وَهُوَ ٱلَّذِي ذَرَأَكُمۡ فِي ٱلۡأَرۡضِ
وَإِلَيۡهِ تُحۡشَرُونَ ﴿٧٩﴾ وَهُوَ ٱلَّذِي يُحۡيِۦ وَيُمِيتُ وَلَهُ ٱخۡتِلَٰفُ ٱلَّيۡلِ وَٱلنَّهَارِۚ
أَفَلَا تَعۡقِلُونَ ﴿٨٠﴾ بَلۡ قَالُواْ مِثۡلَ مَا قَالَ ٱلۡأَوَّلُونَ ﴿٨١﴾ قَالُوٓاْ أَءِذَا مِتۡنَا
وَكُنَّا تُرَابٗا وَعِظَٰمًا أَءِنَّا لَمَبۡعُوثُونَ ﴿٨٢﴾ لَقَدۡ وُعِدۡنَا نَحۡنُ وَءَابَآؤُنَا هَٰذَا مِن

قَبْلُ إِنْ هَٰذَآ إِلَّآ أَسَٰطِيرُ ٱلْأَوَّلِينَ ﴿٨٣﴾

އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ (ބަނޑުހައިރޫންކަމާއި ތަދުމަޑުކަމުގެ) އަޒާބުދުއްވައިގެން އެއުރެން ހިއްޖީވިމުވެ. ދެންވެސް އެއުރެންގެވެރި ރަސްކަލާނގެއަށް އެއުރެން މަޑުމައިތިރިވެ އަޑުކަންކޯރު دعاء ކޯރުއް ނުހަރަދަމުވެ. ގަދަފަދަވެގެންވާ އަޒާބުއްގެ ދޮރު، ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެއުރެންގެމައްޗަށް ހުޅުއްވައިފުމަށްދާންދެންނެވެ. ދެން އެހައިރު يعني: عذاب ގެ ދޮރުހުޅުއްވިހިނދު، އެހިރުން ތިޔޭ އެކަމުގައި ނاأمّيد ވެގެންނެވެ. އެކަލާނގެއި ތިޔަބައިމީހުންނަށްޓަކައި ކަންފަތްތަކާއި ލޯތަކާއި އަދި ހިތްތައް (އެބަހީ: އިލްމާއި ފެނުމާއި ވިސްނުމާއި) އުފެއްދެވި ذات ފުދޭވެ. (ނަމަވެސް) ތިޔަބައިމީހުން ޝުކުރު ކުރަނީ ވަރަށްވެސް މަދުކޮށެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ ތިޔަބައިމީހުން މިބިމުގައި، ފެތުރުއްވި ذات ފުދޭވެ. އަދި (قيامة ދުވަހުން) ތިޔަބައިމީހުން އެއްކުރެވޭނީ ހަމަ އެކަލާނގެ حضرة އަށްމެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ ދިރުއްވާ ذات ފުދުވެސްމެއެވެ. އަދި މަރުގެންނަވާ ذات ފުދުމެއެވެ. އަދި ރޭއިދުވާލު އަދަލު ބަދަލުވުމުގެ ފުރިހަމަ إختيار ކަންވެސްވަނީ ހަމަ އެކަލާނގެއަށެވެ. ފަހެ ތިޔަބައިމީހުން ވިސްނައި ނުދެކެނީހެއްޔެވެ. އަދި ކިއެއްހެއްޔެވެ. އެމީހުންވެސް ބުނީ އެއުރެނި އިހުގެ މީހުންވެސް ބުނުއުޑުނު ފަދައިންނެވެ. އެމީހުން ބުނީ އުޅެނި އެއީ، ތިމާމެން މަރުވެ ފެހިބަކަތާއި، އަދި

ކަށިބަކަނިވީމާ، ތިމަންނަމެންނީ އަލުން ދިރުވެނިވި ބަޔަކުމުދެއްތޯ. މީ ތިމަންނަމެންގެ ކިބައަށާއި ތިމަންނަމެންގެ ކާބަފައިންގެ ކިބައަށް، މާކުރިއްސުރެ وعيد ކުރެވުނު އަސްނަނަކަމެކެވެ. މިއީ އިހުމީހުންގެ ފޮޓުކު ދޮގުވާހަކަތަކެއް ކަމުގައި، ނޫނީ ހަމަހިތައިވެސް ނުވާނެއެވެ.

ބަޔާނެއް:

مكّة ގެ މުޝްރިކުތަކުން ސަލާމާއި صلوات ލިއްބި އިމުނު رسول اللّـــه ގެފާނާއި ދެކޮޅުވެރިވުން އާދޭ ކުރުމަށްފަހު އެކިރިހަތުގައި، އެކަލޭގެފާނު ކުރެއްވި ބަދު دعاء ލިބުނުކަން އެމީހުންނަށް ބަނޑުހައިހޫނުކަން އިންތިހާދަރަޖައަށް ގޮސްފިއެވެ. އެހިނދުގައި اَبُوْسُفِيَان ، ސަލާމާއި صَلَوَات ލިއްބި رَسُولُ اللّـــه ގެފާނުގެ އަރިއަހަށް حاضر ވެދެންނެވިއެވެ. ކަލޭގެފާނުން ވިދާޅުވަމުއެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނީ މުޅިދުނިޔެއަށް رحمة އެއް ކަމުގައި ފޮނުއްވިގެންވާ، ބޭކަލެކެވެ. މިތަނުގެ قريش ވަންހައިގެ މީހުންނަށް ޖެހިހައި އެވާ ނުބައިކާލު ހަމަ ދުރުކޮށްދެއްވުމަށް ދަންނަވަނީއެވެ. قريش ވަންހައި ކަލޭގެފާނުގެ ގާތްތިމާގެ މީހުން ނޫންތޯއެވެ. ވީމާ އެމީހުންނަށް ޖެހިހައި ދިމާ ބޮޑު ނިކަމެތިކަމުގެ ވަރަކަށް ހަމަޖެހިދިޔަ ވީއިރުގަ އެހެނިހެން ކިބައިން ބިރުވެތިވެ ދަންނަވާލެއްވުމަށް الله ގެ حضرة ގައި ދަންނަވައިދިނުމަށްވެސް ވަރަށްބޮޑަށް އެދުނެވެ. އެހިނދުގައި އެކަލޭގެފާނުގެ دعاء ލިބުނު އެމީހުންނަށް ޖެހިހައިވާ ބަނޑުހައިހޫނުކަން ފިލައިގެންދިޔައެވެ. އެހެންނަމަވެސް އެމީހުން އަނެއްކާވެސް

ތުއްޙީ، ސަލާމާއި صلوات ލެއްވި އިމްތިހާނު އެކަލޭގެފާނާއި ދެކޮޅުވެރިވާނެތެވެ.
މި آية ތަކުގެ ބާވަތުގެ ތެރޭގައި އެވަނީ މިކަމާއި ދިމާވާނެތެވެ. އަދި آية ތަކުގައި
މާތްރަސްކަލާނގެ އަންގަވައިދެއްވައި އެވަނީ އެއީ އެމީހުންނަށް الله ގެ
حضرة ން ނިކަންމަތިކަމާ އާޚިރަތް ގެނެސް އެމީހުން އޮޅިން ފިރާވަރު
ދިނުމުގެ ނަސޭހަތްކުރެއްވީއެވެ. މިއާ ދެން އެމީހުން އެކަށީގެންވާ އޮތީ
ނުފެނިގެން عذاب އަކަށް ބަރަބަރަކީ ކިބައިވެއެވެ. އެއީ ދެރަނިވި عذاب އަކަށް
بدر ހަނގުރާމައިގައި އެމީހުން ގެނެސް عذاب އެވެ. އާއެކެވެ! قريش
ވެރިންގެ އަންގަބޮޑިކަމު جبّار ކަމަށް އަދަބުދިނުން عذاب އެވެ.
އެމީހުންގެ ހަށިގަ މިހުން ނިކަމެތިކަމާއި ހާލުބޮޑުވުން ހާލުގައި
މިދުނިޔޭން ފެނިވި، އަދުނާއި އަދު ދުނިޔެހުންނިވި عذاب އަށް
آخرة ގައި ވަރުގަދަ ހާލުކުރާ عذاب ދެއެވެ. ދެން މި آية ތަކުގައި
އެވަނީ الله ގެ ކުދިކުދި ނިޢުމަތްތަކުގެ ބައެއް ނިޝާނުތައް بيان ކުރައްވައި
އަދި بعث ވުމާއިމެދު އިންކާރުކުރާ އެއް އަންގަވައި ހާލުތައް ކަނޑައެޅުން
جواب ވެސް ދެއްވައިފައިމެވެ. مترجم

قُل لِّمَنِ ٱلۡأَرۡضُ وَمَن فِيهَآ إِن كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ (٨٤) سَيَقُولُونَ لِلَّهِۚ قُلۡ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ (٨٥) قُلۡ مَن رَّبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ ٱلسَّبۡعِ وَرَبُّ ٱلۡعَرۡشِ ٱلۡعَظِيمِ (٨٦) سَيَقُولُونَ لِلَّهِۚ قُلۡ أَفَلَا تَتَّقُونَ (٨٧) قُلۡ مَنۢ بِيَدِهِۦ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيۡءٖ وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيۡهِ إِن كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ (٨٨) سَيَقُولُونَ لِلَّهِۚ

قُلْ فَأَنَّىٰ تُسْحَرُونَ ﴿٨٩﴾ بَلْ أَتَيْنَاهُم بِالْحَقِّ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿٩٠﴾

ކަލޭގެފާނު ދައްސަވައި ބައްލަވާށެވެ. ތިޔަބައިމީހުންނަށް
އެނގެނިކަމަށްވެނިނަމަ ނިކަން ބުނެބަލާށެވެ. މިބިންގަނޑާއި އަދި
މިބިންގަނޑުގައި ވާހައި އެއްޗެއް މިލްކުވެގެންވަނީ ކޮންމީހަކަށްހެއްތޯއެވެ.
އެމީހުން ބުނާނެއެވެ. މިލްކުވެގެންވަނީ الله އަށެވެ. ދެން
ދައްސަވައިބައްލަވާށެވެ. ތިޔަހެންވީއްޔާ ފަހެ ތިޔަބައިމީހުން ނަސޭހަތް
ލިބިގަންނަނީ ކީއްވެގެންހެއްތޯއެވެ. ނިކަން ދައްސަވައިބައްލަވާށެވެ.
ހަތްއުޑުގެ ربّ އާއި އަދި ނުހަނުބޮޑު عرش ބޮޑުގެ ربّ އަކީ
ކާކުހެއްތޯއެވެ. އެހިނދުވެސް އެމީހުން ބުނާނެއެވެ. އޭގެ ربّ އަކީ
الله އެވެ. ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. ތިޔަހެންވީއްޔާ ތިޔަބައިމީހުން
ބިރުވެތިނުވަނީ تقوى ވެރިނުވަނީ ކީއްވެގެންހެއްތޯއެވެ. އަދި
ކަލޭގެފާނު ދައްސަވައިބައްލަވާށެވެ. ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެނގެނިނަމަ
ނިކަން ބުނެބަލާށެވެ. ހުރިހައި އެއްޗެއްގެ އަމިއްލަކަން އޮތީ ކާކުގެ
އަތްޕުޅުގައިހެއްތޯއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ އަމާންކަން ދެއްވައެވެ. ނުވަތަ
އެކަލާނގެ دفاع ކޮށްދެއްވައެވެ. އެކަލާނގެއާއި ދެކޮޅަށް އެއްވެސް
މީހަކަށް ރައްކާތެރިކަން ނުލިބިދޭނެއެވެ. އެކަންވެސް އޮތީ ހަމަ
الله އަށެވެ. ތިޔަބައިމީހުން (އެކަން) ދަންނަކަމުގައިވާނަމައެވެ.
އެއުރެން ދަންނަވާނެއެވެ. (މިލްކުވެރިކަންވަނީ) الله އަށެވެ.

ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. ފަހެ ތިޔަބައިމީހުންނަށް (އެކަންކަން) އޮޅުނީ ހިނގަނީކޮންގޮތަކުންތޯ؟ ކަލޭގެފާނު މިފަދައިން އެމީހުންނަށް ވިދާޅުވާށެވެ. އަދި ހިއްސާކުރައްވައެވެ. ގޮތުގައި ބަލާއިރު ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް ގެނެސްދެއްވީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ حقّ ބަސްފުޅުގައެވެ. ނަމަވެސް ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުންނީ ކަނޑައެޅިގެން ދޮގުވެރިންކަން ކަށަވަރެވެ.

مَا ٱتَّخَذَ ٱللَّهُ مِن وَلَدٍ وَمَا كَانَ مَعَهُۥ مِنْ إِلَٰهٍ ۚ إِذًا لَّذَهَبَ كُلُّ إِلَٰهٍۭ بِمَا خَلَقَ وَلَعَلَا بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ ۚ سُبْحَٰنَ ٱللَّهِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿٩١﴾ عَٰلِمِ ٱلْغَيْبِ وَٱلشَّهَٰدَةِ فَتَعَٰلَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٩٢﴾

މާތްރަސްކަލާނގެ އެއްވެސްމީހަކު އެއީ އެކަލާނގެ ދަރިކަލަކުކަމުގައި ނުބައްލަވައެވެ. އަދި އެކަލާނގެއާއެކު އެހެން الله އަކުވެސް ނުމެވޭމެއެވެ. (އެހެންވެއްޖެނަމަ) އެއިރުން ކޮންމެ الله އަކުގެ އެ الله އަކު ހެއްދެވިނަމަ ހެއްދެވި އެއްޗަކާއިގެން ވަކިވަކިވެގަތީހެވެ. އަދި އެއްކަކު އަނެއްކަކުގެ މައްޗަށް މަތިވެރިވެސްވީހެވެ. މާތްރަސްކަލާނގެ އެމީހުން އެކަލާނގެ ސިފަކުރާ އެއްޗެހި ކަންކަމުން ހުސް طاهر ވަންތަވޮޑިގެންވެއެވެ. އެކަލާނގެއީ غيب ގައިވާކަމާއި ކަންކަމާއި އަދި ފާޅުވެގެންވާ ކަންކަންވެސް ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. ފަހެ އެމީހުންކޮށް އެއްޗެ شِرْكُ ތަކުން ފަހެ އެކަލާނގެ ނުހަނު މަތިވެރިވެ ވޮޑިގެންވެއެވެ.

قُل رَّبِّ إِمَّا تُرِيَنِّي مَا يُوعَدُونَ ﴿٩٣﴾ رَبِّ فَلَا تَجۡعَلۡنِي فِي ٱلۡقَوۡمِ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٩٤﴾ وَإِنَّا عَلَىٰٓ أَن نُّرِيَكَ مَا نَعِدُهُمۡ لَقَٰدِرُونَ ﴿٩٥﴾ ٱدۡفَعۡ بِٱلَّتِي هِيَ أَحۡسَنُ ٱلسَّيِّئَةَۚ نَحۡنُ أَعۡلَمُ بِمَا يَصِفُونَ ﴿٩٦﴾ وَقُل رَّبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنۡ هَمَزَٰتِ ٱلشَّيَٰطِينِ ﴿٩٧﴾ وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَن يَحۡضُرُونِ ﴿٩٨﴾

އޭއަޅުގެ ربّ އެވެ! ތިބާރަސްކަލާނގެ އެމީހުންގެ މައްޗަށް ފޮނުއްވުމަށް وعيد ކުރައްވަވާ عذاب އެއް ތިމަންކަލޭގެ ފާނުންގެ ޙަޔާތުގައި ދައްކަވައިފިނަމަ ތިބާރަސްކަލާނގެ މިއަޅާ އެއަނިޔާވެރި މީހުންގެ ތެރޭގައި ނުހައްޓަވާނދޭވެ! މިދުޢާއިން ކަލޭގެފާނު دعاء ކުރުކުރައްވަވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންގެ މައްޗަށް وعيد ކުރައްވަވާ عذاب އެއް ކަލޭގެފާނުންގެ ޙަޔާތުގައި ދައްކަވާލެއްވުމަށް ޤާދިރުވެވޮޑިގެންވަމުއެވެ. ކަލޭގެފާނު (އެމީހުންގެ ނުބައިގޯނާއަށް) އޭގެ އެންމެހެޔޮގޮތުން دفاع ކުރައްވާށެވެ. يعنى: ތަރުކާކުރައްވާށެވެ. އެމީހުން ސިފަކޮށްކިޔައި އުޅޭބާވަތުން ކުރާކަމެއް، ތިމަންރަސްކަލާނގެ ހަމަރަނގަޅަށް ދެނެވޮޑިގެންވަމެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. އޭ އަޅުގެ ربّ އެވެ. شيطان ތަކުގެ ވަސްވާސްތަކުން އަޅު سلامة ކުރެއްވުމަށް ތިބާރަސްކަލާނގެ حضرة ން އެދެމެވެ. އަދި އެ ޝައިޠާނުންތައް މިއަޅާގެ ކައިރިއަށް حاضر ވުމާ ނުވުމަށްޓަކައިވެސް ތިބާރަސްކަލާނގެ حضرة ން އަޅު އެދެންމެވެ. މިދުޢާއިންވެސް ކަލޭގެފާނުން دعاء ކުރުކުރައްވަވާށެވެ.

ބަޔާނެއް:

އަރަހުރި މާތްރަސްކަލާނގެ މި آية ތަކުގައި އުގަންނަވައިދެއްވަ ވައިފައި އޮވަނީ އެއީ، އާޔާތްތަކާއި އަދި މުސީބާތްތައް ފައިބާނިއްދުމުގައި، دعاء ކުރަންވީގޮތެވެ. އެކަލާނގެ އަންގަވައިފައި އޮވަނީ، އެއީ، އެކަލާނގެ އެމީހުންގެމައްޗަށް ފޮނުއްވަވާ عذاب އެއް، އެކަލޭގެފާނުންގެ ލޮލުގައި، ދެއްކެވުމުން، އެކަލާނގެ ކުށްވެރިންތަކުމުގައި ކަމުނުލެވެ. މިއާ، އެކަލޭގެފާނު އެމީހުންގެތެރޭގައި، ހުންނެވިނަމަ ދެވަނަކާ އެމީހުންގެ މައްޗަށް عذاب ނުފޮނުއްވުމަށް އެދިވަޑައިގަންނަވާށެވެ އޮވަނީ މިތާނގައި އަންގަވައިފައެވެ. ދެން އަންގަވައިފައި އޮވަނީ އެއީ ގޯނާކަންތަކުގެ ސަބަބުން ނުބައިކަންތައް ދުރުކުރުމަށެވެ. ގޯނާކަންތައްތަކާ ނުބައި ކަންތައްތައް ފުރުޞަތު ރަނގަޅުކަމުން މިޔާ ގެންނަ އެއްކަލެވެ. عداوة ތެރިކަން، ތެދުވެރި رحمة ތެރިކަމުން ބަދަލުކޮށްދިނުމު އެއްކަލެވެ. عداوة ތެރިއާގެ ކިބައިން ލިބޭ ދެއްތެރެވާއި އެނދިރިތަކުގެ ކުރުމިދާގައި ކެތްތެރިވެ، ދެއްވަނދުރުކުރާއި، އަދި ނުބައިކަން ހިތާހިތުގެ ބަދަލުގައި، އެ عداوة ތެރިއާއަށް ހެޔޮކަން ހިތައިޔިނަމަ، އޭނަގެ عداوة ތެރިކަން (ހަމަ يقين ނުވެސް) ބަދަލުވެގެންދާނީ رحمة ތެރިކަމަށެވެ. އާއެކެވެ! މިސްތަކުންގެ މެދުގައި عداوة ތެރިކަމަށް، ހަދަނުލާތީ އެންމެމުށް ބޮޑުކަމެވެ، އަދި ފަސްޖެ ތަޢުލީމެވެ ދިނަނުގެ ސަލާމުދެވުނެވެ. އިންސާނުންގެތެރޭގައި عداوة ތެރި ކަމަށް މިފަދަ عمل ނު ފަރުވާއަކަށްވީއޭ، شيطان ނަގެ عداوة ތެރިކަން

ދުރުކޮށްލުން އެއީ ވަރަށްވެސް އުނދަގޫ ކަމެކެވެ. މިހެންކަމުން، ދެން އަރަހުރި މާތްރަސްކަލާނގެ އަންގަވައިދެއި އެވަނީ އެއީ، އެ شيطان ތަކުގެ އެންމެހައި ވަސްވާސްތަކުން ރައްކައުތެރިކުރެއްވުމަށާއި، އަދި شيطان ތަކެއް އެކަލޭގެފާނުންގެ عزّة ތެރި އަރިހައަށް حاضر ވުމަށްވެސް ނުދެއްވުމަށް އެކަލާނގެ حضرة ން އެދިއެދި ހުށަހަޅުއްވާށެވެ. مترجم

حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءَ أَحَدَهُمُ ٱلْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ٱرْجِعُونِ ﴿٩٩﴾ لَعَلِّىٓ أَعْمَلُ صَٰلِحًا فِيمَا تَرَكْتُ ۚ كَلَّآ ۚ إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَآئِلُهَا ۖ وَمِن وَرَآئِهِم بَرْزَخٌ إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿١٠٠﴾

(އެއީ) އެމީހުންކުރެން މީހަކަށް މަރުއަތުވެއްޖެއުމަށްދާންދެންނެވެ. (އެހިނދުގައި) އެމީހާ ބުނާނެއެވެ. ޔާއަޅުގެ ربّ އެވެ! ތިބާރަސްކަލާނގެ އަޅު އަނބުރައި ފޮނުއްވަވާށެވެ. އެއީ އަޅުދޫކޮށްލައި މިއައި ދުނިޔޭގައި، އަޅުގެ ހިބައިން ހެޔޮ عمل އެއް ކުރުމަށްޓަކައެވެ. ހަމަހިފައިވެސް އެހެނެއް ނުވާނެއެވެ. (يعنى: އަލުން އަނބުރައި ދުނިޔެއަށް ނުފޮނުވޭނޭކަމެވެ. އަދި އެނބުރި ދުނިޔެއަށް ދެވުނުކަމުގައިވިޔަސް ހެޔޮ عمل އެއް ނުކުރާނޭކަމެވެ. އަދި ކިއެއްކަމެއްނެތެވެ.) އެއީ އެމީހާ އަނގައިން ހަމައެކަނި ބުނާނޭ ބަހެކެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ފަހަތުގައިވަނީ ފަރުދާއެކެވެ. އެއުރެން އަލުން ދިރުވާލާނޭ ދުވަހާ ހަމައަށް ދާންދެންނެވެ.

ބަޔާނެއް:

ކާފިރުތަކުންގެތެރެއިން ކޮންމެ މީހަކު މަރަށް حاضر

ދުނިޔެއަށް އަނބުރި އައުން މިމަނިކުފާނަކީ ބަރާބަރެވެ. ވެއްޖެއްޔާއި
ތިލަވެއްޖެއްޔާއި މިމަނިކުފާނު ހެޔޮ عمل ތަކެއް ކުރާނީމުއެވެ. ވީމާ،
މިމަނިކުފާނު ހެޔޮ عمل ކުރުމަށްޓަކައި ދުނިޔެއަށް ފޮނުއްވާށެވެ.
ނަމަވެސް ގަތަ ކިބައިވަންތަ މާތް الله އެ އަންގަވަނީ، އެއީ،
މިއަކަމަކީ، يعنى: އެމީހުން އެބުނާ ހެޔޮ عمل އެއް ކުރުމަށްޓަކައި،
ދުވަސްވަރަކު، އަނބުރައި ދުނިޔެއަށް ފޮނުއްވުމަކީ، ހަމައެކަނިވެސް
ކުރެވޭނެކަމެއް ނޫންކަމުގައެވެ. އަދި ދުވަސްވަރަކު އަނބުރައި ފޮނުއްވި
ކަމުގައިވިޔަސްވެސް، އެމީހުން އެބުނާގޮތަށް، ހެޔޮ عمل އެއްވެސް
ނުކުރާނޭކަމުގައެވެ. އެމީހުން އެގޮތަށް އެބުނާ ބުނުމަކީ، ހަމައެކަނި
ދޮގުން ބުނާ އިއްވައިލާ ބަހެއްކަމުގައެވެ. އަދި ކިއެއްހެއްޔެވެ. އެމީހުން
މަރުވެސް އައަދި ދިރޭކަމުގައެވެ. ދުރު އެމީހުންނަށް އޮތްގޮތަކީ،
ހަމައެކަނި قيامة ދާއި ޖެހެންދެންވެސް برزخ ގައި عذاب ލިބިލިބި
މިބޮންކަމުގައެވެ. އަދި آخرة ދުވަހުން، ބިރުވެރިކަމުން ފުރިފައިވާ
جهنّم އަށް واصل ވާންކަމުގައެވެ. އާއެކެވެ! بَرْزَخ އެއީ ކިޔަނީ
މަރުވުމަށް ފަހުގައި (އެނިވަހަކަށްދުވާ) ދުނިޔެއާއި އަދި آخرة އާއި
ދެމެދުގައިވާ ނިވަލަކެވެ. مترجم

فَإِذَا نُفِخَ فِي ٱلصُّورِ فَلَآ أَنسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ وَلَا يَتَسَآءَلُونَ ﴿١٠١﴾ فَمَن ثَقُلَتْ مَوَٰزِينُهُۥ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْمُفْلِحُونَ ﴿١٠٢﴾ وَمَنْ خَفَّتْ مَوَٰزِينُهُۥ

فَأُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ خَسِرُوٓاْ أَنفُسَهُمۡ فِي جَهَنَّمَ خَٰلِدُونَ ﴿١٠٣﴾ تَلۡفَحُ وُجُوهَهُمُ ٱلنَّارُ وَهُمۡ فِيهَا كَٰلِحُونَ ﴿١٠٤﴾

ފަހެ ދެން ތަގެރިހި ފުންމަވެއްޖެއްޔާ ދެން އެދުވަހުން އެއްވެސް ގާތްތިމާގެކަމެއް ނުވަތަ ގުޅުމެއް ބޭނުމެއް އެމީހުންގެ ދެމެދަކު ނުވާނެއެވެ. އަދި އެކަކު އަނެކަކަށް އެކަމެއްގެ حالت އަނެކަކު ނުވާ އަހާނުލާނެއެވެ. ފަހެ ދެން ބަޔަކު މީޒާނުގެ ތިލަފަތް ބޮޑުވެއްޖެ ބަޔަކުމަ. ފަހެ كامياب ވެރިވީ ބަޔަކީ އެއީ ހަމަ، އެއުރެންނެވެ. އަދި ބަޔަކު މީޒާނުގެ ތިލަފަތް ލުއިވެއްޖެ ބަޔަކަށްވަނީ، ފަހެ އެބަޔަކީ މީޒާނުގެ އަމިއްލަ نفس ތަކަށް ގެއްލުންދިނީ، جهنّم ގައި ދެމިތިބޭނޭ ބަޔަކުވެއެވެ. އެމީހުންގެ މޫނުތަކުގެ ނަރަކައިގެ އަލިފާނުން ފިހިފިހި ހުންނާނެއެވެ. އަދި އެމީހުން جهنّم ގައި ތިބޭނީ ނުބައި ހުވުދު ސިފައެއްގައެވެ.

أَلَمۡ تَكُنۡ ءَايَٰتِي تُتۡلَىٰ عَلَيۡكُمۡ فَكُنتُم بِهَا تُكَذِّبُونَ ﴿١٠٥﴾ قَالُواْ رَبَّنَا غَلَبَتۡ عَلَيۡنَا شِقۡوَتُنَا وَكُنَّا قَوۡمٗا ضَآلِّينَ ﴿١٠٦﴾ رَبَّنَآ أَخۡرِجۡنَا مِنۡهَا فَإِنۡ عُدۡنَا فَإِنَّا ظَٰلِمُونَ ﴿١٠٧﴾

(މާތްރަސްކަލާނގެ އެދުވަހުން އައްސަވާނެއެވެ.) ތިމަންރަސްކަލާނގެ آية ތަކެއް ތިޔަބައިމީހުންނަށް ކިޔަވާދެވިގެން ކިޔަވަދެވުނު ހިނދުވެސް ނުދެކޭތޯއެވެ. (ނަމަވެސް) ފަހެ ތިޔަބައިމީހުން ތިބީ، އެ آية ތައް

ތޮގުކޮށްކޮށްލާށެވެ. އެދުވަހުން (އެހިނދުގައި) ދަންނަވައިފިއެވެ. އަޅަމެންގެ ربّ

އެވެ. (آية ތަޅާ ހިއްވަވި އިއްވަވިރުނިކުމުގައި ވާފަދައެވެ.) ނަމަވެސް

އަޅަމެންގެ މައްޗަށް އަޅަމެންގެ އަބާއްޖަވެރިކަން ގަދަވެގެންދިޔައެވެ. އަދި

އަޅަމެންވީ ވެސް މަގުފުރެދިގެން ހިނގާ ބަޔަކަށެވެ. (ކާފިރު ބަޔަކަށް) އޭ އަޅަމެންގެ

ربّ އެވެ! އަޅަމެން މިތަނުން يعنى: ނަރަކައިން ނެރުއްވާވަޑައިގަންނަވާށެވެ.

ފަހެ އަޅަމެން ދެން އެނބުރި އެކަމަކަށް، ޝިރުކުކުރިއްޔާ އަޅަމެންނީ

އަނިޔާވެރިބަޔަކު ވާނެއެވެ.

قَالَ ٱخۡسَـُٔواْ فِيهَا وَلَا تُكَلِّمُونِ ﴿١٠٨﴾ إِنَّهُۥ كَانَ فَرِيقٞ مِّنۡ عِبَادِي يَقُولُونَ رَبَّنَآ ءَامَنَّا فَٱغۡفِرۡ لَنَا وَٱرۡحَمۡنَا وَأَنتَ خَيۡرُ ٱلرَّٰحِمِينَ ﴿١٠٩﴾ فَٱتَّخَذۡتُمُوهُمۡ سِخۡرِيًّا حَتَّىٰٓ أَنسَوۡكُمۡ ذِكۡرِي وَكُنتُم مِّنۡهُمۡ تَضۡحَكُونَ ﴿١١٠﴾ إِنِّي جَزَيۡتُهُمُ ٱلۡيَوۡمَ بِمَا صَبَرُوٓاْ أَنَّهُمۡ هُمُ ٱلۡفَآئِزُونَ ﴿١١١﴾

އެކަލާނގެ وحى ކުރައްވާނެއެވެ. ތިޔަބައިމީހުން އެނަރަކައިގައި

ނިކަމެތިކަމާއިއެކުގައި ތިބޭށެވެ. ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة އަށް

ތިޔަބައިމީހުން ބަސް ނުދަންނަވާށެވެ. އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން

ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަޅުތަކުންގެތެރެއިން އެއް جماعة އެއް، ދަންނަވައި

އުޅުނެވެ. އޭ އަޅަމެންގެ ربّ އެވެ. އަޅަމެން މިތިބީ އީމާންވެގެންނެވެ.

ވީމާ، ތިބާރަސްކަލާނގެ އަޅަމެންނަށް ފާފަފުއްސަވައި، އަޅަމެންނަށް

رحمة ލައްވަވާށެވެ. ތިބާރަސްކަލާނގެއީ رحمة ލައްވަވާ އެންމެ ހެޔޮ

ރަސްވާކަލާނގެއެވެ. ނަމަވެސް ތިޔަބައިމީހުން އެމީހުން ހަދައި އުޅުނީ އެއީ ގޮސްމަޖާއި މަލާމާތްތައް ކުރުމަށެވެ. އޭގެސަބަބުން ތިޔަބައިމީހުން ތިޔާ، ތިމަންރަސްކަލާނގެ ޒިކުރުފުޅު ހަނދުމަނާތި ނެތިއެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން ތިޔާ (އެ މުއުމިނުންނާއެކު) އެމީހުންގެ މައްޗަށް ހިނ ގޮވާގޮވައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުންކުރަ ކެތްތެރިކަމުގެ ބަދަލު، ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް މިއަދު ދެއްވައިފީމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެއުރެންނީ، ހަމަނަސީބުވެރިންނެވެ.

ބަޔާނެއް:

މިއާޔަތުގައި بيان ފުރައި އެވަނީ ނަރަކަވެރިން، ނަރަކައިގެ عذاب ތަކުން މިންޖުވުމަށް ދަހިވެތިވެ، އެދޭހިނދުގައި، އަރާހުރި ހުސް طاهر ވަންތަ الله އެނަރަކައިގެ أهل ވެރިންނަށް ދެއްވާނޭ جواب ގެ ވާހަކައެވެ. އާއެހެވެ! މާތް الله އަންގަވައިދެއްވައި އެވަނީ، އެނަރަކައިގެ أهل ވެރިން، ދިޔާރި ނިކަމެތި ކަމަކާއިއެކު، ވާންގަދަ عذاب ދެއްވުމުގެ ހާލުގައި، އެ جهنّم ގައި އަބަދު ދެމިތިބުމަށެވެ. ސަބަބަކީ ކަމުގައި ހިމަނައްވައިދެއްވައި ވަނީ، އެއީ އެމީހުން މިދުނިޔޭގައި، މާތް الله އަށް ايمان ވެ، އެކަލާނގެ ދީނުގައި ހިފަހައްޓައިގެންތިބި مؤمن ންގެއްވައި، އަދި އެމީހުންނަށް މަލާމާތްކޮށް އުޅުނުކަމެވެ. مترجم

قَٰلَ كَمۡ لَبِثۡتُمۡ فِي ٱلۡأَرۡضِ عَدَدَ سِنِينَ ١١٢ قَالُواْ لَبِثۡنَا يَوۡمًا أَوۡ بَعۡضَ يَوۡمٍ

فَسۡـَٔلِ ٱلۡعَآدِّينَ ﴿١١٣﴾ قَٰلَ إِن لَّبِثۡتُمۡ إِلَّا قَلِيلٗاۖ لَّوۡ أَنَّكُمۡ كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ ﴿١١٤﴾ أَفَحَسِبۡتُمۡ أَنَّمَا خَلَقۡنَٰكُمۡ عَبَثٗا وَأَنَّكُمۡ إِلَيۡنَا لَا تُرۡجَعُونَ ﴿١١٥﴾ فَتَعَٰلَى ٱللَّهُ ٱلۡمَلِكُ ٱلۡحَقُّۖ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ ٱلۡعَرۡشِ ٱلۡكَرِيمِ ﴿١١٦﴾

އެކަލާނގެ وحي ކުރައްވާނެތެވެ. ތިޔަބައިމީހުން ބިމުގައިތިބީ ކިތައް އަހަރުގެ މުއްދަތެއްގައިހެއްޔެވެ. (އެހިނދުގައި) އެމީހުން ދަންނަވާނެތެވެ. އަހަރެމެން ތިބީ ދުވަހެއްގައި ނުވަތަ ދުވަހެއްގެ އެއްބައިގައެވެ. ފަހެ (އަހަރުތަކާއި ދުވަސްތަކުގެ) އަދަދުބައްލަވާ ހިސާބުކުރައްވާ ބޭކަލުންނާ ކުރެން އައްސަވައި ބައްލަވާށެވެ. އެކަލާނގެ وحي ކުރައްވާނެތެވެ. ތިޔަބައިމީހުން ނުހަނު މަދު މުއްދަތެއްގައި ނޫނީ ނުތިބެމުއެވެ. ތިޔަބައިމީހުންނަށް (ކުރީގައިވޭ) އެގޮތް އެނގެންނަމަ ފަހެ ހިތާމަކުރައްވިސްނައްދެވެ. ފަހެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ ތިޔަބައިމީހުން އުފެއްދެވީ، ބޭކާރުގޮތެއްގައި ކަމުގައްޔާއި، އަދި ތިޔަބައިމީހުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކިބަފުޅަށް އަނބުރައިނުގެނެވޭނޭކަމުގައި ތިޔަބައިމީހުން ތިބީ، ހީކޮށްގެންހެއްޔެވެ. ފަހެ حقّ ވަންތަވެރި الله ، ނުހަނު މަތިވެރިވަންތަވެއެވެ. އެކަލާނގެ ފިޔަވައި، އެހެން إله އަކު ނުވެއެވެ. އެއީ މާތްވެގެންވާ عرش ގެ ވެރި ރަސްކަލާނގެއެވެ.